

CUPRINS

Introducere	2
CAPITOLUL I	
Evaluarea situației mass-media din Republica Moldova	
1. Mass-media din R.Moldova în campaniile electorale de după 2001	4
2. Condiția mass-mediei din R. Moldova: „evoluția” involuției	11
3. Anul preelectoral 2008: între declarații oficiale și practici reale	13
CAPITOLUL II	
Mass media în preajma alegerilor: cine și cum a fost reflectat în anul preelectoral 2008?	31
CAPITOLUL III	
Actuala guvernare – principalul proprietar „din umbră” al mass-media din R. Moldova	
1. Aspecte legale ale concentrării mass-media în R. Moldova	51
2. „Trusturile” de presă	52
3. Favoruri pentru instituțiile media ale puterii	58
4. Rezultatele alegerilor în relație de interdependență cu proprietatea mass-media	61

Introducere

Odată cu declararea independenței, R.Moldova s-a angajat să edifice o societate democratică, la temelia căreia să stea anumite principii fundamentale, care, într-o formă sau alta, trebuie să fie parte a oricărei democrații.

Profesorul Melvin I.Urofsky determină 11 principii pe care se sprijină democrația americană. Între acestea, la loc de onoare stau alegerile democratice și existența mijloacelor de informare în masă independente. [1]

Principiul alegerilor democratice prevede ca guvernării să fie desemnați pe calea alegerilor deschise și corecte la care să participe toți cetățenii, iar numărarea voturilor să se facă în mod corect și cinstit. Principiul mijloacelor de informare în masă independente stabilește că mass-media trebuie să aibă posibilitatea de a urmări activitatea guvernării și de a informa despre aceasta fără teama că va fi persecutată. Dreptul mass-media să facă acest lucru derivă nemijlocit din dreptul cetățeanului de a beneficia de informație. În condițiile democrației, presa reprezintă cetățeanul, îi oferă informația, în baza căreia cetățeanul poate acționa și decide. Cu referire la campania electorală, mass-media informează cetățeanul de o manieră care să-l determine să ia o decizie calificată și conștientă în ziua scrutinului.

Vom porni, în prezentul studiu, de la aceste adevăruri axiomatice în încercarea de a determina în ce măsură mass-media moldovenească slujește interesele democrației, mai ales, din perspectiva campaniei electorale 2009. Studiul are drept scop determinarea capacității mass-mediei moldovenești de a-și îndeplini rolul și misiunea firească în general și în perioada campaniei electorale, în particular.

Campaniile electorale, ca evenimente de importanță majoră pentru orice țară, sunt un test al democrației, dar și al calității mass-mediei. Scopul central al unor alegeri democratice este votul conștient al cetățeanului. Votul conștient este posibil doar în condițiile unei informări imparțiale, complexe și complete a cetățeanului asupra conținutului ofertelor tuturor concurenților electorali. În acest sens, mass-media, pentru a-și revendica utilitatea socială și a-și legitima existența, are misiunea de a fi un mediator corect între concurenții electorali și electorat, interesat în exclusivitate și esențialmente de volumul și calitatea informației care "curge" dinspre candidați spre alegători și dinspre alegători spre candidați.

Dezideratul unor alegeri libere și corecte și rolul mass-mediei în atingerea respectivului deziderat subliniază oportunitatea și utilitatea prezentului studiu. Scopul lui anunțat necesită o retrospectivă a modului în care a activat mass-media în precedentele campanii electorale, o generalizare a aprecierilor date condiției mass-mediei de către instituții interne și organisme internaționale, o analiză a relației dintre mass-media și alte instituții sociale etc. – toate având menirea să contureze tabloul general al stării mass-mediei în ajunul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009, să întrevadă tendințele.

Studiul are următorul cuprins:

Capitolul I - Evaluarea situației mass-media din Republica Moldova (autor: Ion Bunduchi) cu următoarele subiecte:

1. *Mass-media din R.Moldova în campaniile electorale de după 2001*, reprezintă o trecere în revistă a comportamentului mijloacelor de informare în masă în cinci campanii electorale de după accederea la putere în anul 2001 a Partidului Comuniștilor. O atare abordare facilitează întrevederea tendințelor în comportamentul mass-mediei în Electorala 2009.

2. *Condiția mass-mediei din R.Moldova: „evoluția” involuției*, constituie o analiză a stării și condiției actuale a mass-mediei bazată pe observații și constatări ale unor analiști, experți, organizații etc., preocupate de domeniu, atât din interiorul, cât și din exteriorul țării. Faptul în cauză conferă analizei credibilitate mai mare în perspectiva determinării acțiunilor ulterioare de asanare a stării mass-mediei autohtone.

3. *Anul preelectoral 2008: între declarații oficiale și practici reale*, lărgeste, concretizează și accentuează anumite concluzii trase în capitolul anterior, invocând retrospectiva abuzurilor în raport cu presa, comise în anul 2008, și reacțiile la aceste abuzuri, venite din interiorul și din exteriorul țării. Acest fapt oferă posibilitatea formulării, în finalul studiului, a unor generalizări, concluzii și recomandări.

Capitolul II - *Mass-media în preajma alegerilor: cine și cum a fost reflectat în anul preelectoral 2008?* (autor: Liliana Vițu) prezintă în ce măsură acoperirea defectuoasă se va repeta în alegerile generale parlamentare din 2009 și dacă a fost respectat pluralismul și diversitatea de opinii în perioada pre-electorală, ca condiție pentru o campanie corectă.

Capitolul III cuprinde o investigație jurnalistică pe tema „trusturilor” media din R. Moldova. *Actuala guvernare – principalul proprietar „din umbră” al mass-media din R. Moldova* (autor: Raisa Lozinschi) abordează aspectele juridice ale problemei concentrării mass-media în Moldova, identifică administratorii din umbră ale celor mai influente media și ne spune cum ar putea actuala structură mass-media din R. Moldova să influențeze alegerile parlamentare din 2009.

CAPITOLUL I. Evaluarea situației mass-media din Republica Moldova

1. Mass-media din R.Moldova în campaniile electorale de după 2001

Libertatea de exprimare a fost întotdeauna un punct vulnerabil pentru țările din spațiul ex-sovietic, inclusiv pentru R.Moldova. După accederea în 2001 a Partidului Comuniștilor la putere s-a produs o revenire la vechile deprinderi de a utiliza mass-media în calitatea ei de odinioară – instrument de propagandă în favoarea guvernării. Preluarea controlului asupra celor mai influente mijloace de informare în masă a limitat drastic accesul liber al opoziției la aceste mijloace și, în consecință, a ”îngustat piața liberă a ideilor” în societate, deși autoritățile ”au avut grijă să se conformeze formalităților democratice de ochii lumii”. [2]

De la proclamarea independenței, în R. Moldova a fost creat un cadru juridic care, de jure, proclamă libertatea de exprimare, accesul la informație, interzicerea cenzurii, dar, de facto, pe parcursul întregii perioade de după 2001, instituțiile mediatice s-au confruntat în permanență cu presiuni ale autorităților, motiv pentru îngrijorări frecvent exprimate public atât de societatea civilă din țară, cât și de către organisme și instituții internaționale.

Condiția și calitatea mass-mediei se dezvoltă, mai ales, în campaniile electorale. În perioada de referință, în R. Moldova asemenea campanii au avut loc în anii 2003, 2005, 2006, 2007, 2008. În cele ce urmează, vom face referire la un șir de documente care, în opinia noastră, conturează starea mass-mediei în democrația incipientă moldovenească, pun un ”diagnostic” exact al respectivei stări și permit a întrevedea cu mai multă claritate tendințele comportamentului mass-mediei în electorala 2009.

În alegerile de până la anul 2003 comportamentul mass-mediei nu a fost criticat foarte mult. De la 2003 încoace, comportamentul mass-mediei a înregistrat metamorfoze dramatice, fiind drastic criticat de fiecare dată. Bunăoară, în contrast cu raportul OSCE/BIDDO pe marginea alegerilor parlamentare din 2001 în care se menționa că televiziunea și radioul ”au furnizat alegătorilor informații nepărtinitoare despre concurenții electoral” [3], în cel ce viza alegerile locale din 2003, se constata că ”mijloacele de informare în masă au fost extrem de părtinitoare în favoarea autorităților de stat. Monitorizarea mass-mediei de către MOA a arătat că televiziunea de stat TV Moldova 1 (TV M1) a dedicat știrilor despre președinte 45 de procente, iar Guvernului 43 de procente din timpul de emisie a știrilor și aproape toate relatările erau pozitive.” [4]

Aceiași raport mai constată: ”Presiunile politice asupra mass-mediei sunt evidente, de aceea, aproximativ 150 de jurnaliști și susținători ai acestora din 40 de organizații s-au alăturat unui marș al libertății presei în Chișinău pe 8 mai” [5]

Nemulțumiri în legătură cu modul în care televiziunea de stat a reflectat alegerile locale generale din anul 2003 au exprimat și concurenții electorali. De exemplu, ”Alianța Social-Liberală Moldova noastră” la 31 martie sesiza Comisia Electorală Centrală ” în legătură cu atacurile verbale lansate la adresa Blocului... în cadrul emisiunii ”Rezonans”, difuzate de postul de televiziune Moldova 1 al instituției publice naționale a Audiovizualului Compania ”Teleradio-Moldova” în ziua de 29 martie 2003. [6]. Iar Partidul Social-Liberal, într-o declarație de presă din 6 iunie 2003, regreta ”felul în care conducerea TVM a prezentat și utilizat declarația președintelui PSL” în cadrul emisiunii ”Argument” de la Televiziunea Moldovei din 31 mai, prefațând-o în mod ”extrem” de tendențios și plasând-o într-un context care a denaturat conținutul ei, ”fapt ce confirmă încă o dată angajamentul politic al acestei instituții...” [7]

Vom menționa că în 2003 R.Moldova a ratat șansa de a progresa pe calea democrației prin constituirea unui serviciu public de radio și tv. Parlamentul adoptase încă pe 26 iulie 2002 Legea cu privire la instituția publică națională a audiovizualului Compania ”Teleradio-Moldova”. Legea impunea reorganizarea companiei într-o instituție națională publică și prevedea supravegherea activității acesteia de către un consiliu de observatori. Însă desemnarea componenței consiliului a

fost tergiversată (luna mai anul 2003), după cum se vede, premeditat, iar prima lui întrunire a avut loc pe 12 iunie 2003, adică după alegeri.

Comportamentul autorităților în raport cu mass-media semnală o subminare a independenței acesteia și un pericol pentru pluralismul și diversitatea de opinii în general și în viitoarele alegeri, în special. [8]

În martie anul 2005, în R.Moldova au avut loc alegeri parlamentare care au semnalat cu o permanență de (ne)invidiat, pe de o parte, abuzuri cronice, mai ales, ale partidului de guvernământ și, pe de altă parte, un comportament inadecvat al mass-mediei.

De exemplu, pe 18 ianuarie 2005, Partidul Social-Democrat din Republica Moldova (PSDM) semnală public un abuz al Companiei Teleradio-Moldova care ”a ignorat invitația la lansarea PSDM în campania electorală, iar în buletinele de știri difuzate nu a reflectat în nici un mod evenimentul. În același timp, în buletinele de știri de a doua zi, 13 ianuarie 2005, TVM a pus pe post reportaje ample despre conferința de presă a Partidului Comuniștilor, prezidată de Vladimir Voronin, președintele partidului, găzduită de un alt organ mass-media subvenționat de guvern, Moldpress. Atenția mare pentru o conferință de presă a partidului de guvernământ și ignorarea totală a evenimentului lansării campaniei electorale a PSDM demonstrează o dată în plus că atât Partidul Comuniștilor, cât și Compania „Teleradio Moldova”, au instituit un regim de blocadă informațională în raport cu alți concurenți electorali, prin care are loc, de fapt, fraudarea alegerilor de la 6 martie.”.

Același concurent electoral, pe 8 februarie, declară că TV Analitic Media Group (AMG), care retransmite “Pervii canal v Moldove”, deși a făcut publică declarația precum că nu va participa la reflectarea campaniei electorale, a lansat o emisiune de sinteză “Hronicul Moldovenesc”, consacrată aproape în exclusivitate campaniei electorale. În cadrul emisiunii, s-a făcut propagandă evidentă în favoarea PCRM și concomitent au fost denigrați concurenții electorali din partea opoziției. Pe data de 5 februarie 2005, PSDM a primit două invitații de a acorda interviuri pentru emisiunea “Hronicul Moldovenesc” difuzată de PCM. Pe antetul invitațiilor oficiale parvenite de la HM prin fax și semnate de Dina Boțan este indicată clar adresa de unde au fost expediate invitațiile, și anume, Agenția de Stat MOLDPRES, afiliată actualei puteri”.

Pe 17 februarie 2005, PSDM anunța public că ”se adresează către cotidianul “Moldova Suverană”, solicitând dreptul la replică și publicarea integrală a comunicatului de presă”, difuzat la conferința din 14 februarie 2005, ”la care a adus argumente concrete de instaurare de către partidul de guvernământ a unui control total asupra unor instituții mass-media. În numărul din 16 februarie, “Moldova Suverană” a denaturat intenționat informația, prezentând-o ca pe o listă “neagră” a presei care, după cum a insinuat “Moldova Suverană”, a fost întocmită de către PSDM”.

PSDM s-a adresat cu o scrisoare oficială și către ziarul, pe atunci guvernamental de jure și de facto, “Nezavisimaia Moldova”, în care a cerut, să i se acorde dreptul la replică, prin plasarea comunicatului de presă difuzat de PSDM, ca reacție la publicarea în paginile ziarului a raportului integral despre conferința de presă din 9 februarie 2005, susținută de președintele PCRM V. Voronin.”.

Pe 18 februarie, PSDM sesiza CEC referitor la încălcările Concepției privind reflectarea campaniei electorale, de către postul de televiziune PRO TV Chișinău. În opinia concurentului electoral, Compania PRO TV Chișinău, deși a declarat că nu se va implica în reflectarea evenimentelor campaniei electorale, ”pe data de 9 februarie 2005 a reflectat conferința de presă a președintelui Partidului Comunist din Moldova — Vladimir Voronin”, iar pe data de 17 februarie — ”a făcut public sondajul Institutului de Politici Publice (IPP) privind ratingul concurenților electorali”.

Același concurent electoral, pe 22 februarie 2005, declară: CCA „ia atitudine foarte prompt, atunci când consideră că un concurent electoral din opoziție a fost într-un mod sau altul favorizat de un mijloc mass-media. În același timp, CCA nici nu face aluzie la luarea de atitudine dacă este

vorba despre partidul de guvernământ”. Ca exemplu, sunt aduse cazul televiziunii ruse “Pervîi canal”, căreia, după ce a difuzat un fragment în care apare liderul unei formațiuni politice de opoziție, președintele CCA i-a recomandat să se abțină de la punerea pe post a materialelor, ce pot fi calificate ca agitație în favoarea unui anumit concurent electoral, deoarece în felul acesta riscă să-și piardă licența; și cazul televiziunii ruse RTVi, care a pus pe post o emisiune-interviu, cu durata de mai mult de o oră, cu președintele PCRM, Vladimir Voronin, dar față de care CCA nu a luat nici o atitudine.

În altă declarație, PSDM se referea la refuzul Ministerului Justiției de a înregistra ziarul “SOCIOUS” și specifica: ”Partidul Social Democrat din Moldova s-a adresat încă în luna octombrie 2004 către Ministerul Justiției cu cererea de înregistrare a publicației periodice “SOCIOUS” care ar îndeplini funcția de mijloc de informare a PSDM. Până în prezent, Ministerul Justiției nu a înregistrat ziarul “SOCIOUS”, termenele prevăzute de lege fiind demult expirate”.

La mijlocul lunii februarie 2005, concurentul electoral Blocul ”Moldova Noastră” aducea la cunoștința opiniei publice că, până la acel moment, a făcut în total 152 de contestații, sesizări și cereri de chemare în judecată. Din 33 de contestații la CEC, 29 vizau instituțiile audiovizualului și 3 – presa scrisă. Din 85 de sesizări, 24 vizau audiovizualul.

Pe 26 februarie 2005, concurentul electoral Partidul Popular Creștin Democrat constata cu îngrijorare că „atmosfera de intoleranță întreținută în societate de manevrele politice ale partidului de guvernământ, de ticurile agresive ale președintelui comunist Vladimir Voronin, care este pornit contra tuturor, învrăjbește societatea, o demoralizează, producând o atmosferă deosebit de gravă în preajma alegerilor din 6 martie curent”, că ”în cadrul aceleiași campanii de denigrare a PPCD și a lui Iurie Roșca, ca lider de partid, va fi reluat, în ultimele zile ale campaniei electorale, prin rețelele TV prin cablu din localitățile rurale (în acest scop fiind tirajate între 50–70 copii), la indicația nemijlocită a Președinției, filmul “Opriți extremismul!”, care a fost difuzat la postul instituției publice naționale a audiovizualului Compania “Moldova 1” în ziua de duminică, 20 februarie curent”. [9]

Alegerile parlamentare din 2005, în premieră, au fost monitorizate și de o coaliție locală formată din 152 de ONG-uri. La începutul lunii februarie 2005, concurentul electoral PCRM a făcut publică o scrisoare prin care înainta pretenții mari Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte — Coaliția 2005. În scrisoare, între altele, se spunea: ”acțiunile și concluziile Coaliției 2005 dau dovadă de nivelul scăzut de observare și analiză a procesului preelectoral, rezultatele finale fiind unilaterale, subiective și părtinitoare... Am constatat că majoritatea presupuselor încălcări (circa 90%) sînt invocate concurentului electoral PCRM, iar gravele încălcări ale celorlalți concurenți electorali continuă să fie intenționat ignorate de Coaliția 2005, în pofida faptului că în demersul său către Coaliție-2005, PCRM a atras atenția asupra acestui factor negativ...”

La momentul actual, PCRM nu poate accepta Coaliția 2005 în altă ipostază decît o filială tenebră și protecționistă a unor concurenți electorali, încălcările flagrante ale cărora sînt intenționat ignorate de către această organizație...

Luînd în considerație partizanatul politic fățiș al Coaliției-2005 în favoarea BMD — formațiune favorizată de regimul separatist de la Tiraspol —, ne exprimăm sincerul regret pentru faptul că sursele financiare externe prevăzute inițial pentru promovarea democrației spre Est sînt îndreptate indirect pentru susținerea regimului dictatorial și antipopular de la Tiraspol. Ne rezervăm dreptul de a insista pe lîngă organele de resort ca sumele primite din exterior de către Coaliția-2005 să fie confiscate și să se facă venit la buget, astfel cum prevede Codul electoral.”

Referindu-se la acest caz de răsunset, autorul unei ediții dedicate alegerilor parlamentare din 2005, scria: ”Nervozitatea liderilor PC a ieșit în evidență mai ales datorită faptului că au atacat „Coaliția 2005”, o comunitate de ONG-uri susținută financiar de către fundații occidentale pentru monitorizarea procesului electoral, pe motiv că ar fi părtinitoare în favoarea BMD și a liderilor separatiști transnistreni. Concluzia ciudată a liderilor PC nu s-a bazat pe contestarea fraudelor comise de PC care sunt fixate în rapoartele de monitorizare, ci pe pretinsa lipsă a elucidării și a

fraudelor electorale comise de formațiunile de opoziție. În consecință, PC a primit un răspuns prompt din partea ambasadelor occidentale și a instituțiilor internaționale acreditate în RM, trebuind să se resemneze...”. [10]

La reacția ambasadelor, Centrul de presă al PCRM, pe 9 februarie 2005, a răspuns într-o tonalitate departe de duritatea conținută în scrisoare, precizând că ”Partidul Comuniștilor din Republica Moldova oferă structurilor care finanțează activitatea ”Coaliției 2005” posibilitatea de a-și forma un tablou veridic al situației create, dar nu lansează acuzații la adresa lor. Informarea deschisă a societății reprezintă nu o acuzație, ci doar o metodă de a protesta, la care a preferat să recurgă PCRM.”.

La 7 martie 2005, în raportul său preliminar de monitorizare a scrutinului, „Coaliția 2005” a conchis că „în linii generale, alegerile parlamentare din 6 martie 2005 s-au desfășurat cu respectarea parțială a standardelor și principiilor OSCE în domeniul alegerilor, consfințite prin Documentul de la Copenhaga adoptat în 1990 și a angajamentelor și obligațiilor pe care și le-a asumat Republica Moldova în calitate sa de stat membru al Consiliului Europei”. Cu toate acestea, se arată în raportul Coaliției, „campania electorală pentru alegerile parlamentare din 6 martie 2005 s-a desfășurat cu încălcarea standardelor privind alegerile autentice, libere și corecte. Votul exprimat de alegători în ziua alegerilor a fost exprimat în general în mod liber, însă acest vot nu a fost bazat pe o informare amplă și deplină a alegătorilor cu privire la procesul electoral” [11].

Scrutinul pentru alegerile Parlamentului Republicii Moldova a fost monitorizat în 2005 și de către 817 observatori internaționali și 158 de jurnaliști din străinătate. Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor (MIOA) a fost principalul organism de monitorizare a alegerilor constituit din observatori internaționali. MIOA a reprezentat o operațiune comună la care au luat parte BIDDO/ OSCE, Adunarea Parlamentară a OSCE (AP OSCE), Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) și Parlamentul European (PE).

MIOA a constatat, la 7 martie 2005, în raportul său preliminar de observare a scrutinului, că „alegerile parlamentare din 6 martie 2005 din Republica Moldova s-au desfășurat în general în conformitate cu majoritatea angajamentelor OSCE, cu standardele Consiliului Europei și cu alte standarde internaționale referitoare la alegeri. Cu toate acestea, nu au reușit să îndeplinească unele angajamente și standarde indispensabile pentru un proces electoral cu adevărat competitiv. În special, condițiile desfășurării campaniei electorale și accesul la mass-media nu au fost suficient de echitabile; în această privință, s-au confirmat tendințele negative constatate încă de la alegerile locale din 2003.” [12]

Această concluzie a fost susținută și de Departamentul de Stat al SUA, iar un comentariu al Departamentului de Informații al Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse indica „reflectarea părtinitoare, tendențioasă a procesului electoral mai ales în mass-media de stat. Aceste concluzii ar fi putut fi confirmate sau infirmate de observatorii din CSI, inclusiv din Rusia, participarea cărora la monitorizarea alegerilor a fost nedorită de Chișinău. S-ar putea ca autoritățile RM să fi avut ce ascunde dacă au procedat în acest fel, recurgând chiar la reținerea și deportarea din RM a reprezentanților organizațiilor neguvernamentale și de apărare a drepturilor omului, preponderent a cetățenilor ruși, care în baze legale au dorit ca și colegii lor din străinătate să participe la observarea alegerilor...” [13]

Raportul final al Misiunii de Observare a Alegerilor OSCE/BIDDO menționa: ”Trebuie luate măsuri pentru a asigura faptul ca toți concurenții să aibă acces liber și egal la electorat, și să poată desfășura campania electorală fără nici un impediment... Prevederile legale care impun restricții asupra dreptului posturilor de televiziune de a reflecta activitățile electorale în buletinele de știri și programele de actualități trebuie omise”.

Referindu-se la reclamațiile examinate de CEC, raportul constata: ”De la începutul perioadei electorale, CEC a emis peste 50 de hotărâri privitor la reclamațiile depuse de concurenții electorali, în special privitor la încălcările regulamentelor de campanie și reflectării de către posturile TV”. ”...Televiziunea de stat *Moldova 1* a manifestat o părtinire clară în favoarea partidului de

gubernământ și nu și-a onorat obligațiile de mijloc de informare public. ...Mass-media scrisă a exprimat o diversitate de opinii și a reflectat campania pe larg, însă aceasta a avut o răspândire și un impact limitat.”.

”..Pro-TV Chișinău a luat hotărârea de a scoate talkshow-ul săptămânal “În profunzime” din grila de emisie până la finele alegerilor. Postul de radio public din Chișinău *Antena C* a procedat la fel referitor la toate programele sale interactive. Pe 18 februarie, programul săptămânal *Hronicul Moldovenesc*, difuzat pe *Pervîi kanal* în serile de vineri a fost suspendat până la încheierea alegerilor. Cele două ediții ale programului pe care MOA a reușit să le monitorizeze înainte de a fi suspendat au dat dovadă în mod clar de părtinire politică împotriva *BMD* și *PPCD*. ...

...Primele cazuri de propagandă negativă au apărut în mass-media după 15 februarie. Codul Electoral nu reglementează sau interzice propagandă negativă, însă prevede respectarea unor vagi „norme etice”. (Art. 47.1). La *Moldova 1* și *NIT*, desenele animate împotriva *BMD* și *PPCD* au fost difuzate fără indicații referitor la cine a solicitat transmiterea lor sau cine a plătit difuzarea acestora. Conducerea de la *Moldova 1* a informat OSCE/BIDDO MOA că responsabilitatea îi revine PCR. Au fost de asemenea difuzate mai multe spoturi împotriva PCR, în mare parte din partea *BMD*. În data de 20 februarie, *Moldova 1* a transmis un film de nouă minute intitulat “Opriți extremistul!”, în care liderul *PPCD* Iurie Roșca era înfățișat într-o lumină extrem de negativă și comparat cu Osama Bin Laden.

...Sediul publicației de opoziție *Moldavskie Vedomosti*, afiliată Partidului Țărănesc Creștin Democrat, a fost vizitat de poliție către sfârșitul campaniei. Alături de ziarul de opoziție *Timpul*, *Moldavskie Vedomosti* se confruntă cu un număr larg de procese de defăimare, inițiate în 2004 împotriva acestor ziare de către persoane și instituții apropiate actualei puteri.” [14]

În decembrie 2006, în două tururi de scrutin, s-au desfășurat alegerile pentru funcția de Guvernator (Bașcan) al UTA Găgăuzia (Gagauz Yeri). Două organizații neguvernamentale – Asociația Presei Independente și Centrul Independent de Jurnalism, care au monitorizat mass-media în Campania electorală respectivă, în concluziile generale din raportul de monitorizare (4-15 decembrie 2006), constatau că instituțiile audiovizuale supuse monitorizării ”au manifestat un comportament relativ echilibrat, cu o ușoară favorizare a candidatului independent Nicolai Dudoglo, în contextul unei implicări foarte pasive atât a posturilor naționale, cât și a celor regionale.

TV Moldova 1, *NIT* și *Radio Moldova* au prezentat pe larg desfășurarea alegerilor guvernatorului UTA Găgăuzia în ziua de 3 decembrie, ca mai apoi să abandoneze reflectarea acestor alegeri. *Moldova 1* și *Radio Moldova* au difuzat doar știrea cu declarația lui A. Stoianoglo precum că nu a chemat alegătorii să-l susțină în turul doi pe M. Formuzal, știre care-l defavorizează indirect pe M. Formuzal.

La *Radio Găgăuzia* și *TV Găgăuzia* au fost organizate dezbateri electorale cu participarea ambilor candidați, care au trebuit să răspundă la întrebările radioascultătorilor și telespectatorilor. Moderatorii nu au formulat întrebări.

Presă scrisă, care în turul întâi l-a favorizat pe actualul bașcan Gheorghi Tabunșic, s-a manifestat ușor de partea actualului primar de Comrat Nicolai Dudoglo, defavorizându-l pe Mihail Formuzal”. [15]

Într-o Declarație comună asupra turului întâi și doi al alegerilor Bașcanului în Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia, 11 ambasade de la Chișinău, Delegația Comisiei Europene în Republica Moldova și Reprezentantul Special al Secretarului General al Consiliului Europei, salutând ”eforturile întreprinse de către Guvernul Republicii Moldova și autoritățile locale ale Găgăuziei în vederea asigurării derulării alegerilor Guvernatorului Găgăuziei (Bașcanului) din 3 Decembrie 2006 în conformitate cu standardele internaționale pentru alegeri democratice”, își exprimau îngrijorarea în legătură cu desfășurarea primului tur al alegerilor și atenționau autoritățile locale „asupra importanței corectării unor probleme citate de către Congresul Puterilor Regionale și Locale din Europa (CLRAE), Misiunea OSCE în Moldova, precum și de către observatori locali și

internaționali, remarcate în timpul primului tur. Aceste probleme sunt condițiile inegale în campania electorală, accesul preferențial la mass-media, precum și inexactitatea listelor electorale...”

A doua zi după alegeri, Misiunea OSCE în Moldova, într-un comunicat de presă, declara că alegerile în Găgăuzia s-au desfășurat într-un mod calm și ordonat. Șeful Misiunii OSCE în Moldova, Ambasadorul Louis O'Neill, a precizat că ”ambii candidați au beneficiat de acces echitabil la mass-media și au avut posibilitatea să participe la dezbaterile de la Teleradio Găgăuzia”. Totodată, însă, rămân unele ”deficiențe importante...”. ”Mărirea volumului de publicitate contra plată la televiziune și radio a fost în contradicție cu reglementările privind mass-media, stabilite de către Comisia Electorală Găgăuză. [16]

În mai-iunie 2007, au avut loc alegeri locale generale, eveniment care, din nou, a testat maturitatea actorilor electorali și a mass-mediei.

Un comunicat de presă al Partidului Democrației Sociale, făcut public pe 21 mai 2007, era intitulat: ”FLASH-MOB “Opriti cenzura de la TVM” și anunța cum au protestat ”tinerii Partidului Democrației Sociale împotriva deciziei arbitrare a companiei de a nu plasa spotul publicitar al dlui Dumitru Braghîș, candidatul PDS la funcția de Primar General al municipiului Chișinău.”. Vorba e că la 18 mai 2007, Compania “Teleradio Moldova” a refuzat să pună pe post spotul publicitar al candidatului care conținea critici dure la adresa guvernărilor comuniști și care, conform spuselor directorului televiziunii “Moldova 1”, “a fost supus unei expertize” în urma căreia s-a decis că el nu poate fi difuzat. În aceeași zi, problema a fost examinată la Comisia Electorală Centrală, care a decis că spotul poate fi difuzat. [17]

Campania electorală pentru alegerile locale din 2007 a fost monitorizată de câteva ONG-uri de profil, care, în Raportul final, referindu-se la comportamentul mass-mediei, concluziona: ”În primul tur de scrutin, posturile publice *Moldova 1* și *Radio Moldova* au mediatizat intens acțiunile și declarațiile cu tentă electorală ale președintelui țării, prim-ministrului și președintelui Parlamentului, favorizând partidul de guvernământ și ignorând partidele de opoziție. Majoritatea buletinelor de știri erau concepute în mod evident pentru a influența audiența în folosul guvernării, prezentând realitatea doar din unghiul de vedere al acesteia. Doar spre sfârșitul campaniei electorale, înainte de 3 iunie și în turul doi, după ce au fost avertizate de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului asupra lipsei de pluralism și echidistanță, *Moldova 1* și *Radio Moldova* au început să pună pe post unele informații difuzate de partidele de opoziție.

Un comportament similar cu al posturilor publice l-au avut unele posturi private supuse monitorizării – *NIT*, *Antena C* și, în măsură mai mică, *N4*...

E semnificativ faptul că în dimineața desfășurării turului doi al scrutinului, *Moldova 1* a dedicat în buletinele sale de știri mai mult timp “Cupei președintelui la ciclism”, decât alegerilor...

Publicațiile ex-guvernamentale *Moldova Suverană* și *Nezavisimaia Moldova* și cele publice locale au mediatizat acțiunile cu tentă electorală ale administrației publice centrale și locale, favorizând direct și indirect partidul de guvernământ. În primele săptămâni ale campaniei electorale, aceste ziare au ignorat partidele de opoziție, ulterior, candidații formațiunilor politice de opoziție fiind prezentați doar în lumină negativă, în special în paginile publicațiilor *Moldova Suverană* și *Nezavisimaia Moldova* și ale ziarului public *Golos Bălți*.

...De menționat acțiunile abuzive ale poliției în raport cu presa la începutul campaniei electorale: la finele lunii martie, au fost arestați jurnaliștii *PRO TV*, iar reporterilor *DTV* le-a fost sechestrată caseta (în procesul reflectării unei acțiuni organizate de PL), iar la 22 aprilie 2007 a fost reținut un cetățean-pensionar pentru faptul distribuirii ziarului *Democrația*. În data de 8 iunie, ca urmare a semnalării de către *Euro TV Chișinău* a unor încălcări ale legislației electorale, poliția a descins abuziv la sediul postului respectiv, intimidând angajații acestuia. [18]

Coaliția civică pentru alegeri libere și corecte ”Coaliția 2007”, formată dintr-un grup de organizații neguvernamentale, referindu-se la comportamentul mass-mediei în turul întâi, specifică: ”Partidul de guvernământ a monopolizat accesul la audiovizualul și presa publică supusă monitorizării, nu numai din punct de vedere numeric, dar și geografic. Prevederile Regulamentului

de reflectare în mass-media a campaniei electorale, adoptat de CEC, au fost excesive și prohibitive, ceea ce a împiedicat schimbul liber de opinii și idei între concurenți.”. În turul doi, inclusiv în ziua alegerilor, ”mass-media a avut un comportament, în general, corect deși modul de reflectare a campaniei electorale nu a fost tocmai profesionist, subiectul alegerilor fiind ignorat preț de câteva ore la postul public de televiziune. De menționat că perioada dintre cele două tururi de scrutin a fost marcată de multiple atacuri la persoană și materiale de presă denigratoare la adresa candidatului Partidului Liberal.” [19]

În Declarația Ambasadei SUA, datată cu 8 iunie 2007, privind campania electorală și alegerile locale din 3 iunie, printre remarci pozitive despre campanie și procedura de votare, se constata îngrijorarea privitor la ”plângerile larg răspândite și, după cum se pare, întemeiate privitor la intimidările candidaților, accesul și reflectarea inegală a partidelor în mass-media, utilizarea improprie a resurselor administrative, rapoartele privind agitația ilegală în apropierea secțiilor de votare, favoritismul din partea guvernului pentru candidații partidului de guvernământ și iregularitățile în listele de alegători. De asemenea, suntem îngrijorați de unele momente ale Codului Electoral, care sunt neclare și de aceea greu de implementat...” [20]

Pe 18 iunie 2007, misiunea internațională pentru observarea alegerilor a Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO) și a Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei a concluzionat într-o declarație de presă că ”problemele majore identificate în timpul perioadei preelectorale au persistat, în special caracterul părtinitor al mass-mediei și intimidarea candidaților.

”Deși am accentuat aceste deficiențe în comunicatul nostru privind primul tur, autoritățile relevante nu au luat nici o măsură de remediere înainte de turul doi”, a relatat Ambasadorul Dieter Boden care a condus Misiunea de Observare a Alegerilor a BIDDO.

În perioada dintre cele două tururi, majoritatea posturilor de televiziune monitorizate, inclusiv postul *Moldova 1* care este finanțat de la bugetul de stat, a continuat să ofere o acoperire substanțială a autorităților statului în afara contextului de campanie, astfel repetându-se aceeași tendință constatată înainte de primul tur. Aceasta a avantajat candidații progubernamentali și a limitat oportunitățile opoziției de a-și comunica mesajul electoratului în mod egal.

Activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) a fost întreruptă în ultima săptămână înainte de turul doi de către o investigație efectuată de Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) pe fundalul unor afirmații neconfirmate de luare de mită de către membrii CCA.

Cele două foste publicații de stat, *Moldova Suverană* și *Nezavisimaia Moldova*, care au primit subvenții substanțiale de la bugetul de stat la sfârșitul lui 2006, l-au sprijinit în mod evident pe dl Jordan și au publicat mai multe articole împotriva d-lui Chirtoacă, unele din ele având un caracter inflamator.” [21]

În Raportul Final al Misiunii de Observare a Alegerilor al OSCE/BIDDO se menționa: ”În știrile difuzate la ore de maximă audiență, postul cu capital public *Moldova 1* a avut o prestație care a fost în mod clar părtinitoare și a oferit o acoperire vastă a activităților autorităților guvernamentale în afara contextului campaniei electorale.

...*NIT* și *N4* au adoptat un model similar cu cel al *Moldova 1*. *Euro TV* și *Radio Antena C* de asemenea au acordat o acoperire în general favorabilă activităților autorităților statului înainte de primul tur al scrutinului. ...*Pro TV* și *TV7* au fost unicele canale care au oferit o acoperire mai echilibrată a campaniei electorale. ...CEC, la cererea CCA, a avertizat cele două posturi private *Pro TV* și *Euro TV*, ca urmare a depășirii limitei zilnice de timp pentru publicitatea electorală contra plată în favoarea candidaților PDS, PD și PPCD. Cu toate acestea, avertizări de acest gen nu au fost emise la adresa *NIT* care a dedicat mai mult decât timpul de antenă contra plată pentru unii candidați electorali între 21 mai și 1 iunie. ... Autoritățile nu au reușit să întreprindă nici o acțiune de remediere între cele două tururi pentru a redresa situația privind reflectarea părtinitoare de către postul public TV.

Cele două publicații de stat, *Moldova Suverană și Nezavisimaia Moldova*, l-au susținut în mod clar pe dl Iordan și au publicat mai multe articole împotriva dlui Chirtoacă, unele din acestea cu conținut defăimător. Prin contrast, *Timpul, Jurnal de Chișinău și Ziarul de Gardă* și-au arătat sprijinul pentru dl Chirtoacă și l-au criticat pe oponentul acestuia” [22]

Pe 16 și 30 martie 2008, în UTA Gagauz Yeri, în două tururi de scrutin, s-au desfășurat alegeri pentru Adunarea Populară a Găgăuziei. Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM), care a monitorizat alegerile, semnală în al III-lea Raport, ce reflecta rezultatele monitorizării efectuate în perioada 17 - 31 martie 2008: ”Observatorii LADOM au sesizat că în campania electorală în unele localități se efectuau reparații spontane de drumuri și căi de acces. Publicația de la Chișinău “Moldavskie Vedomosti” a efectuat investigații la acest subiect privind finanțarea din bugetul de stat al R. Moldova a reparației unor drumuri locale, înaintând presupuneri că s-ar face în scopuri electorale. În articolul „Încă o dată despre metodele electorale în Găgăuzia”, Moldavskie Vedomosti citează o indicație a prim-ministrului Vasile Tarlev, cu numărul 0913-223 din 20 februarie 2008, către Ministerul Transportului și Gospodăriei Drumurilor, în conformitate cu care, la cererea unor deputați din Adunarea Populară a Autonomiei Găgăuze, au fost alocate mijloace financiare pentru repararea în așa-numita „variantă albă” a 18 kilometri de drumuri locale și străzi din localitățile care au votat pentru candidatul susținut de puterea centrală.

Concurenții electorali au avut acces la Posturile publice de radio și televiziune locale. Candidații din partea grupurilor politice menționate se bucură de sprijinul mass-media pe care le controlează.

În ședința publică din 18 martie 2008, CCA a adoptat o decizie prin care a recomandat tuturor radiodifuzorilor și distribuitorilor de servicii să respecte cu strictețe prevederile legilor și actelor normative ce vizează activitatea instituțiilor audiovizuale în perioada campaniilor electorale. Decizia survine după ce CCA a fost sesizat de mai multe persoane despre cazul înregistrat la 13.03.2008 în or. Comrat. Astfel, la ora 20 și 15 min., în rețeaua de cablu a studioului „Eni Ildîz” (întreprinderea fondatoare „Media PS Grup” SRL) retransmiterea programelor Companiei Publice “Găgăuziia Radio Televizionu” a fost înlocuită cu imprimarea congresului preelectoral al mișcării „Единая Гагаузия”, încalcându-se legislația în vigoare. Incidentul s-a produs în zenitul campaniei electorale și prin intervenția sa studioul TV prin cablu „Eni Ildîz” s-a implicat ilegal în agitația electorală, încalcând prevederile „Conceptiei de reflectare a campaniei electorale pentru alegerile în Adunarea Populară a UTA Găgăuzia din martie 2008 de către instituțiile audiovizualului”. Reprezentanții studioului nominalizat au depus o explicație din care reiese că această întrerupere s-a produs în mod automat, semnalul canalului “Găgăuziia Radio Televizionu” fiind înlocuit cu cel al canalului TV „Eni Ai”. Totodată, ziarele locale controlate de partidul de guvernământ au anunțat cifre aproximative referitor la rezultatele primului tur al alegerilor din autonomia găgăuză, astfel, în loc de 3 locuri în Adunarea Populară, acestea au anunțat că PCRM ar fi câștigat 7 locuri din 18 candidați aleși în primul tur de scrutin, probabil pentru a convinge electoratul că Partidul Comuniștilor va câștiga și în al doilea tur, încurajându-l, astfel, să voteze pentru PCRM.”. [23]

Așadar, comportamentul mass-mediei moldovenești în perioada ultimelor cinci campanii electorale dezvoltă două probleme centrale ale mijloacelor de informare în masă: 1) capacitatea redusă de a-și îndeplini misiunea firească și 2) capacitatea redusă de rezistență în fața presiunilor, mai ales de ordin politic. Ambele probleme sunt în măsură să diminueze drastic calitatea procesului electoral ca indicator sensibil al gradului de democratizare a societății.

2. Condiția mass-mediei din R. Moldova: „evoluția” involuției

În pofida unui cadru juridic de reglementare a activității mass-mediei, în bună parte, conform principiilor democratice de edificare a societății, implementarea lui are loc cu mari deficiențe, semnalate pe tot parcursul istoriei noi atât de experți și instituții naționale, cât și de experți și

organisme internaționale. Referindu-se la transformările produse în presa țărilor foste comuniste din Europa de Est, Articolul 19, Campania Globală pentru Libertatea de Exprimare, în studiul „Libertate și responsabilitate: protejarea libertății de exprimare prin autoreglementarea presei”, realizat în anul 2005, constata că s-a înregistrat un progres destul de mare în ceea ce privește reforma legislației, dar, totuși, „multe țări au avut dificultăți cu punerea în practică a acestei legislații noi tocmai pentru că aceasta înseamnă lupta continuă cu guvernele care, indiferent de culoarea politică, sunt tentate să-și exercite controlul asupra presei”. [24]

La câțiva ani de la adoptarea în R. Moldova a Legii accesului la informație, prima de acest gen în spațiul ex-sovietic, autorii lucrării „Mass-media și oficialitățile: între legături primejdioase și normalitate” afirmă cu bună dreptate că dreptul publicului de a fi informat nu este suficient. El trebuie să fie exercitat. În realitate, însă, ”nimeni sau aproape nimeni, în afara sectorului non-guvernamental, nu este preocupat de promovarea, popularizarea și implementarea acestei legi.” [25]

În Memoriul lansat public cu ocazia Zilelor Libertății Presei la Chișinău, în luna mai 2008, sunt enumerate 18! cazuri de abuzare a ziariștilor și instituțiilor mass-mediei și de îngrijire a accesului lor la informație. [26]

Două organizații neguvernamentale, “ADEPT” și “Expert Grup”, autoare ale unui studiu vizând modul în care este realizat Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – R.Moldova, au constatat că libertatea presei și accesul la informație în Republica Moldova “nu au înregistrat evoluții importante” și reliefează un șir de probleme, inclusiv lipsa sprijinului financiar din partea statului pentru mass-media, imixtiunea unor factori politici și grupuri de interese în activitatea CCA, IPNA Compania “Teleradio-Moldova” continuă să nu întrunească pe deplin caracteristicile unui audiovizual public, iar Consiliul de Observatori al IPNA nu și-a identificat locul și rostul prevăzut de legislație. [27]

Asupra unor curenți similare indică și rapoartele de monitorizare a implementării Codului audiovizualului de către autoritatea de reglementare a domeniului (CCA), de către CO al IPNA și administrația IPNA “Teleradio-Moldova”, de către Instituția Publică Regională a Audiovizualului (IPRA) “Teleradio-Găgăuzia”. Monitorizarea a fost efectuată de zece ONG-uri din domeniul media și protecției drepturilor omului sub egida Asociației Presei Electronice “APEL”, începând cu intrarea în vigoare a Codului. Autorii monitorizării au făcut și câteva studii de caz. Atât rezultatele monitorizării, cât și studiile de caz indică asupra unor dese și grave abateri de la legislația în vigoare la toate nivelurile și de către toți subiecții responsabili de implementarea adecvată a legislației din domeniu. [28]

Într-un Raport de monitorizare lansat de organizația neguvernamentală “Acces-Info” în vara anului 2008, se conțin extrase din 55 de cazuri de litigii în domeniul accesului la informație examinate de către Curtea Supremă de Justiție doar în perioada ianuarie 2007 – iunie 2008. [29]

Un studiu elaborat de Consiliul Internațional pentru Cercetare și Schimb (IREX) și făcut public în anul 2005 plasa R. Moldova pe locul 16 într-un clasament privind situația presei în 20 de state din sud-estul Europei și Eurasia. Studiul indica degradarea principalilor indici de evaluare a situației presei: libertatea de expresie, standardele de calitate a jurnalismului, pluralitatea surselor de știri, capacitatea de susținere a afacerilor și instituțiile sprijinitoare. Cu scorul de 1,56 puncte, R.Moldova se situa în rândul statelor care „îndeplinesc în mod minim cele cinci obiective”. [30]

În anul 2006, pentru prima dată de la proclamarea independenței, R. Moldova a fost trecută în categoria țărilor în care lipsește libertatea presei. [31]

Potrivit raportului “Nations in Transit 2008”, dat publicității la Washington, SUA, în vara anului 2008 de către Organizația americană “Freedom House”, independența mass-mediei în R.Moldova era notificată cu cel mai scăzut scor de la 1999 încoace (din ultimii nouă ani), fiind apreciată cu 5,5 puncte:

Independent Media

1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
4.00	4.25	4.50	4.75	5.00	5.00	5.00	5.25	5.50 [32]

“Independența mass-mediei” este unul din cei 8 indicatori, după care “Freedom House” apreciază scorul democrației într-un stat ori altul în raportul anual “Nations in Transit”. În anul 2008, scorul democrației în R.Moldova a fost evaluat la 5 puncte. Puțin mai scăzut în ultimii 9 ani el a fost doar în 2005:

Nations in Transit. Ratings and Averaged Scores

Democracy Score

1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
4.25	4.29	4.50	4.71	4.88	5.07	4.96	4.96	5.00 [33]

Altă organizație internațională – „Reporterii fără frontiere”, după indicele libertății presei, plasa Moldova în anul 2007 pe locul al 81-lea din 169 de state [34], iar în anul 2008 – pe locul al 98-lea din 173, între Kenya și Guinea. [35]

Raportul Departamentului de Stat al SUA despre respectarea drepturilor omului în lume, în Secțiunea 2 - „Respectarea libertăților civile”, precizează că numărul de publicații ”care nu aparțin și nu sunt conduse de guvern sau de partide politice a crescut puțin în decursul anului, dar multe au rămas în serviciul guvernului și al mișcărilor politice și au beneficiat de subsidii importante din partea acestora”, că cele două ziare – „Moldova Suverană” și „Nezavisimaia Moldova”, deetizate în iunie 2005, ”și-au continuat activitatea ca publicații independente, dar și-au păstrat poziția ferm progubernamentală”. ”Controversele au continuat și în ce privește pretinsul control al Guvernului asupra TRM în ciuda eforturilor inițiate în august 2004 de a transforma unitatea respectivă a mass-media într-o companie publică independentă.

Atât jurnaliștii presei scrise, cât și cei ai audiovizualului au continuat să practice autocenzura din cauza utilizării de către stat și demnitarii publici a legilor civile cu privire la defăimare și calomnie, precum și a plângerilor din partea autorităților referitor la reflectarea în știri...” [36]

Într-o declarație comună a 15 ambasade străine și organizații internaționale acreditate în R.Moldova, făcută publică în primăvara anului 2008 cu prilejul Zilei Mondiale a Libertății Presei, se afirma că republica a înregistrat un regres în ultimul an, “trezind îngrijorări în ceea ce privește seriozitatea angajamentelor asumate privind libertatea mass-media”. [37]

În virtutea lipsei unei tradiții istorice de activitate în limitele unui cadru legal clar, proximitatea temporală față de fostul sistem politic, fac ca tributul plătit reflexelor ideologice și birocratice să fie mai mare decât miza care se pune pe valorizarea principiilor democratice.

3. Anul preelectoral 2008: între declarații oficiale și practici reale

Pe parcursul anului 2008 autoritățile centrale au făcut un șir de declarații vizând problema asigurării accesului mass-mediei la informațiile de interes public. De exemplu, într-un mesaj adresat jurnaliștilor cu prilejul Zilei Mondiale a Libertății Presei, premierul Zinaida Greceanii menționa că o presă liberă, neangajată politic și eficientă economic are o importanță primordială în funcționarea unei democrații.

La 13 mai, într-o ședință convocată cu factorii de decizie din Guvern, președintele V. Voronin menționa importanța unei strânse conlucrări și a unui dialog continuu între instituțiile publice și mass-media pentru asigurarea informării obiective și corecte despre evoluțiile din țară, accentuând și oportunitatea participării conducătorilor administrației publice centrale la emisiuni radio și televiziune, conferințe de presă tematice, talk-show-uri etc. Totodată, el a solicitat membrilor Guvernului să manifeste o cât mai mare deschidere și transparență în raport cu jurnaliștii, astfel încât informația veridică de interes public să ajungă integral și operativ la fiecare cetățean în parte; a îndemnat membrii Guvernului să perceapă colaborarea permanentă cu reprezentanții mediilor de informare drept o componentă foarte importantă și responsabilă a atribuțiilor de serviciu. La 10 iunie, în cadrul unei întâlniri cu managerii ai mass-mediei, președintele Voronin a revenit la problema în cauză.

La 14 mai, în ședință de Guvern, Zinaida Greceanîi a dat indicații miniștrilor și șefilor de agenții să organizeze lunar conferințe de presă, a obligat autoritățile publice centrale să angajeze responsabili pentru relațiile cu presa și i-a îndemnat pe conducătorii autorității publice să manifeste deschidere totală în relațiile cu mass-media.

La finele lunii mai, președintele Parlamentului Marian Lupu, în cadrul unei vizite la Bălți, a declarat că sunt îngrijorătoare situațiile de felul celor cu blocarea conturilor unor publicații sau cu lansarea amenințărilor la adresa jurnaliștilor, menționând că subiectul libertății presei în Moldova trebuie tratat cu maximă atenție.

La 9 iulie, în cadrul conferinței de presă prilejuită de primele o sută de zile de guvernare a noului Cabinet de miniștri, Premierul Zinaida Greceanîi a dat asigurări mass-mediei că activitatea Guvernului va fi transparentă, iar relațiile cu presa – prioritare. În opinia premierului, jurnaliștii sunt acele persoane care pot asigura cea mai bună comunicare între societatea civilă și autoritățile publice. Premierul a reamintit ziariștilor că a solicitat de mai multe ori de la conducătorii ministerelor și autorităților publice centrale să organizeze întrevederi cu presa cel puțin o dată pe lună.

La 1 decembrie, președintele Parlamentului, Marian Lupu, în cadrul inaugurării la Chișinău a lucrărilor Conferinței „Responsabilitatea democratică a mass-media în campaniile electorale”, organizată de Parlamentul RM și Consiliul Europei, menționa că oglindirea echilibrată și imparțială a procesului electoral oferă posibilitatea cetățenilor să exercite un vot conștient, astfel încât acest vot să reflecte corect voința și mandatul poporului. Potrivit speakerului, mass-media în timpul campaniilor electorale are o responsabilitate dublă. Pe de o parte, față de populație, pe care trebuie să o informeze corect, iar pe de altă parte, față de concurenții electorali, cărora trebuie să le acorde posibilitatea de a-și prezenta mesajul lor pe baza principiului egalității. Marian Lupu a concluzionat că, în esență, libertatea mass-mediei rezidă nu numai în dreptul de a fi liberă, dar și în obligația de a fi responsabilă. Totodată, speakerul a atras atenția asupra riscurilor sau presiunilor cu care se poate confrunta presa pe durata campaniei electorale, precizând că acestea pot veni atât din partea organelor de stat, cât și din partea concurenților electorali.

La 22 decembrie, președintele R.Moldova Vladimir Voronin, în cadrul unei întrevederi cu ambasadorii unor țări europene și cel al SUA, a declarat: “Nu am efectuat și nu vom efectua presiuni asupra jurnaliștilor care activează legal pe teritoriul Republicii Moldova”. Potrivit șefului statului, “orice reprezentant al mass-media are dreptul la primirea și distribuirea informației”, invocând, în acest sens mai multe acte legislative conforme cerințelor europene. Președintele a mai afirmat că autoritățile pledează pentru o libertate deplină a mass-media în R. Moldova.

Sunt declarații ale primelor persoane în stat, făcute pe parcursul anului 2008, declarații cu referire la mass-media și la domeniile de interes pentru mass-media. Ele conțin idei juste și judicioase exprimate într-un limbaj european, democratic. Ce stă dincolo de declarații? Vom căuta răspuns în cele ce urmează, confruntând declarațiile despre mass-media cu realitățile mass-mediei. Inițial, vom proceda la o înșiruire în ordine cronologică a unor cazuri reprobabile întâmplate în anul 2008 cu ziariști și instituții mediatice, cazuri clasificate în câteva categorii, fără pretenția de categorisire cu exactitate farmaceutică.

Îngrădirea accesului la evenimente

1. La 18 ianuarie 2008, un grup de jurnaliști de la „PRO TV Chișinău”, TV Dixi, și “Jurnal de Chișinău” a fost împiedicat să relateze despre seara de creație a scriitorului și umoristului Gheorghe Urschi, sub pretextul că nu ar fi avut „bilete de invitație”. În afară de aceasta, cameramanul de la PRO TV a fost forțat să ștergă imaginile cu președintele Voronin, filmate la intrarea acestuia în Palatul Național.

2. La 15 februarie 2008, corespondentul ziarului „Moldavskie vedomosti” nu a fost admis la întâlnirea comisarului european pentru relațiile externe și politica europeană de vecinătate, Benita Ferrero-Waldner, cu studenții Universității de Stat din Chișinău. Administrația Universității, secundată de gardienii Serviciului de Pază, au blocat, sub diverse pretexte false, intrarea jurnalistului în sală, permițând, în același timp, altor jurnaliști să participe la eveniment.

3. La 9 martie 2008, agenții din paza de corp a președintelui Parlamentului R. Moldova au împiedicat echipa postului „PRO TV Chișinău” să-l filmeze pe dl Marian Lupu care participa la festivalul minorităților slave „Maslenița”. Alte posturi de televiziune nu au fost oprite să-și facă meseria.

4. La 11 aprilie 2008, după întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și liderul separatist Igor Smirnov, președinția a organizat o conferință de presă la care au fost invitate doar televiziunile loiale autorităților.

5. La 23 iulie, Lina Grău, corespondent al agenției române „NewsIn” la Chișinău, nu a avut acces la conferința de presă de bilanț a președintelui Vladimir Voronin pe motivul invocat că ziarista nu fusese acreditată de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene de la Chișinău. De precizat că jurnalista a fost acreditată de către autorități abia în toamnă, la mult timp după expirarea termenelor de examinare a dosarului de acreditare.

6. La finele lunii octombrie, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) al R. Moldova a respins cererea de acreditare a corespondentului „Radio România Actualități”, Cristina Dumitrescu. Autoritățile de la Chișinău nu și-au motivat refuzul.

7. Doru Dendiu, primul corespondent TVR la Chișinău, și-a depus dosarul de acreditare la MAEIE pe 19 mai, instituția în cauză urmând să-i comunice rezultatul în termen de 30 de zile, dar, abia la începutul lunii iulie, i s-a comunicat că Ministerul Afacerilor Interne i-a dat aviz negativ, din care cauză MAEIE i-a refuzat acreditarea.

8. În cadrul unei ediții din luna septembrie a emisiunii „În PROfunzime” de la „PRO TV Chișinău”, autoarea ei aducea la cunoștință opiniei publice că după întrevvederele președintelui moldovean Vladimir Voronin cu omologul său rus – Dmitri Medvedev de la Soci, Rusia, la conferința de presă de la Președinție au fost invitați doar ziariștii de la instituțiile mediatice loiale puterii.

9. La solicitarea Centrului de Investigații Jurnalistice a informației despre câțiva agenți economici care activează în domeniul construcțiilor în municipiul Chișinău și beneficiază de contracte din bani publici, Camera Înregistrării de Stat a cerut achitarea a câte 63 de lei pentru fiecare informație vizând agenții economici, dar, și după achitarea plății, a tergiversat oferirea informației.

10. Au fost tergiversate acreditările corespondenților TVR1 și Agerpres. Probleme de acest gen au avut și corespondenții Reuters și Itar-TASS.

11. În luna noiembrie, unei echipe de la „PRO TV Chișinău” i-a fost interzis accesul la o adunare solemnă organizată la Bălți de reprezentanții locali ai partidului de guvernământ, cu prilejul aniversării revoluției bolșevice din 1917. Evenimentul a avut loc în sala de festivități a Secției Bălți de evidență și documentare a populației. Refuzul a fost motivat prin faptul că, după ora cinci, instituția publică este închisă și că ziariștii de la PRO TV nu au fost incluși în lista invitaților.

Sechestrări. Confiscări

1. La 22 martie 2008, vameșii din RM au confiscat de la un cetățean român 450 de exemplare ale revistei „Credința noastră”. Incidentul s-a produs în vama Sculeni.

2. La 14 aprilie, Judecătoria sectorului Centru din Chișinău a decis aplicarea sechestrului contului publicației „Jurnal de Chișinău” pe suma de 300 mii lei. Publicația a fost informată pe

22 aprilie. Instanța a decis aplicarea sechestrului ca urmare a unei cereri depuse de un fost procuror de Dondușeni, care a pretins că două articole, publicate în 2003 și 2004, i-au lezat onoarea și demnitatea. La 7 mai, Curtea de Apel Chișinău a decis ca dosarul ziarului "Jurnal de Chișinău" să fie rejudecat în prima instanță, conturile bancare fiind deblocate. Redacția a considerat că prin aplicarea sechestrului se urmărește paralizarea activității ziarului.

3. La sfârșitul lunii septembrie Publicația "Edinaya Gagauzia", editată de Mișcarea politică omonimă din autonomia găgăuză, declara că a devenit victima atacurilor puterii comuniste de la Chișinău. Mișcarea "Edinaya Gagauzia" a difuzat o declarație în care lasă să se înțeleagă că Procuratura Generală a R. Moldova ar fi instrumentul de răfuială cu publicația. Potrivit declarației, Procuratura ar fi inițiat procesul de lichidare a publicației găgăuze editată în limba rusă. Redactorul-șef al ziarului, Dmitri Papazoglo preciza că presiunile au început după publicarea unor materiale critice la adresa unor funcționari din organele de drept.

4. O instanță de la Comrat a dispus aplicarea sechestrului pe conturile publicației "Edinaya Găgăuzia" pe suma de jumătate de milion de lei. Sechestrul a fost aplicat publicației în baza unei cereri de chemare în judecată depusă de către procurorul autonomiei, care pretindea că două articole publicate de ziarul nominalizat i-au lezat onoarea și demnitatea. Redacția ziarului solicita Misiunii OSCE, misiunilor diplomatice acreditate în R. Moldova să nu admită acțiunile arbitrare ale procuraturii care au ca scop principal desființarea ziarului.

Hărțuirea și agresiunea ziariștilor

1. În luna mai, ziarul „Moldavskie vedomosti” a fost supus unor controale financiare din partea Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, în cadrul unui proces de urmărire penală inițiat de Procuratura Generală pentru o presupusă infracțiune de „delapidare a averii străine în proporții deosebit de mari”. Această învinuire i se aducea ziarului în urma faptului că a publicat în paginile sale materiale publicitare ale întreprinderii „Cariera de la Soroca”.

2. Pe data de 16 februarie, un reporter al cotidianului „Timpul de dimineată” a fost bruscat de către un agent din paza de corp a prim-ministrului V. Tarlev pe teritoriul Bazei auto a Aparatului Guvernului, inspectată de către premier. Deși ziarista s-a legitimat, invocând faptul că premierul este o persoană publică și vizitează un obiectiv public, unul dintre gardienii premierului, la indicația șefei Serviciului de Presă, a scos-o pe jurnalistă cu forța din incinta întreprinderii respective. Înainte de incident, ziarista publicase câteva articole în legătură cu unele nereguli comise de această instituție la achiziționarea a 17 automobile „Skoda”.

3. În ședința din 7 mai a CCA, a fost pusă în concurs frecvența utilizată de către "Radio 21" a cărei licență expira pe 8 iunie 2008. CCA a votat acordarea prin concurs a frecvenței utilizate de Radio 21 în contradicție cu Hotărârea Parlamentului nr. 433-XVI din 28.12.2006 prin care s-a aprobat "Regulamentul cu privire la procedura și condițiile de eliberare a licențelor de emisie și a autorizațiilor de retransmisie". Regulamentul prevede expres în art. 15, 17 că "frecvențele radio și TV disponibilizate se anunță la concurs numai după expirarea termenului de valabilitate a licențelor".

4. Pe data de 10 iulie 2008, ziaristul Ghenadie Brega, venit la Procuratura municipală din Chișinău pentru a lua imagini cu unul dintre tinerii anchetați în cazul forumiștilor acuzați că ar fi lansat „prin intermediul portalurilor forum.md, torrentsmd.com, desteptarea.info și unimedia.md .... multiple chemări publice la răsturnarea prin violență a orânduirii constituționale și lichidarea statalității și integrității teritoriale a Republicii Moldova”, a fost atacat fizic și verbal, de către o persoană în civil ieșită din sediul Procuraturii.

5. Jurnaliști de la "Ziarul de Gardă" au declarat că, după publicarea la 4 septembrie a articolului „Vară toridă la SIS” care relata despre tineri contactați de un colaborator al Serviciului de Informații și Securitate care a încercat să-i racoleze într-o misiune, redacția

ziarului a fost supusă unor presiuni și atacuri telefonice și electronice. Aceste acțiuni se repetau zilnic, persoane neidentificate amenințând că știu numele reporterilor care au scris articolul, adresele de domiciliu ale acestora, pe membrii familiilor lor, că le sunt ascultate telefoanele, le este citită corespondența electronică și că vor „avea probleme cu SIS-ul”.

6. La 8 octombrie, o echipă a postului „PRO TV Chișinău” a fost bruscată de către un polițist și de vicecomisarul raionului Orhei în incinta Judecătoriei din această localitate. Polițiștii au îngădit accesul jurnaliștilor în sala de judecată. Ulterior, la 16 octombrie, cei doi polițiști au fost sancționați disciplinar „pentru comportament neadecvat cu jurnaliștii”. Sancțiunea disciplinară a fost ordonată de ministrul Afacerilor Interne.

7. La 11 octombrie, Vasile Costiuc, un cameraman de la postul TV pe Internet „JURNAL TV”, a fost intimidat de polițiști. Incidentul s-a petrecut în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, unde se desfășurau manifestări cu prilejul Zilei Naționale a Vinului. Cameramanul a fost asaltat de bodyguardii șefului statului în momentul când filma cum președintele trece pe la fiecare cârciumă improvizată din Piață, gustând din vinuri. Ulterior, operatorul a fost urcat într-o mașină și plimbat vreo patruzeci de minute prin Chișinău. Pe durata călătoriei, unul dintre cei patru a luat camera operatorului și a privit tot materialul pe care îl filmase, fără ca să șteargă însă ceva. Nici unul dintre cei patru nu s-a legitimat, deși operatorul a solicitat acest lucru.

8. La 27 noiembrie, un operator al postului „PRO TV Chișinău” a fost obligat de către agenții din garda de corp a președintelui V. Voronin să șteargă imaginile în care apăreau doi ofițeri de pază urcând în mașină. Incidentul s-a produs după vizita șefului statului la Centrul Anticorupție.

9. În decembrie 2008, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a refuzat să prelungească de drept licența PRO TV Chișinău, enunțând că demersul postului de televiziune nu ar întruni condițiile prevăzute de art. 24 al Codului Audiovizualului, deoarece nu ar fi respectat toate prevederile legislației audiovizuale și conținutul licenței de emisie. De notat că cele patru cazuri calificate drept derogări de la prevederile legislației în vigoare, pe parcursul a 5 ani, sunt irelevante. Ulterior, la conferința de presă din 12 decembrie 2008, președintele CCA invoca alt motiv, făcând trimitere, de data aceasta, la prevederile art. 26 al Regulamentului cu privire la procedura și condițiile de eliberare a licențelor de emisie și a autorizațiilor de retransmisie, adoptat prin hotărâre de Parlament, potrivit cărora se prelungesc doar licențele de emisie „obținute în temeiul Codului Audiovizualului”. Mai mulți juriști au considerat argumentele CCA drept un tertip formal, deoarece, conform Codului Audiovizualului, „licența de emisie se prelungește de drept radiodifuzorului, la solicitare, dacă acesta a activat în conformitate cu prevederile prezentului cod și a respectat, pe parcursul termenului de validitate a licenței de emisie, condițiile prevăzute în ea”.

10. La 26 decembrie, un polițist a agresat-o fizic pe jurnalista Domnica Negru de la postul „PRO TV Chișinău” și i-a distrus microfonul în timp ce aceasta realiza un reportaj despre jaful filialei unei bănci din Chișinău. Incidentul s-a produs pe strada Petricani din capitală. Anterior, după numeroase plângeri din partea jurnaliștilor referitor la comportamentul inadecvat al polițiștilor, MAI a promis breslei jurnalistice că va aborda un stil civilizată de comportament cu reprezentanții presei.

Intimidări. Arestări. Dosare penale

1. La 11 februarie 2008, Procuratura Generală i-a intentat un dosar penal directorului ziarului „Timpul de dimineață” Constantin Tănase „pe faptul acțiunilor intenționate îndreptate spre ațâțarea vrajbei sau dezbinării naționale, rasiale sau religioase”.

2. La 11 aprilie 2008, președintelui Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, la Procuratura mun. Chișinău, i s-au cerut explicații în legătură cu dezbaterile publice în aer liber, organizate de

UJM la Chișinău în fiecare duminică în semn de protest față de instituirea controlului autorităților asupra instituției publice a audiovizualului din R. Moldova.

3. La 30 aprilie 2008, jurnalistul Oleg Brega a fost reținut și condamnat la trei zile de arest administrativ pentru intenția de a protesta pașnic în fața Palatului Național, unde avea loc o festivitate cu ocazia aniversării a 50-ea de la fondarea TVM. Poliția l-a împiedicat pe jurnalist să se apropie de Palatul Național, iar judecătoria sectorului Buicani a considerat „injurie” pancarta cu inscripția „50 de ani de minciună”, afișată de Brega.

4. La 10 mai, Ghenadie Brega, care protesta în fața Guvernului, a fost agresat de către ofițeri de poliție în civil, apoi arestat și dus la Comisariatul de poliție al sectorului Buiucani, Chișinău, unde a fost ținut timp de 48 de ore în condiții inumane și degradante, fiind învinuit de “nesubordonare cu rea-voință la cerințele legitime ale colaboratorilor de poliție, opunere de rezistență și ultragiurarea poliției”. La începutul lunii iunie, Judecătoria sectorului Buiucani din Chișinău a decis achitarea jurnalistului și a dispus clasarea dosarului din lipsa faptelor contravenției.

5. La 11 iunie, Procuratura din Chișinău a invitat un grup de tineri pentru a fi audiați în cadrul unui dosar de urmărire penală, după ce aceștia au publicat pe mai multe site-uri comentarii critice la adresa actualei guvernări de la Chișinău. Până a merge la procurori, unora dintre tineri le-au fost ridicate calculatoarele personale de pe care își scriau comentariile.

6. Veronica Russu, jurnalistă la “Ziarul de gardă”, a fost intimidată de către unul dintre gardienii care însoțeau un inculpat în sala de judecată. Incidentul s-a produs în incinta Judecătoriei Militare din Chișinău. Potrivit redacției “Ziarului de gardă”, deși președintele instanței i-a permis reporterului să fotografieze în sală – după pronunțarea ședinței sau în pauză – gardianul, fără a avea temei să impună restricții, i-a interzis acest lucru. La finele ședinței de judecată, reporterul i-a făcut o poză inculpatului cu permisiunea acestuia. A luat și câteva poze din sala de judecată. Deși nici un gardian nu intrase în imagine, un reprezentant al escortei s-a apropiat de jurnalistă și i-a interzis să mai fotografieze. Acesta i-a cerut legitimația de jurnalist (fără a fi abilitat cu asemenea drept), a luat-o și s-a retras, consultându-se cu un alt gardian. Gardianul a refuzat să-și motiveze restricțiile.

7. La 10 noiembrie, administratorul Societății “Termocom” a refuzat canalului PRO TV să participe la o emisiune în direct despre problema agentului termic în Chișinău, etichetându-l drept “post țigănesc de televiziune”.

8. În luna noiembrie, reprezentanții ai PPCD în Parlament au formulat în câteva rânduri acuzații dure la adresa PRO TV, afirmând că activitatea acestui post ar submina interesele naționale ale R.Moldova. Pe data de 29 noiembrie, vicepreședintele Parlamentului Republicii Moldova, președintele PPCD, Iurie Roșca, a amenințat în mod direct PRO TV că va fi închis.

9. În noiembrie, Procuratura Generală a demarat o anchetă în baza interpelării deputatului PPCD Stefan Secăreanu, pentru a stabili cine sunt proprietarii postului de televiziune PRO TV Chișinău. Procuratura l-a informat pe deputat că legalitatea activității postului de televiziune este examinată de un grup de lucru constituit din reprezentanții Procuraturii Generale, ai Procuraturii Anticorupție și ai Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției. Procuratura a mai comunicat că Inspectoratul Fiscal Principal de Stat i-a fost solicitat să efectueze un control din care să rezulte dacă a fost sau nu respectată legislația fiscală, în ceea ce privește achitarea impozitelor, iar Consiliului Coordonator al Audiovizualului i s-a cerut să verifice modul în care au fost respectate principiile comunicării audiovizuale, prevăzute de Codul audiovizualului.

10. La 25 noiembrie 2008, ca urmare a unei scrisori adresate de către deputatul PPCD Stefan Secăreanu premierului, Centrul de Medicină Preventivă a verificat respectarea nivelului sonor în preajma postului PRO TV Chișinău. Anterior, alți specialiști testaseră nivelul radiației din preajma sediului stației tv. Într-o plângere anonimă, cauza radiației era invocată drept motiv că frunzele de pe copacii din preajmă ar fi căzut mai devreme ca de obicei.

11. La 29 noiembrie, liderul PPCD Iurie Roșca a insultat un reporter de la postul PRO TV Chișinău (Tatiana Țurcanu), spunându-i: „Duduie, dați-mi voie să mă exprim românește: șterge-ți mucii. ...Foarte repede nu o să mai ai unde să te prostituezi”. Incidentul s-a produs în finalul unor dezbateri din cadrul „ThinkMoldova” desfășurate la Academia de Studii Economice din Chișinău, un proiect apolitic realizat de tineri cu atitudine civică. Amintim ca declarațiile ofensatoare la adresa jurnalistei de la PRO TV Chișinău au fost facute la finalul dezbaterilor. Reporterul PRO TV Chișinău i-a solicitat lui Iurie Rosca explicații pe marginea unor declarații făcute ce vizau postul de televiziune. Cel din urmă însă a insultat jurnalista. În aceeași zi, un comportament brutal a manifestat față de un alt reporter (Sorina Obreja) de la PRO TV Chișinău și președintele Vladimir Voronin.

12. La 25 decembrie, mai multe ONG-uri media și pentru apărarea drepturilor omului au mărșăluit la Chișinău, în semn de solidaritate cu persoanele și organizațiile care au fost împiedicate de autorități să organizeze întruniri publice. Protestatarii nu au fost lăsați de către polițiști să se apropie de sediul legislativului și nici de Președinție. Marșul de protest s-a încheiat în fața Ministerului Afacerilor Interne unde, un angajat al MAI, recunoscut de protestatari ca fiind Petru Corduneanu, fost vicecomisar al orașului, i-a etichetat pe protestatari cu “râsuri și lepădături ale societății care de dimineață umblă pe străzi și încurcă sărbătorile religioase de iarnă”.

Este o listă nici pe departe completă care caracterizează relațiile dintre instituțiile mediatice și autorități. Este o dovadă a faptului că anul preelectoral 2008 nu a însemnat o schimbare în bine a relațiilor respective. Lista este incompletă, dat fiind că nu fiecare caz de abuz și de îngrijire a libertății mass-mediei de a-și exercita misiunea a fost raportat ori dat publicității. De exemplu, un studiu recent releva faptul că o treime din numărul redacțiilor membre ale Asociației Presei Independente s-au confruntat cu probleme în relațiile lor cu Administrațiile Publice Locale. Cele mai frecvente probleme invocate de redacții au fost, în ordine descrescătoare: limitarea accesului reporterilor la ședințe, accesul limitat la informație, campaniile de denigrare, intimidarea reporterilor și acționarea în judecată. [38]

De menționat că și presa, și societatea civilă, și organisme internaționale au reacționat în repetate rânduri la comportamentul autorităților în raport cu instituțiile mediatice. Mai întâi – reacția unei instituții mediatice: cotidianul “Timpul de dimineață”, după declarații ale președintelui și premierului țării referitoare la necesitatea deschiderii guvernării către presă, după îndemnul adresat funcționarilor să perceapă colaborarea cu mass-media ca pe o componentă importantă și responsabilă a atribuțiilor de serviciu, a decis să testeze „cât costă” respectivele declarații și îndemnuri. Astfel, 2 ziariști ai cotidianului au tot telefonat la servicii de presă și în anticamerele unor miniștri, solicitând să li se organizeze interviuri cu miniștrii. Din 11 solicitări de la diferite ministere jurnaliștii nu au obținut nici un răspuns univoc în ce privește organizarea vreunui interviu. În majoritatea cazurilor, persoanele responsabile invocau fie că miniștrii sunt foarte ocupați, fie că sunt în deplasări.

Reacții oficiale

La 31 ianuarie 2008, președintele Vladimir Voronin, în cadrul ședinței largite a Colegiului Serviciului de Informații și Securitate (SIS) al R. Moldova, solicită acestuia implicarea în procesul de contracarare a finanțării ilicite ale partidelor politice și mass-mediei, inclusiv din resurse din afara țării. Președintele țării manifestase și anterior nemulțumiri față de finanțarea din exterior a unor mijloace de informare autohtone. De data aceasta, însă, în premieră, președintele solicita implicarea unei instituții de forță. La trei săptămâni de la ședința SIS, noul director al acestuia, Artur Reșetnicov, fost consilier prezidențial, într-un interviu acordat Agenției de stat „Moldpres”,

lăsa să se înțeleagă că instituția pe care o reprezintă va aplica acțiunile necesare în vederea contracarării finanțării de peste hotare a unor mijloace de informare și formațiuni politice din Moldova.

Pe 17 iulie 2008, președintele Vladimir Voronin, în cadrul unei ședințe a Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, critica în termeni duri presa de opoziție din Moldova. Șeful statului considera că ”problema actualei percepții a Moldovei în multe capitale din Uniunea Europeană o constituie faptul că mulți evaluează situația pe baza unor zvonuri, cred în vechile stereotipuri, se informează exclusiv din presa de opoziție și din presa electronică care poate să arunce, și aruncă, ce vrei pe paginile internetului”, că ziariștii ”trebuie să aibă soveste, că asta-i țara noastră” și că ”trebuie să arătăm lumii întregi care sunt eforturile concrete ale Moldovei, dar nu acele supte din degetele murdare ale cuiva și cu interesele respective”. [39]

Atragem atenția asupra unui fapt ”întâmplător”. Pe 25 iunie 2008, a fost făcută publică o declarație semnată de către Liga jurnaliștilor profesioniști din RM, Compania Teleradio Moldova, TV Moldova 1 și Radio Moldova, [40] în care, între altele, se spunea că ”în Republica Moldova se desfășoară un proces de detașare crescândă față de practica restricțiilor și controlului presei și al jurnaliștilor din partea autorităților de stat”, că ”statul a oferit garanții sigure și drepturi intangibile pentru afirmarea, inclusiv prin mass-media, a drepturilor omului”, că s-a încheiat ”procesul de deetatizare a mass-media”, că în domeniul audiovizualului ”au loc un șir de reforme profunde”, că autoritățile statului ”nu intervin în politica editorială a publicațiilor sau în cea a programelor de radio și televiziune.”. ”Cu toate acestea, se spunea în declarație, mulți dintre „monitorii” interni și externi nu doresc ori nu sunt în stare să vadă tendințele pozitive în afirmarea libertății presei... Este vorba de încercările unor publicații, posturi de radio și televiziune, unor lideri de opinie de a monopoliza opinia publică, de a pretinde la exclusivitate în spațiul mediatic și politic. Ei se declară deținători ai adevărului în ultimă instanță, făcând presiuni asupra altor poziții mediatice, inclusiv asupra celor care poartă responsabilitate față de viitorul Republicii Moldova, de imaginea Țării în ansamblu. Mai mult, ei recurg la un stil de defăimare a RM, profesind un stil de comunicare agresiv, cu pretenții de notă ultimativă față de toți cei care au o altă opinie decât a lor.

Punem la curent OSCCE (ortografie preluată din textul original – n.r.), CE, UE, alte instituții internaționale, misiunile diplomatice acreditate în Republica Moldova că procesele de democratizare desfășurate în țara noastră sînt ireversibile... Pornind de la succesele deja obținute în domeniul libertății presei în Țara noastră, pledăm și în continuare pentru o presă liberă și deschisă, corectă cu cetățeanul, accesibilă pentru publicul larg, sincer cointereseată în opera de edificare și prosperare a statului Republica Moldova.” Nu facem legătură directă între declarația aceasta și cea a președintelui țării, dar este ușor de observat că ”viziunile principale” asupra mass-mediei ”de opoziție”, din declarația din 25 iunie au fost reiterate de șeful statului pe 17 iulie.

La 22 decembrie 2008, în cadrul unei întrevederi pe care a avut-o cu ambasadorii unor țări europene și cel al SUA, președintele Vladimir Voronin declara că ”nu am efectuat și nu vom efectua presiuni asupra jurnaliștilor care activează legal pe teritoriul Republicii Moldova”, că ”orice reprezentant al mass-media are dreptul la primirea și distribuirea informației. Am adoptat în acest sens mai multe acte legislative care sînt în corespundere cu cerințele europene” și că ”autoritățile pledează pentru o libertate deplină a mass-media în R. Moldova.”. [41] Anterior presa de la Chișinău relata despre faptul că un oficial american ar fi fost împuternicit de statele membre ale UE, OSCE și Consiliului Europei să discute cu președintele Vladimir Voronin despre „subiectele ce au apărut recent cu privire la libertatea mass-media în R. Moldova”. În acest sens, UE a prezentat o notă verbală diplomației moldovenești. [42]. Experți locali constatau că presiunile din anul 2008 asupra unor redacții au avut o intensitate și frecvență fără precedent în R. Moldova, explicându-le și prin faptul că a fost un an preelectoral.

Așadar, vom observa o reacție neunivocă a autorităților statale față de problematica libertății mass-mediei: adoptarea unui „limbaj european” în declarații și întâlniri oficiale, și un comportament

caracterizat de acțiuni ostile în raport cu mass-media în practica reală. De fapt, este expresia dublelor standarde, a logocrației și reminiscentelor trecutului recent.

Reacții ale societății civile

În luna martie a anului 2008, 6 organizații nonguvernamentale în domeniul mass-media au cerut autorităților din Republica Moldova să pună capăt practicii de hărțuire și intimidare a mass-media, de îngădire a accesului jurnaliștilor la evenimente de interes public după criteriile ideologice și politice. Deteriorarea situației mass-media în Republica Moldova, constatau semnatarii declarației, a devenit și mai evidentă după ce conducătorul statului a ordonat colaboratorilor Serviciului de Informații și Securitate să efectueze controlul surselor de finanțare a partidelor și a presei independente, în contextul declanșării neoficiale a campaniei pentru alegerile parlamentare din 2009.

În luna aprilie 2008, opt organizații neguvernamentale în domeniul mass-mediei au luat atitudine în legătură cu aplicarea sechestrului pe contul publicației „Jurnal de Chișinău”, exprimându-și profunda îngrijorare pentru pericolul potențial de a „bloca apariția acestei publicații”. Autorii declarației considerau cazul „Jurnalului de Chișinău” o confirmare în plus că „de la litera legii și până la fapta justiției moldovenești este o distanță lungă”.

La puțin timp după întâlnirea președintelui V.Voronin cu conducătorii mass-media din R.Moldova, în cadrul căreia șeful statului a dat asigurări că actuala putere nu va îngădi libertatea de exprimare, 6 organizații de media, într-o declarație publică își exprimau îngrijorarea în legătură cu faptul anchetării și ridicării calculatoarelor unor tineri, după ce aceștia și-au exprimat opinia pe mai multe forumuri din Internet. Tinerii erau acuzați că prin intermediul portalurilor „au lansat multiple chemări publice la răsturnarea prin violență a orânduirii constituționale și lichidarea statalității și integrității teritoriale a Republicii Moldova”. Semnatarii declarației atrăgeau atenția asupra faptului că opiniile exprimate de tinerii forumiști trebuie delimitate de eventuale fapte care ar putea cădea sub incidența Codului Penal și remarcau faptul că anchetarea forumiștilor este a treia acțiune de acest fel în anul 2008.

La mijlocul lunii mai, într-o amplă declarație publică, opt organizații din domeniul mass-media constatau o agravare continuă a situației presei în Republica Moldova. „În pofida recentelor declarații de atașament la principiile libertății presei, făcute de președintele Vladimir Voronin și premierul Zinaida Greceanîi, acțiunile de intimidare a jurnaliștilor, de violare a dreptului la libera exprimare, de supunere a presei nu încetează, ci, dimpotrivă, se intensifică.”. Autorii declarației invocau, între multe cazuri, și cel al Consiliului Coordonator al Audiovizualului care, în cadrul ședințelor din 7-8 mai, nu a acordat nici o frecvență „posturilor care oferă acces opoziției sau difuzează opinii critice la adresa actualei guvernări”, în schimb, „postul de radio Antena C, care aparține PCRM, a obținut cinci frecvențe, inclusiv una în Chișinău”, ...”Euro TV, administrat de PPCD, a obținut nouă frecvențe, iar NIT, care aparține PCRM, - 12.”. Semnatarii declarației afirmau că un asemenea comportament din partea CCA „indică asupra faptului că deciziile adoptate sunt prestabilite în afara acestui organ, iar membrii CCA nu fac decât să exprime niște interese partizane, care subminează rolul de câine de pază al mass-media”.

În luna iulie, organizații neguvernamentale din domeniul mass-media din Republica Moldova au difuzat o declarație în care își exprimau îngrijorarea în legătură cu îngădirea de către autoritățile moldovene a accesului jurnaliștilor străini la informație prin neacreditarea acestora sau prin tergiversarea nemotivată a procedurii de acreditare. Declarația se referea la cazul de îngădire a accesului jurnalistei Lina Grău, angajata Agenției NewsIn din România, la conferința de presă susținută de președintele Voronin pe 23 iulie, pe motiv că nu avea acreditare. Cazul era cu atât mai revoltător, cu cât Agenția nominalizată solicitase Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAIE) acreditarea jurnalistei Lina Grău încă în luna aprilie.

În luna septembrie, organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-media și-au exprimat îngrijorarea profundă în legătură cu acțiunile de hărțuire și intimidare, semnalate de jurnaliștii de la săptămânalul “Ziarul de Gardă”, după publicarea unui articol despre tineri contactați de un colaborator al Serviciului de Informații și Securitate care a încercat să-i racoleze într-o misiune. Semnatarii declarației au cerut Guvernului, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate să asigure protecția jurnaliștilor de la “Ziarul de Gardă”, să identifice și să pedepsească persoanele care comit acțiuni de limitare a dreptului la informare și libera exprimare.

La sfârșitul lunii octombrie, organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-media declarau profunda lor îngrijorare în legătură cu atacurile fără precedent lansate la 23 octombrie 2008, în Parlamentul Republicii Moldova, împotriva postului de televiziune PRO TV Chișinău, atacuri care ar putea conduce la “lipsirea postului de licența de emisie și ar dăuna unor alegeri libere și corecte în Moldova”. Deputatul fracțiunii Partidului Popular Creștin Democrat, Ștefan Secăreanu, a învinuit PRO TV că ar fi un post „specializat în atacarea, subminarea, discreditarea și culpabilizarea instituțiilor statului de drept, în calomnii și etichetări gratuite, precum și în provocarea cu premeditare a stărilor artificiale de instabilitate și panicii în societate”. Un alt deputat, Vladimir Braga, neafiliat, s-a arătat nemulțumit de conținutul unei emisiuni de dezbateri, din 20 octombrie, declarând că “opinia publică a fost prelucrată în materie de ce partide trebuie votate la alegerile parlamentare din 2009”, și a cerut CCA să cerceteze dacă Pro TV nu a încălcat, prin emisiunea în cauză, legislația, „ținând cont de faptul că astfel de subiecte, deseori, sunt abordate de acest post de televiziune și pornind de la faptul că, deocamdată, campania electorală nu a fost anunțată oficial”. Autorii declarației precizau că, pentru prima dată, deputații fac în Parlament „aprecieri atât de grave la adresa acestui post care activează timp de nouă ani pe piața informațională din R.Moldova. Exprimându-și sprijinul pentru PRO TV Chișinău, semnatarii îndemneau mass-media, societatea civilă, partidele politice „să se solidarizeze în demersul de apărare a libertății presei și democrației, pentru a nu admite lichidarea sau acapararea de către actuala putere a încă unui post TV, cum a fost cazul „Antenei C” și „Euro TV”, „TVR1”, „Pervii kanal v Moldove”, „Blue Star” (Bălți).”.

Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte – Coaliția 2009, într-o declarație publică recomandă Consiliului Coordonator al Audiovizualului „să nu admită, în pragul alegerilor parlamentare, sistarea activității PRO TV Chișinău și eliminarea acestui post cu pondere de pe piața mediatică moldovenească” și chema autoritățile statului „să asigure pluralismul democratic, libertatea de exprimare și accesul la informația de interes public - precondiții esențiale pentru realizarea unor alegeri parlamentare libere și corecte, precum și integrarea europeană a Republicii Moldova”.

Reacții ale unor formațiuni politice

La începutul lunii decembrie, reprezentanți ai Partidului Democrat din Moldova (PDM), iar anterior și cei ai Alianței „Moldova Noastră”, declarau că partidele de opoziție au devenit ținta unor tehnici de manipulare a opiniei publice și de distorsionare a realității, elaborate și aplicate de partidul de guvernământ. Tehnica de manipulare e simplă, funcționează perfect și este menită să demoleze opoziția din Moldova, nota în context HotNews.md. “Arma secretă a comuniștilor moldoveni se numește „Agenția multimedia „Omega”. [43]. Tehnica de manipulare, potrivit PDM, constă în contrapunerea reprezentanților opoziției unul împotriva altuia. PDM mai afirma că Agenția „Omega” este o creație a staff-ului electoral al partidului de guvernământ, o structură media „de propagandă comunistă, generatoare de știri de dezinformare și de denigrare a opoziției, care mai apoi sunt preluate de alte canale TV, radiouri și agenții de știri, subordonate guvernării”. În replică, Agenția multimedia „Omega” a catalogat declarația PDM drept ingerință în politica editorială a unei instituții media și, în consecință, amenințare la adresa libertății de exprimare în R. Moldova. Totodată, Agenția „Omega” nu infirma, dar nici nu confirma afirmațiile PDM privitor la faptul că respectiva instituție media ar face jocul partidului de guvernământ.

La mijlocul lunii decembrie, Partidul Liberal (PL) își exprima indignarea față de faptul că postul public de televiziune Moldova-1 și postul privat NIT denaturează mesajul său. Liderul PL menționa în cadrul unei conferințe de presă că la 11 decembrie partidul și-a făcut publică poziția față de Codul Învățământului. Potrivit spuselor sale, cele două posturi au informat că PL, chipurile, ar fi împotriva învățământului gratuit, fapt ce nu corespunde realității.

La începutul lunii ianuarie 2009, Alianța „Moldova Noastră” (AMN) susținea că postul de radio Antena C este aservit politic puterii comuniste. La o concluzie în acest sens formațiunea a ajuns ca urmare a unei monitorizări a emisiei postului de radio. Formațiunea amintea că postul Antena C a fost creat ca instituție publică municipală, dar ulterior a fost „privatizat abuziv după adoptarea Codului Audiovizualului și luat sub control de protecția guvernării comuniste”.

Reacții din exterior

În luna iulie, unsprezece misiuni diplomatice europene acreditate la Chișinău au difuzat o declarație comună privind starea democrației și a libertății de exprimare în Republica Moldova, ținând cont de Raportul cu privire la implementarea Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană. În declarație, se menționa că, deși Republica Moldova a înregistrat progrese veritabile în îmbunătățirea cadrului legislativ privind libertatea de exprimare, trezesc îngrijorare acțiunile întreprinse de către organele de drept împotriva mass-media, nivelul independenței editoriale a Companiei publice “Teleradio Moldova”, pluralismul în sectorul audiovizual în întreaga țară. Misiunile europene au amintit autorităților moldovene că libertatea de exprimare, pluralismul și independența mass-media, cât și accesul liber la informație obiectivă, variată și echilibrată joacă un rol decisiv pentru alegători în stabilirea preferințelor lor electorale în baza unei opțiuni documentate. Progresul remarcabil în exercitarea libertății de exprimare și în organizarea alegerilor din 2009 în deplină concordanță cu angajamentele asumate față de OSCE, Consiliul Europei și comunitatea internațională ar constitui argumente solide pentru intensificarea relațiilor dintre R. Moldova și UE, se menționa în declarație.

Organizația de Media din Sud-Estul Europei (SEEMO), cu sediul la Viena, a adresat o notă de protest premierului moldovean Zinaida Greceanîi în care își exprima îngrijorarea în legătură cu tergiversarea procesului de acreditare în Republica Moldova a unui reporter român. SEEMO îi solicita prim-ministrului moldovean să întreprindă măsuri pentru eliberarea cât mai rapidă a carnetului de acreditare pe numele Linei Grâu. Organizația chema autoritățile de la Chișinău să activeze într-o manieră transparentă și să nu limiteze accesul jurnaliștilor la informație.

În luna octombrie, Organizația de Media din Sud-Estul Europei (SEEMO) a adresat autorităților a patru state, inclusiv celor din Republica Moldova, apeluri ce vizează încetarea hărțurii unor jurnaliști și instituții mass-media. SEEMO se arăta îngrijorată de hărțuirea jurnaliștilor de investigație de la săptămânalul “Ziarul de Gardă” după publicarea unui articol (“Vară toridă la SIS”) și solicita premierului și ministrului de Interne inițierea unei investigații corespunzătoare.

La 25 noiembrie 2008, șefii Misiunilor Statelor Membre ale Uniunii Europene, Delegația Comisiei Europene și Biroul Reprezentantului Special al Uniunii Europene cu reședința în Republica Moldova, printr-o declarație comună, făceau apel la autoritățile Republicii Moldova să se asigure că ”viitoarele alegeri parlamentare se vor desfășura în conformitate cu standardele internaționale pentru alegeri democratice.”. Autorii declarației mai subliniau: ”Considerăm importantă garantarea accesului la mijloacele de informare al tuturor partidelor participante la alegeri, precum și asigurarea unei acoperiri media echilibrate a procesului alegerilor. În această privință, acordăm o importanță deosebită independenței editoriale a mijloacelor audio-vizuale publice și caracterului pluralist al acestora în timpul campaniei electorale. O relevanță deosebită vor avea și reînnoirile licențelor de emisie.”. Semnatarii declarației aminteau că vor continua să urmărească îndeaproape ”modul în care va evolua campania electorală și desfășurarea viitoarelor alegeri”.

La 16 decembrie 2008, Reprezentantul OSCE pentru libertatea presei, Miklos Haraszti, a chemat autoritățile moldovene să reînnoiască licența postului PRO TV Chișinău pentru a asigura pluralismul, în special în ajunul alegerilor parlamentare din 2009. „Închiderea PRO TV Chișinău va fi un important pas înapoi în contextul pluralismului deja limitat în mass-media din țară, și va contraveni angajamentelor în domeniul libertății presei pe care Moldova le-a făcut în fața OSCE”, a scris Haraszti într-o scrisoare adresată vicepremierului Andrei Stratan, ministrul de Externe. Cu referire la pretențiile Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) față de “PRO TV Chișinău” că ar fi admis anumite încălcări, Miklos Haraszti scria: „În timp ce recunosc importanța activității de reglementare și monitorizare a CCA, nu este acceptabil ca încălcări minore să fie utilizate pentru a închide o stație populară” și amintea că rolul principal al unei autorități de reglementare „este să asigure pluralismul, nu să-l restricționeze”.

La 12 decembrie 2008, Comisarul pentru relații externe și politică europeană de vecinătate, Benita Ferrero-Waldner, se declara îngrijorată de decizia din 11 decembrie 2008 a Consiliului Coordonator al Audiovizualului din Moldova de a refuza prelungirea licenței de emisie postului PRO TV Chișinău. Potrivit oficialului european, libertatea presei este unul din principiile fundamentale ale unei democrații eficiente, iar “respectarea principiilor democratice și a drepturilor omului constituie elementul-cheie al relațiilor noastre cu R. Moldova”. Benita Ferrero-Waldner sublinia importanța respectării de către autoritățile moldovene a angajamentelor internaționale în domeniul democrației, drepturilor omului și libertății presei, în special, în ajunul alegerilor parlamentare din primăvara anului 2009.

“Grebă” Electoralei 2009

Atât reacțiile interne, cât și cele externe sunt un indicator al “febrei electorale” care a cuprins societatea și în care s-au făcut resimțite grimasele comportamentului autorităților, dar și al mass-mediei în campaniile electorale anterioare. Pentru a diminua cumva “grimasele” comportamentului, cel puțin al mass-mediei electronice, autoritatea națională de reglementare a domeniului, conform legislației electorale și audiovizuale, urma să stabilească “reguli de joc” și pe perioada apropiatei campanii electorale.

Astfel, CCA, în conformitate cu prevederile legislației naționale, a elaborat și a plasat pe site proiectul Concepției reflectării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare 2009 în instituțiile audiovizualului din Republica Moldova, pe care l-a aprobat prin Decizia nr.3 din 28.01.2009.

Unele organizații neguvernamentale de media și partide politice de opoziție au atras atenția asupra mai multor prevederi ale proiectului, în stare să stingherească instituțiile audiovizualului în reflectarea campaniei electorale. De exemplu, Asociația Presei Electronice APEL a elaborat și a prezentat CCA în timp util un șir de propuneri și recomandări de îmbunătățire a proiectului, parte dintre care au fost acceptate, dar nu de natură să redreseze esențial conținutul documentului. Astfel, prevederea că în campania electorală “instituțiile audiovizualului nu vor prezenta în buletinele de știri informații despre concurenții electorali”, pe care APEL o considera neavenită și pasibilă să limiteze accesul publicului la informația despre concurenții electorali, a rămas intactă și doar Comisia Electorală Centrală, având prerogative legale corespunzătoare, a omis-o. Să precizăm că, în campaniile electorale anterioare, o recomandare în acest sens făcuse și misiunea OSCE.

CCA nu a organizat o dezbatere publică a proiectului, fapt ce ar fi sporit șansele de îmbunătățire a calității documentului. Și doar în cadrul conferinței naționale “Acțiuni media pentru educație electorală” desfășurată pe 29 ianuarie 2009 la Chișinău, adică a doua zi după adoptarea Concepției de către CCA, a apărut posibilitatea de a dezbate conținutul documentului. Este adevărat, a fost alocat timp insuficient, inclusiv pentru a formula și a prezenta la CEC toate propunerile, până ca aceasta, în baza Concepției CCA să adopte (în ședința din 02.02.2009) Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009

în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova. În consecință, documentul care urma să servească scopului central de a asigura informarea corectă, imparțială a cetățenilor asupra ofertelor electorale, care urma să detalizeze și să concretizeze reguli exacte de joc în campania electorală, în mare parte, copiază prevederile deja existente în legislația națională. Mai mult, pentru prima dată nici Concepția, nici Regulamentul, nu prevăd timp de antenă gratuit oferit de către radiodifuzorii publici pentru prezentarea platformelor concurenților electorali.

Alegerile parlamentare 2009 sunt primele de la adoptarea Codului audiovizualului care, în art. 7 (3) stipulează: „Pentru încurajarea și facilitarea exprimării pluraliste a curentelor de opinie, radiodifuzorii *au obligația* (cursivul nostru – n.r.) de a reflecta campaniile electorale în mod veridic, echilibrat și imparțial”. Deși „obligația” este prevăzută pentru toți radiodifuzorii, atât Concepția CCA (p.58), cât și Regulamentul CEC (p.65), oferă posibilitate instituțiilor private ale audiovizualului, dacă nu nu doresc, să nu participe la reflectarea campaniei electorale. Este suficient doar să-și facă publică intenția în termen de 5 zile din data publicării Regulamentului, informând în scris CEC și CCA. Eschivarea unor importanți radiodifuzori privați de la reflectarea campaniilor electorale anterioare a trezit de fiecare dată îngrijorări din partea tuturor, în afară de... autorități. În lipsa voinței autorităților, nu a putut schimba situația nici chiar o prevedere atât de tranșantă din Codul audiovizualului. Faptul nu are îndreptățire din moment ce radiodifuzorii, indiferent de clasificare, utilizează frecvențe terestre care sunt patrimoniu național, iar alegerile constituie un eveniment major pentru destinul unei democrații. În plus, utilizarea în campania electorală a frecvențelor pentru agitație în favoarea unui concurent și în defavoarea altuia are similarități cu un act de corupție.

Regulamentul CEC a lăsat intactă, în p.58, și altă prevedere din Concepția CCA, potrivit căreia în emisiunile de dezbateri „concurenții electorali sau reprezentanții lor își exprimă liber opiniile. Totodată, se interzice:

- punerea în pericol a ordinii constituționale, a ordinii publice, a siguranței persoanelor și a bunurilor materiale;

- expunerea unor afirmații care pot aduce prejudicii demnității umane și onoarei concurentului electoral” [54] Noțiunile cuprinse în sintagmele „ordine constituțională”, „ordine publică”, „siguranța bunurilor materiale”, „prejudiciu demnității umane și onoarei” sunt într-atât de interpretabile, încât pot crea dificultăți majore oricărui moderator de dezbateri electorale.

Vom mai preciza că, în conformitate cu prevederile Codului electoral, CEC asigură semnarea de către partide, alte organizații social-politice și reprezentanții mass-media a unui Cod de conduită. Acțiunea trebuie inițiată până la începerea campaniei electorale, deși Codul de conduită poate fi semnat de partide politice și instituții media, și în campania electorală. În acest context, pe 23 ianuarie 2009, CEC a organizat semnarea Codului de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare 2009. Codul reprezintă o convenție încheiată între concurenții electorali și reprezentanții mass-media care exclude lezarea demnității și imaginii concurenților electorali. De notat că documentul a fost semnat de 13 partide și 15 instituții media imediat după prezentarea acestuia la CEC. Din conținutul Codului reținem că semnatarii lui, “conștienți de importanța alegerilor pentru constituirea unei societăți democratice, interesați de desfășurarea procesului electoral într-un mod democratic, ghidați de necesitatea depășirii climatului de neîncredere între partide, hotărâți să consolideze garanțiile pentru desfășurarea unor alegeri libere și corecte, în procesul de desfășurare și reflectare a campaniei electorale la alegerile parlamentare din 2009”... au convenit că vor respecta, inclusiv “a) drepturile, libertățile și demnitatea altor semnatari la campania electorală și ale alegătorilor; b) libertatea presei, inclusiv dreptul de a monitoriza alegerile; c) drepturile și libertățile observatorilor acreditați”. Merită remarcate “spiritul, stilul și limbajul european” al documentului.

La 10 februarie 2009, candidatul formațiunii Alianța “Moldova Noastră”, Victor Osipov, a declarat în cadrul unei conferințe de presă că formațiunea a înaintat CEC și CCA o sesizare în care se declară grav afectată de condițiile inegale și de metodele ilegale aplicate de PCRM, dar și de

unele instituții mass-media. El a menționat că, „din momentul începerii campaniei electorale, încălcarea legislației s-a amplificat și a căpătat un caracter și mai grav, iar principalul generator al încălcării de norme electorale este PCRМ, secundat de Partidul Popular Creștin Democrat (PPCD)”. Reprezentantul AMN invoca faptul că, la 7 februarie, la Palatul Național (sală administrată de Guvern prin Ministerul Culturii), fără a avea calitatea de concurent electoral, PCRМ a desfășurat un eveniment electoral de amploare, în cadrul căruia a lansat platforma și lista de candidați pentru alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009. „PCRМ a încălcat în mod flagrant, deliberat și sfidător articolul 47 alineat (1) al Codului electoral, care dispune exhaustiv: „agitația electorală în favoarea concurentului electoral se admite numai după înregistrarea acestuia de către organul electoral”. Această formațiune a depus actele de înregistrare, dar încă nu era înregistrată, urmând să aștepte verificarea actelor de către CEC și luarea deciziei oficiale”, se menționa în sesizarea AMN. Potrivit lui Victor Osipov, AMN a înregistrat și o serie de încălcări ale Codului audiovizualului de către radiodifuzorii care au dat preferință partidului de guvernământ și l-au prezentat într-o lumină pozitivă, ignorând punctul de vedere al opoziției. „Compania publică „Teleradio-Moldova”, posturile NIT și N4 și alți radiodifuzori au încălcat Codul electoral, prezentând în mod ilegal acțiunile electorale ilegale ale PCRМ”, a subliniat candidatul AMN citând din sesizare. Potrivit lui, în listă este și postul de televiziune EU TV, utilizat de PPCD ca post de partid. Doar Pro TV și TV 7 au asigurat pluralismul de opinie, constată AMN.

Pe moment, vom preciza că printre cei care au semnat pe 23 ianuarie Codul de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale în alegerile parlamentare 2009, se numără și formațiunile politice, și instituțiile mediatice la care s-a făcut referire la conferința de presă a AMN. Pe de altă parte, asupra situației în care partidul de guvernământ, “coaliția roș-oranj” comit multiple abuzuri, inclusiv utilizarea canalelor influente de radio și televiziune în scopuri politice, au indicat repetat pe tot parcursul anului 2008 și societatea civilă din țară, și organisme europene și internaționale. Faptul în cauză diminuează importanța Codului de conduită privind desfășurarea și reflectarea campaniei electorale la alegerile parlamentare 2009, fiduciarizând o idee democratică prețioasă.

Generalizări și concluzii

Condițiile în care a activat mass-media din Republica Moldova în anul preelectoral 2008 demonstrează o continuă degradare a stării ei, iar eforturile de a ieși din zona de influență a autorităților s-au dovedit a fi insuficiente și ineficiente. Statul continuă să fie un actor influent atât pe piața politică, cât și pe piața economică. Guvernarea utilizează preponderent potențialul ideologic al unui important număr de instituții mediatice influente, fapt care prejudiciază pluralismul și diversitatea de opinii necesar în circuitul social. Este evidentă discrepanța dintre declarațiile oficialilor privind importanța și necesitatea libertății mass-mediei și realitate, dintre calitatea legislației media și implementarea ei. Crearea unui mediu favorabil dezvoltării unei prese independente din punct de vedere economic și editorial nu a devenit o prioritate nici în politica statală, nici în preocupările multor instituții mediatice. Dimpotrivă, mediul de operare al mass-mediei este caracterizat de un control dur al statului. Controlul se resimte pe câteva direcții:

1) dirijarea fluxurilor de informații care se manifestă, în principal, prin deturnarea lor către instituțiile mass-mediei afiliate puterii, indiferent de statutul lor, public sau privat; printr-un sistem de acreditare selectivă a jurnaliștilor la evenimentele de importanță publică majoră; prin cenzura nedeclarată și neafișată instituită la instituțiile mass-media în care are încredere, cenzură care impune publicarea/difuzarea doar a informației pozitive, dacă aceasta se referă la autorități;

2) încurajarea, în pofida prevederilor legale, a concurenței nelocale în mass-media, lucru resimțit prin finanțare directă, din bani publici, a presei locale care reflectă preponderent activitatea administrațiilor raionale și municipale; prin finanțarea indirectă (direcționarea publicității din partea unor instituții de stat și companii publice către mass-media de stat sau cea privată loială puterii);

prin creșterea artificială a tirajelor ziarelor apropiate puterii (perfectarea abonamentelor din bani publici); prin prețuri de vânzare mai mici ale ziarelor de stat în comparație cu prețurile de cost ale ziarelor independente. Susținerea mass-mediei de către stat se face în mod selectiv, în lipsa unei politici bazate pe principii exacte, transparente, non-discriminatorii, de echitate, care să îndreptățească plener cazurile de finanțare a mass-mediei din bani publici.

Situația creată denotă:

a) o reminiscență vie a sentimentului paternalist persistent al statului autoritar de cândva în raport cu mass-media;

c) o manifestare a logocrației care, deși mai puțin densă, e omniprezentă încă;

d) un decalaj semnificativ între intenții declarate de adeziune la valori europene și acțiuni reale;

e) o atitudine neadecvată a mass-mediei față de modul de aplicare a legislației în practica reală;

f) o dezvoltare prea lentă a societății civile care să fie în stare să accelereze procesul de schimbare a mentalității și viziunilor asupra orientărilor și valorilor democratice.

Profesorul american Piter Krug, cel care a analizat legislația mass-mediei din statele SCI, observa că, ”de fapt, există o ruptură între legea ”pe hârtie” și practica reală”, că în multe cazuri ”acțiunile autorităților nu încalcă cerințele legislației, dimpotrivă, se poate spune că autoritățile s-au adaptat reușit și s-au acomodat la sistemele juridice, căutând metode legale de a-și atinge scopurile”. [44]

Starea de lucruri semnalată s-ar ameliora în cazul unei cooperări cu sectorul asociativ, dar, „în loc de aplicare și folosire pe larg, în interesul general și profesional, a potențialului științifico-practic semnificativ, care este concentrat în cadrul societății civile, în loc de a utiliza adecvat rezultatele studiilor și activităților organizațiilor neguvernamentale”, din partea autorităților centrale „se observă o anumită răceală sau temere inexplicabilă în raporturile cu societatea civilă”, fapt ce conduce la respingerea “unor inițiative numai pe motiv că ele vin de la organizații care... elucidând și analizând problemele actuale... aduc și anumite critici stării de lucruri existente”. [45] În acest context, un raport analitic dat publicității în anul 2007 era și mai categoric: “Practic, nimic nu poate influența instituțiile de stat pentru a fi realmente deschise și cooperante cu societatea civilă. Nici măcar Planul de Acțiuni RM-UE nu reprezintă un stimulent puternic pentru cooperarea dintre instituțiile de stat și societatea civilă. Încercările făcute de stat în vederea construirii unui dialog constructiv cu ONG-urile din Moldova sunt generate de decizii politice și nicidecum de conștientizarea de către acestea a rolului și ponderii reale a celui „de-al treilea sector” în dezvoltarea societății și avansarea acesteia pe calea transformărilor și reformelor democratice. [46]

Totodată, mass-media din R.Moldova, în noi condiții istorice, nu a reușit să abandoneze ireversibil vechiul model profesional și să adere plener la un nou model profesional, necesar dezvoltării unui jurnalism democratic. Faptul a condus la practicarea de către o mare parte a mass-mediei a jurnalismului de atașament, dezvoltat, mai ales, în campaniile electorale. “Practicienii” jurnalismului de atașament exercită influență și duc adevărate "cruciade" fie de susținere a autorităților și de denigrare a opoziției politice, fie de susținere a opoziției politice și de denigrare a autorităților. Cadrul normativ ce reglementează activitatea mass-mediei în perioadele electorale nu a putut până acum să contracareze jurnalismul pasional și sunt puține șanse de schimbare a situației în electorala 2009. Mai mult, respectivul cadru normativ conține contradicții pe măsură să determine mass-media să-și adapteze un comportament ce-ar evita riscul sancționărilor, ceea ce echivalează mai degrabă cu o reflectare „sterilă și cuminte” a campaniei electorale decât cu una adecvată, dinamică, îndrăzneată și, în definitiv, utilă electoratului. Restricțiile excesive din Concepția CCA și din Regulamentul CEC, parte „moștenite” din documentele similare ale electoralilor anterioare, pot avea același efect – fie „ocolirea” știrilor (ca valoare) cu caracter electoral, fie eschivarea unor instituții audiovizuale de a reflecta campania electorală. Atare acțiuni asigură „liniștea” radiodifuzorului, dar prejudiciază informarea cetățenilor.

Efectul interdicțiilor, amplificat de lipsa timpilor de antenă oferii gratuit și separat pentru prezentarea ofertelor electorale, echivalează, în mare, cu informarea alegătorilor din publicitatea electorală. Or, aceasta de la urmă, de regulă, este un produs PR și oferirea ei în stare „pură” constituie un procedeu manipulant foarte eficient. Responsabilitatea socială a mass-mediei constă tocmai, pe de o parte, în a contracara asemenea procedee și a-l proteja pe alegător de tehnologiile care-l pot dezorienta și, pe de altă parte, în a informa veridic, obiectiv, imparțial alegătorul pentru ca acesta să facă o alegere calificată și în cunoștință de cauză.

Recomandări:

Concepția CCA și Regulamentul CEC ar trebui amendate astfel încât:

- să prevadă obligativitatea tuturor radiodifuzorilor de a reflecta campania electorală;
- să încurajeze organizarea dezbaterilor electorale de către radiodifuzorii privați. Deocamdată, o asemenea încurajare vine din partea unor donatori externi;
- să prevadă obligativitatea radiodifuzorilor de a acorda timpi de antenă separat, gratuit sau cu plată (de către privați), concurenților electorali în scopul prezentării adecvate a ofertelor electorale;
- să excludă preluarea mecanică din Codul Electoral a unor formule vagi, precum „încălcarea ordinii publice”, „normele etice”, „acțiuni ce lezează onoarea și demnitatea”, care ar putea fi aplicate într-un mod ce-ar limita dreptul persoanei la libertatea de exprimare. Formulele respective ar trebui concretizate de o manieră care ar exclude tălmăcirile arbitrare;
- să încurajeze mass-media să exploreze potențialul informativ al știrilor cu caracter electoral;
- să conțină prevederi vizând comportamentul mass-mediei, în special al celei electronice, în perioada imediat următoare după închiderea secțiilor de vot.

Pentru stimularea unei informări cât mai operative a electoratului despre activitățile concurenților electorali, CEC ar putea iniția „concentrarea” centrelor de presă ale tuturor concurenților „sub un singur acoperiș”. Locul/sediul respectiv ar trebui să ofere mass-mediei în general și radiodifuzorilor, în special, posibilitatea de a improviza studiouri mobile, din care să poată transmite publicului informația necesară despre desfășurarea procesului electoral și, mai ales, în primele ore de după încheierea scrutinului. Acest fapt ar fi dovada interesului CEC pentru o informare operativă și amplă a electoratului.

Referințe bibliografice

- [1] *Melvin I. Urofsky*, Principiile fundamentale ale democrației
<http://www.4uth.gov.ua/usa/russian/government/dmpaper10.htm>.
- [2] Contextul preelectoral în Republica Moldova: Constatări și recomandări. Iunie 2004. p. 10.
- [3] Republica Moldova, Alegeri parlamentare, 25 februarie 2001, OSCE/BIDDO, Raportul final, pag. 7
- [4] Republica Moldova, Alegerile locale din 25 mai și 8 iunie 2003. Pagina 13 Raportul final al OSCE/BIDDO.
- [5] idem, p.12.
- [6] <http://www.parties.e-democracy.md/localelections2003/appeals/>
- [7] Săptămîna, nr. 23 (545), 6 iunie 2003.
- [8] <http://74.125.77.132/search?q=cache:RGZnsIcRuFoJ:www.osce.org/item/746.html%3F1c%3DRO+OSCE+alegeri+2003&hl=ru&ct=clnk&cd=8&gl=md>

- [9] <http://www.alegeri2005.md/docs/ppcd/200502261/>
- [10] Alegeri 2005/ coord.: Sergiu Bușcaneanu. – Ch.: Gunivas, 2005 (Tipogr...). – 164 p. P. 136.
- [11]. www.e-democracy.md/files/2005monitoringreport06.pdf.
- [12] www.osce.org/documents/odihr/2005/03/4371_mo.pdf.
- [13] Alegeri 2005/ coord.: Sergiu Bușcaneanu. – Ch.: Gunivas, 2005 (Tipogr...). – 164 p. P. 142-143.
- [14] www.osce.org/documents/odihr/2005/03/4371_mo.pdf.
- [15] www.alegeri.md.
- [16] www.osce.org/moldova
- [17] <http://www.alegeri.md/2007/docs/pdsm/200705211/>
- [18] <http://www.e-democracy.md/files/elections/local2007/general-report-media-api-ro.pdf>
- [19] <http://www.e-democracy.md/files/elections/local2007/coalition-2007-pr-18-june-2007-ro.pdf>
- [20] <http://www.e-democracy.md/files/elections/local2007/pr-us-embassy-08-06-2007-ro.pdf>
- [21] <http://www.e-democracy.md/files/elections/local2007/pr-ieom-18-06-2007-ro.pdf>
- [22] Republica Moldova, Alegerile locale, 3-17 iunie 2007 Raportul Final al Misiunii de Observare a Alegerilor al OSCE/BIDDO –P.16-18
- [23] <http://www.alegeri.md/gagauzia2008/monitoring/>
- [24] www.article19.org.
- [25]. „Mass-media și oficialitățile: între legături primejdioase și normalitate / alcăt. Alexandru Canțîr, ...; Comitetul pentru Libertatea Presei. –Ch.: S.n., 2003 (Combinatul Poligrafic). – P.p. 7-8.
- [26] vezi Mass-media în Republica Moldova, iunie 2008, -P.p. 37-39.
- [27] site: <http://www.e-democracy.md>.
- [28] vezi: [http.apel.md](http://apel.md).
- [29] vezi Dreptul la informație: pe hârtie și în realitate: Raport de monitorizare; Centrul “Acces-Info”. – Ch.: S.N., 2008 (F.E.-P. “Tipogr. Centrală”). -219p., -P.p. 112-166.
- [30] Curier Media, nr.13, iunie 2005, -P.4.
- [31] <http://www.hr.un.md/news/38/>.
- [32] Nations in Transit 2008: Democratization from Central Europe to Eurasia, Washington D.C., Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Aug 28, 2008, 650 pp, - P.411
- [33] idem, -P. 401
- [34] Worldwide Press Freedom Index 2007/
http://www.rsf.org/rubrique.php3?id_rubrique=736.
- [35] http://www.rsf.org/article.php3?id_article=29031
- [36] <http://romanian.moldova.usembassy.gov/hrr2007.html>
- [37] apud Dreptul la informație: pe hârtie și în realitate: Raport de monitorizare; Centrul “Acces-Info”. – Ch.: S.N., 2008 (F.E.-P. “Tipogr. Centrală”). -219p., -P.187.
- [38] Mass-media în Republica Moldova. Decembrie, 2008, -p. 10-11.
- [39] Panorama Nr. 3 (47) www.ape.md/libview.php?l=ro&id=255&idc=152
- [40] vezi: <http://www.trm.md>
- [41] MONITOR MEDIA, 23 decembrie 2008.
- [42] <http://www.azi.md/ro/statement/707>
- [43] www.hotnews.md.
- [44] Законы и практика средств массовой информации в странах СНГ и Балтии. М.: издательство «Галерия», 1999, -с.212.
- [45] Implementarea legilor în Republica Moldova – probleme actuale/Ion Beschieru, Viorel Furdui; Inst. pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale IDIS “Viitorul” – Ch.: TISH, 2008 (CE USM), - P.p. 38-39.

[46] Cenușa, Denis. Planuri de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană: document accesibil publicului (etapa II): Raportul Analitic de Politici Publice: Consolidarea societății civile din Republica Moldova / Alexandru Gamanjii – Ch.: “Bons Offices”, 2007 – 57 p.-P.51.

CAPITOLUL II. Mass-media în preajma alegerilor: cine și cum a fost reflectat în anul preelectoral 2008?

Ultimele sondaje de opinie relevă că mass-media din Moldova se bucură în continuare de un nivel destul de înalt de încredere din partea publicului, aproximativ 53 la sută din populație plasând mass-media printre primele în topul celor mai de încredere instituții.¹ Pornind de la aceste date, dar și de la rolul ce-i revine presei în formarea opiniei publice, mass-media moldovene ar trebui să acorde o atenție sporită subiectelor de interes public, reflectându-le echilibrat și profesionist, în special pe durata campaniilor electorale. Totuși, rapoartele întocmite de instituțiile internaționale care au monitorizat alegerile locale și parlamentare din Republica Moldova în 2003, 2005 și 2007 au semnalat deficiențe în ce privește reflectarea scrutinelor de către jurnaliști. Printre acestea s-au numărat tendențiozitatea în oglindirea activităților anumitor concurenți electorali, carențele privind corectitudinea și echilibrul știrilor, informarea unilaterală și superficială a auditoriului. În consecință, publicul este privat de informații corecte și echidistante care l-ar ajuta să ia decizii informate.

Experții media explică aceasta stare de lucruri prin lipsa de independență a presei, lucru constatat atât de organismele internaționale, cât și de organizațiile neguvernamentale locale. Acest factor afectează activitatea mass-media nu doar pe durata campaniilor electorale, ci și în reflectarea cotidiană a evenimentelor, existând premise ca presa să se transforme în tribune pentru politicieni cu mult înaintea anunțării startului campaniilor electorale. Iar aceasta induce riscul diminuării pluralismului și diversității de opinie, care, în ultimă instanță, afectează nivelul de informare a publicului, acesta fiind pus în situația de a consulta cel puțin câteva surse media pentru a-și crea o impresia cu privire la un eveniment sau altul.

Pentru a vedea care a fost situația la capitolul pluralism/diversitate de opinii în presa din RM în anul preelectoral 2008, ca condiție pentru o campanie electorală corectă, ne-am propus să analizăm în profunzime produsele media a mai multor instituții de presă. Obiectivul studiului a fost evaluarea modului în care mass-media au reflectat activitatea politicianilor și măsura în care presa a asigurat dreptul cetățenilor de a fi informați, precum și dreptul politicianilor de a-și face cunoscute pozițiile prin intermediul unui canal atât de important cum este presa. Studiul analizează și capacitatea jurnaliștilor de a aborda profesionist subiectele de interes public.

Pentru analiză au fost selectate cele mai importante zece evenimente politice ale anului 2008 și zece instituții de presă cu impact în spațiul public moldovenesc.

Instituțiile au fost selectate pe criterii de *proprietate* – publice și private, *limba editării/difuzării* – româna și rusa, *acoperire teritorială* – naționale și regionale. Au fost monitorizate câte un buletin de știri în ziua în care s-a produs evenimentul și câte un buletin de știri și număr de ziar din ziua următoare. Deoarece uneori jurnaliștii nu reușesc să obțină o a doua sau mai multe opinii în aceeași zi (dacă evenimentul are loc prea târziu ca redacția să reușească montarea/machetarea), am decis să monitorizăm și a doua zi pentru a ne asigura că redacțiile au depus efortul necesar echilibrării informației din prima zi (reflectare complexă și pluralistă).

Materialele au fost evaluate măsurând astfel de indicatori cantitativi ca numărul de materiale ce-au oglindit evenimentele și numărul și apartenența surselor utilizate pentru realizarea

---

¹ Barometrul opiniei publice. IPP, septembrie-octombrie 2008, <http://www.ipp.md/barometru1.php?l=ro&id=34>

materialelor. De asemenea, a fost analizați astfel de indicatori calitativi ca tonalitatea reflectării și „efectele media” – utilizarea limbajului peiorativ, manipularea, atacul la persoană etc.

Lista celor zece evenimente politice ale anului 2008 supuse monitorizării, în ordine cronologică:

11. Demisia guvernului condus de Vasile Tarlev, 19 martie 2008
12. Capturarea unui lot de heroină în proporții deosebit de mari, 20 martie 2008
13. Ridicarea pragului electoral de la 4% la 6%, 10 aprilie 2008
14. Convenția privind micul trafic la frontieră, 13 mai 2008
15. Demisia lui Mihai Ghimpu din funcția de președinte al Consiliului Municipal Chișinău, 6 iunie 2008
16. Întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și ministrul Afacerilor Externe al României, Lazăr Comănescu, 7 iulie 2008
17. Întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și președintele Federației Ruse, Dmitri Medvedev, 25 august 2008
18. Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului privind restricțiile impuse persoanelor cu cetățenie dublă, 18 noiembrie 2008
19. Declarația comună a douăsprezece misiuni diplomatice ale Uniunii Europene cu privire la perioada preelectorală, 25 noiembrie 2008
20. Întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și liderul administrației transnistrene, Igor Smirnov, 24 decembrie 2008

Lista celor zece instituții media supuse monitorizării:

12. Moldova 1 (post public de televiziune cu acoperire națională)
13. Radio Moldova (post public de radio cu acoperire națională)
14. Vocea Basarabiei (post privat de radio cu acoperire regională)
15. NIT (post privat de televiziune cu acoperire națională)
16. PRO TV (post privat de televiziune cu acoperire regională)
17. EU TV (post privat de televiziune cu acoperire regională)
18. „Moldova suverană” (limba română, fost ziar guvernamental, în prezent privat, cu un tiraj săptămânal de 18472 ex.)
19. „Komsomolskaya pravda” (limba rusă, ziar privat, cu un tiraj în Moldova de 51400 ex.)
20. „Timpul” (limba română, ziar privat cu un tiraj săptămânal de 43740 ex.)
21. „Moldavskie vedomosti” (limba rusă, ziar privat cu un tiraj de 7500 ex.)

REZULTATELE MONITORIZĂRII

Evenimentul nr. 1: Demisia guvernului condus de Vasile Tarlev, 19 martie 2008

Context general. Pe 19 martie 2008, primul-ministru Vasile Tarlev și-a anunțat demisia într-o ședință de guvern, prezidată de șeful statului, Vladimir Voronin. Tarlev a declarat că la putere ar trebui să vină o echipă care să dea "un impuls nou" stării generale de lucruri din țară. Deși a spus că apreciază mult activitatea premierului Tarlev, președintele Voronin a vorbit despre timpul unor schimbări radicale. Vasile Tarlev a fost învestit prim-ministru pe 19 aprilie 2001, după victoria covârșitoare a Partidului Comuniștilor în alegerile parlamentare din 2001, și renumit în funcție în aprilie 2005. Pe durata celor șapte ani, Tarlev a fost văzut de multe instituții mass-media ca un executor docil care nu s-a manifestat prin inițiative proprii și nu a exprimat poziții diferite pe anumite subiecte sau decizii ale președintelui Voronin sau ale PCR. O bună parte a observatorilor

a catalogat evenimentul ca pe o „demitere” din considerente electorale, și nu „demisie” din proprie inițiativă.

Acest eveniment a fost reflectat pe larg de cele 10 instituții monitorizate care l-au prezentat, în mare parte, pozitiv și neutru. Posturile publice Moldova 1 și Radio Moldova, la fel ca și postul privat NIT, toate cu acoperire națională, au prezentat publicului informații din prima sursă – de la ședința guvernului unde a fost anunțată demisia, cu accentul pe laudele șefului statului aduse lui Vasile Tarlev și critica președintelui la adresa oponentilor politici și a guvernelor anterioare. Publicația ex-guvernamentală Moldova suverană a abordat subiectul în aceeași cheie. Și Komsomolskaya pravda a prezentat cititorilor doar informații ce justificau demisia, fără a oferi detalii de context și alte opinii care ar fi prezentat un tablou complex al evenimentului.

EU TV a echilibrat aprecierile și opiniilor pozitive față de Vasile Tarlev cu opinii diverse, dar critice, reflectând astfel neutru și echilibrat evenimentul. La fel, PRO TV, Vocea Basarabiei și Moldavskie vedomosti au reflectat evenimentul echilibrat și echidistant.

O singură instituție media – Timpul de dimineață - a abordat negativ evenimentul. Reflectarea neutră ar putea fi explicată prin prudența jurnaliștilor de a face analize în condițiile unei lipse de informații despre discuțiile interne din PCRM și motivele reale pentru care Tarlev a fost debarcat.

La 19 și 20 martie, **Radio Moldova** a difuzat 5 știri despre demisia guvernului și desemnarea Zinaidei Greceanii drept candidat la funcția de prim-ministru, menționând „aprecierile înalte” ale președintelui Voronin despre „progrese evidente” și conferirea Ordinului Republicii lui Vasile Tarlev. Subiectul a fost reflectat pe larg, fiind prezentată opinia pozitivă a liderului creștin-democrat, Iurie Roșca despre Zinaida Greceanii și opiniile neutre ale președintelui Partidului Democrat, Dumitru Diacov, și președintelui partidului Alianța „Moldova Noastră”, Serafim Urechean. Au mai fost difuzate extrase din declarațiile președintelui Voronin, președintelui comisiei parlamentare juridice, pentru numiri și imunități, Vladimir Țurcan, și vicepreședinteii parlamentului, Maria Postoico. Tonalitatea relatării a fost pozitivă pentru Vasile Tarlev și conducerea statului, prin selectarea unor declarații neutre ale opoziției, dar și dominația opiniilor pozitive ale reprezentanților PCRM. Astfel, publicului i-a fost prezentată doar informație care susținea și justifica demisia premierului, fără a include și păreri ale experților independenți cu privire la schimbarea guvernului într-un an preelectoral.

Cele două materiale puse pe post de **Moldova 1** la 19 și 20 martie au abundat în inserturi cu declarațiile pozitive ale lui Voronin, Tarlev și Roșca, dar și cu declarațiile neutre ale lui Diacov și Urechean. Reflectarea a fost pozitivă și părtinitoare, iar imaginile puse pe post – favorabile conducerii. Astfel, auditoriul unuia dintre puținele posturi cu acoperire națională a fost informat mai mult din perspectiva guvernării, fără a-i fi prezentate și păreri critice la acest subiect.

La 20 și 21 martie, **Moldova Suverană** a publicat 2 materiale pe tema dată, ambele susținând și justificând decizia cu privire la demisia guvernului. Totodată, a fost remarcată încercarea de a manipula cititorii prin imagini - în fotografia ce însoțea unul din materiale a fost umbră imaginea unui grup de miniștri și pusă, astfel, în valoare imaginea lui Vasile Tarlev. În unul din articole, pe lângă informația privind acceptarea demisiei guvernului de către parlament, ziarul a prezentat și nemulțumirea opoziției față de modul în care Tarlev și-a dat demisia (fără prezentarea unui raport de activitate în fața deputaților). Publicația a scris că liderul Partidului Liberal Democrat, Vlad Filat, a fost de acord cu poziția liderului democrat, Dumitru Diacov, potrivit căreia Vasile Tarlev putea și să nu vină în parlament cu o dare de seamă, în timp ce mai multe posturi de televiziune au difuzat

imagini ce arătau contrariul. Această greșală sau imprecizie, de asemenea, poate avea efect de manipulare a opiniei publice.

Cele trei știri relevante difuzate de **NIT** la 19 și 20 martie s-au referit la demisia guvernului, acceptarea demisiei cabinetului de către legislativ, discuțiile în contradictoriu între deputați privind procedura de demisie, numirea Zinaidei Greceanî pe post de candidat la funcția de premier și laudele la adresa ei. Știrile i-au avut ca surse pe Vasile Tarlev, președintele Voronin, deputați din PCRM, PPCD, PLDM, PD, PNL și deputați neafiliați. Prin felul în care au fost selectate imaginile și includerea doar a opiniilor pozitive din partea guvernării și a celor neutre din partea opoziției, NIT nu a asigurat echilibru în prezentare informației către public.

Un element nerelevant subiectului a fost comentariul președintelui Voronin, care, atunci când a cerut să i se toarne apă, a spus că în loc de apă ar trebui să fie vin ca să „ude” (să sărbătorească, n.a.) demisia.

EU TV a acordat spațiu amplu acestui subiect, difuzând în total 5 știri despre demisia guvernului, unele aprecieri pozitive ale lui Voronin, informații despre acceptarea demisiei de către legislativ și discuțiile aprinse dintre deputați privind această procedură. Postul a prezentat declarațiile fostului premier despre planurile sale de viitor și un sondaj în stradă cu păreri bune și rele despre activitatea cabinetului Tarlev. De asemenea, au fost prezentate opiniile critice ale unor politicieni și comentatori politici – vicepreședintele AMN, Veaceslav Untilă, directorul IDIS „Viitorul”, Igor Munteanu, directorul de program IPP, Oazu Nantoi, și directorul „Expert Grup”, Valeriu Prohnițchi. Ca surse au mai fost citați deputați reprezentând PCRM, PPCD, AMN (3 surse), PNL, PSD, PD și un deputat neafiliat (Anatol Țăranu). Astfel, telespectatorii au avut acces la informații diverse și informații de context care le-a permis să-și creeze o impresie despre implicațiile acestei demisii, pozitive sau negative.

Vocea Basarabiei a difuzat 2 materiale: o știre a prezentat părerile unor politicieni și comentatori despre motivele din spatele deciziei, strategia electorală a PCRM și „sacrificarea guvernului” – Igor Munteanu, IDIS „Viitorul”, Dumitru Diacov, PD, Oleg Cristal, editorialist, „Moldova Suverană”, Vitalie Andrievschi, politolog, Sergiu Praporșic, editorialist, „Flux”, Nicolae Negru, editorialist la „Jurnal de Chișinău”. Acoperirea subiectului a fost neutră și diversă din perspectiva opiniilor mediatizate. A doua zi, însă, acest eveniment a fost reflectat de o manieră negativă, din cauza prezentării mai multor opinii critice ale deputaților privind procedura de demisie a guvernului (sfidarea parlamentului). Sursele folosite au provenit din PCRM, PPCD, PNL, PSD, PLDM, AMN (2 surse), PD. De asemenea, a fost citat deputatul neafiliat Anatol Țăranu. În acest fel, radioascultatorii au avut posibilitatea să afle detalii ce le-au oferit un tablou mai clar și complex al procedurii demisiei și desemnării unui nou guvern.

PRO TV a reflectat amplu evenimentul, difuzând în total 8 știri în care au fost prezentate comentariile politicienilor locali, ale oficialităților române, dar și ale editorialiștilor din presa română și rusă. Sursele au fost diverse: președintele Vladimir Voronin, speakerul Marian Lupu, premierul român Călin Popescu-Tăriceanu și fostul ministru român de externe Adrian Cioroianu, precum și reprezentanții PCRM, PPCD, PD, PNL, PSD, PLDM, AMN (2 surse), deputatul neafiliat Anatol Țăranu, știrile Itar-tass, articole din presa română și cea europeană. Din 8 știri dedicate demisiei guvernului Tarlev, doar una a avut o tonalitate negativă, premierul fiind arătat ca bun tractorist, șofer, fotbalist și dansator (nu însă și ca premier bun). Datorita informației ample și multilaterale oferite de PRO TV, publicul poate să-și creeze o părere clară despre eveniment și urmările acestuia.

Komsomolskaya pravda a publicat la 20 și 21 martie trei materiale despre cererea de demisie a lui Tarlev, despre faptul că acesta este mulțumit de rezultatele guvernării sale și laudele din partea președintelui Voronin. Ziarul l-a lăudat pe Vasile Tarlev pentru că a fost cel mai longeviv premier și pentru că a reușit să treacă cu bine de problemele grele. Ziarul a scris în final despre Zinaida Greceanîi ca un posibil candidat la funcția de prim-ministru. Astfel, cititorilor le-au fost prezentate doar informații ce justificau aceasta demisie, fără detalii de context și alte opinii care ar fi prezentat evenimentul din altă perspectivă.

Moldavskie Vedomosti s-a limitat la publicarea unei știri scurte pe 21 martie, neutre, despre demisia lui Tarlev și intenția lui Voronin de a o numi pe Zinaida Greceanîi în acest post, privând astfel cititorii de detalii care i-ar fi ajutat să înțeleagă motivele demisiei.

Timpul de dimineață a publicat 3 materiale în care descrie cu lux de amănunte ce s-a întâmplat, care au fost declarațiile lui Tarlev și Voronin, care este procedura de instalare a unui nou premier, desemnarea Zinaidei Greceanîi și nemulțumirea opoziției de felul în care Tarlev și-a prezentat demisia. Evenimentul a fost reflectat și într-un editorial negativ (cu etichetări și termeni peiorativi ca „maimuțele președintelui” sau „schimbarea paznicului nu schimbă destinația cimitirului”), dar și prin prezentarea opiniilor critice ale unor deputați din opoziție – AMN; PLDM, PSD, PD, PNL și deputatul independent Anatol Țăranu. Tonalitatea știrii a fost clar negativă la adresa partidului de guvernământ, deoarece au predominat atitudinile critice. Ziarul a mai citat din declarațiile lui Vladimir Voronin (care a venit la întâlnirea cu liderii partidelor de opoziție și a rostit un singur cuvânt „Greceanîi”!) și Vladimir Țurcan (PCRM). Unul din materiale a fost plasat lângă fotografiile de la funeraliile lui Mihai Dolgan, alături de coroane funerare și oameni în negru – sugestive pentru sfârșitul activității de premier a lui Tarlev.

Evenimentul nr. 2: Capturarea unui lot de heroină în proporții deosebit de mari, 20 martie 2008

Context general. Pe 20 martie 2008, poliția rutieră a reținut în Chișinău un microbuz care transporta în jur de 200 kg de heroină în valoare de aproximativ 10 milioane de euro. Drogurile erau ascunse în saci cu fasole, iar la volan se afla o persoană de origine turcească. Potrivit conducerii Ministerului Afacerilor Interne, captura provenea din Afganistan, a fost împachetată în Turcia și tranzita Republica Moldova spre una din țările Uniunii Europene. Ulterior, presa străină a scris despre implicarea unor demnitari MAI care ar fi avut rolul să-i protejeze pe traficanți și să asigure securitatea transportului, iar trei ofițeri MAI au fost arestați, fiind bănuți de complicitate în acest caz. Faptul că ministrul Gheorghe Papuc nu a mai fost inclus în cabinetul condus de Zinaida Greceanîi, instalat pe 31 martie, a fost salutat de mai mulți observatori locali și internaționali și apreciat ca o abordare serioasă a corupției la vârf. La jumătate de an însă, spre nedumerirea aceluiași observatori, Gheorghe Papuc a revenit la Ministerul de Interne, ceea ce i-a făcut pe comentatori să vorbească despre pregătirea partidului de guvernământ de alegeri. Ministrului Papuc i-ar fi revenit sarcina serioasă de control al partidelor din opoziție și al oricărui grupuri dispuse spre manifestații și proteste publice.

Informațiile despre captura de droguri au fost făcute publice la 20 martie de reprezentanți ai MAI în cadrul unei conferințe de presă². Chiar dacă presa a avut un minim de informații ca să informeze publicul despre acest caz de răsunet, **Moldova 1**, **EU TV**, **Moldavskie Vedomosti**, **Timpul** și **Vocea Basarabiei** nu au reflectat subiectul pe 20 și 21 martie. Celelalte mass-media analizate au prezentat publicului informații dintr-o singură sursă, de la MAI, fără a include și părerea

---

² <http://www.mai.md/stirile-min-ro/206205/>

persoanelor acuzate sau a avocaților acestora. Jurnaliștii s-au arătat reticenți să reflecte informațiile laconice prezentate de minister despre captură (volum, cost, țara de destinație), probabil din lipsa de alte informații, dar și din teama de a servi tribună pentru campania pozitivă pe care și-a făcut-o ministerul în primele zile după descoperirea drogurilor.

Radio Moldova a difuzat o singură știre, pe 20 martie, cu referire la conferința de presă a viceministrului de Interne, Valentin Zubic, care a declarat că în tranzitul de droguri este implicat un cetățean turc și o grupare criminală internațională. Altă informație, potrivit lui Zubic, nu putea fi oferită la acea oră pentru a nu prejudicia ancheta. Alte surse nu au fost puse pe post, știrea având un caracter mai degrabă laudativ pentru MAI (prin selecția de extrase din conferința de presă).

NIT a difuzat un reportaj a doua zi de la conferința de presă a viceministrului Zubic. Abordarea subiectului a fost similară celeia de la Radio Moldova, cu o singură excepție – prezentatoarea NIT a vorbit despre „polițiștii iscusiți de la MAI”, ceea ce a dat o notă subiectivă și tendențioasă informației prezentate.

Komsomolskaya pravda (KP) a publicat în numărul din 21 martie un articol despre captura importantă, cu referire la declarațiile lui Valentin Zubic. Alte surse nu sunt folosite, dar tonalitatea este neutră.

Moldova suverană a publicat o știre pe prima pagină în numărul din 21 martie similară cu cea prezentată de KP. Abordarea a fost neutră, deși viceministrul Zubic a servit drept singura sursă de informare.

PRO TV a reflectat subiectul în ziua în care au fost găsite drogurile, axându-se, la fel, pe declarațiile oficialului de la MAI. Tonalitatea a fost neutră, deși a fost folosită o singură sursă.

Evenimentul nr. 3: Ridicarea pragului electoral de la 4% la 6%, 10 aprilie 2008

Context general. Pe 10 aprilie 2008, deputații din partea Partidului Comuniștilor și a Partidului Popular Creștin Democrat au votat mai multe amendamente la Codul Electoral printre care ridicarea pragului de trecere în parlament de la 4% la 6%. Deputații comuniști și creștin-democrați au spus că prevederile sunt absolut democratice, deoarece în mai multe țări europene pragul este de 5% sau de 6% și că nu există o normă fixă pentru toți. Deputații celorlalte partide parlamentare s-au pronunțat împotriva, deoarece pragul electoral de 6% ar fi prea mare pentru R. Moldova și ar face parlamentul mai puțin reprezentativ. De notat că, în 2005, Parlamentul a redus pragul de la 6% la 4% la recomandarea observatorilor internaționali, OSCE, Consiliului Europei și Parlamentului European. Un alt amendament votat de PCRM și PPCD a interzis crearea blocurilor preelectorale – o decizie calificată drept abuzivă de partidele din opoziție.

Mass-media monitorizate au reflectat fără prea multe detalii subiectul respectiv. Astfel, prin materiale lor, posturile publice Moldova 1 și Radio Moldova și cele private NIT și EU TV au prezentat publicului informații mai mult prin prisma celor care au votat pentru modificările legislative - PCRM și PPCD. Pro TV a abordat subiectul neutru, dar și negativ.

Presa scrisă a prezentat preponderent informație succintă, neutră, fără comentarii și analize care ar fi ajutat publicul să înțeleagă de ce s-au făcut aceste modificări, care ar fi avantajele și dezavantajele acestora etc. Singura publicație care a oglindit negativ aceste modificări este Timpul de dimineață.

Radio Moldova și-a început principalul buletin de știri din 10 aprilie cu o știre despre majorarea pragului electoral și interzicerea blocurilor electorale. Drept surse pentru realizarea știrii au fost vicepreședintele parlamentului, liderul PPCD, Iurie Roșca, președintele comisiei parlamentare juridice, pentru numiri și imunități, Vladimir Țurcan, și președintele PD, Dumitru Diacov. Opiniile lui Roșca și Țurcan, favorabile modificărilor, au dominat ca timp opinia critică expusă de Diacov. Tonalitatea știrii a fost, prin urmare, mai mult pozitivă pentru subiecții știrii - PCRМ și PPCD. Totodată, datorită prezentării opiniilor de alternativă, radioascultătorii au avut posibilitatea să afle din aceeași sursă media ce cred reprezentanții puterii și ai opoziției despre aceste modificări.

Moldova 1, la fel, a avut o singură știre la acest subiect. Ca surse au fost folosiți, vicepreședintele parlamentului, liderul PPCD, Iurie Roșca, deputatul PCRМ, Vadim Mișin, și președintele PD, Dumitru Diacov. Ca durată, opiniile pozitive ale lui Mișin și Roșca au dominat opinia critică a lui Diacov. În plus, a fost dat un insert cu conținut peiorativ în care Mișin îl învâța pe Diacov ce înseamnă alegeri, iar imaginile arătau deputați din opoziție care ascultau cumiți și atenți declarația lui Mișin. Moldova 1 nu a menționat că AMN a părăsit sala de ședințe în semn de protest. Ca și în cazul știrii difuzate de Radio Moldova, tonalitatea știrii a fost pozitivă la adresa subiecților evenimentului – PCRМ și PPCD.

În știrea pusă pe post de **NIT** au fost citați ca surse vicepreședintele parlamentului, liderul PPCD, Iurie Roșca, deputatul PCRМ, Vadim Mișin, președintele comisiei parlamentare juridice, pentru numiri și imunități, Vladimir Țurcan, PCRМ, dar și deputați de opoziție Dumitru Diacov, PD, și Vitalia Pavlicenco, PNL. Opiniile pozitive ale lui Roșca și Mișin au fost dominante ca timp. NIT i-a catalogat pe deputații AMN care au părăsit sala de ședințe ca fiind „cea mai scandalosă fracțiune”. Din nou, jurnaliștii și-au prezentat părerea subiectivă în știre. Ca și Radio Moldova și Moldova 1, NIT a reflectat evenimentul în favoarea PCRМ și PPCD.

EU TV a difuzat două știri în care s-a vorbit despre majorarea pragului electoral și interzicerea blocurilor electorale la propunerea PPCD. În prima, ca surse sunt citați deputați din PD, PPCD și PCRМ, tonalitatea fiind pozitivă pentru PPCD și PCRМ. De notat că EU TV a pus pe post un insert în care Iurie Roșca dă asigurări că PPCD va trece pragul electoral de 6%. În a doua știre, directorul Institutului de Politici Publice, Arcadie Barbăroșie, răspunzând prin telefon la întrebările prezentatoarei buletinului de știri, a calificat deciziile drept abuzive și excesive. Astfel, postul a încercat să echilibreze opiniile pozitive din prima știre cu o opinie critică a unui expert independent. Cu toate acestea, echilibrul a fost parțial, deoarece ar fi fost mult mai indicată interviuarea partidelor de opoziție, ca a doua parte în conflict afectată în mod direct de amendamentele la Codul Electoral.

PRO TV a reflectat subiectul în două materiale: în prima știre, publicul a fost informat că, la propunerea PPCD, a fost ridicat pragul electoral și au fost interzise blocurile electorale, cu voturile deputaților creștin-democrați și comuniști. Au fost date inserturi cu opiniile lui Diacov (PD) și Roșca (PPCD), abordarea fiind neutră. În al doilea material a fost dată opinia comentatorului Petru Bogatu, care a calificat amendamentele drept abuzive. Tonalitatea a fost negativă la adresa PCRМ și PPCD.

Vocea Basarabiei nu a avut materiale cu privire la modificarea pragului electoral.

Moldova Suverană a publicat o singură știre pe 11 aprilie despre majorarea pragului electoral și interzicerea blocurilor electorale. Au fost prezentate opiniile deputaților PD, PPCD și PCRМ. Tonalitatea a fost neutră.

Moldavskie Vedomosti a inserat o știre scurtă pe 11 aprilie despre majorarea pragului electoral și interzicerea blocurilor electorale, preluată de pe agenția Infotag. În știre au fost reflectate opiniile deputaților Roșca (PPCD) și Mișin (PCRM), dar a lipsit poziția celei de-a doua părți. Astfel, știrea a fost dezechilibrată, în favoarea celor care au modificat Codul Electoral.

Timpul a publicat o informație despre ridicarea pragului electoral și interzicerea blocurilor în numărul din 11 aprilie. Titlul „PPCD și PCRM împotriva opoziției democrat”, conținutul știrii și imaginile umbrite cu PCRM au fost negative în raport cu cele două partide.

Komsomolskaya Pravda nu a reflectat evenimentul în numerele din 10 și 11 aprilie.

Evenimentul nr. 4: Convenția privind micul trafic la frontieră, 13 mai 2008

Context general. Pe 13 mai 2008, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a difuzat o declarație prin care „ia act cu îngrijorare de campania de dezinformare a populației Moldovei în problema micului trafic la frontieră, desfășurată de o serie de forțe politice”³. MAEIE a acuzat „organizatorii și inspiratorii acestei campanii” că ar încerca să convingă populația de faptul că autoritățile creează impedimente pentru semnarea Convenției moldo-române privind micul trafic de frontiera și că ar ridica în mod artificial bariere în calea liberei circulații a cetățenilor Moldovei în România și în Uniunea Europeană. Diplomația de la Chișinău și-a exprimat în comunicat disponibilitatea de a semna Convenția concomitent cu Tratatul privind frontiera de stat.

Anterior, mai multe partide din opoziție printre care, în special, Partidul Liberal Democrat, Partidul Liberal și Alianța „Moldova Noastră” au organizat mai multe acțiuni de rezonanță pentru urgentarea semnării Convenției, cum ar fi întâlniri cu populația din raioanele afectate, manifestații publice, colectări de semnături, și au acuzat autoritățile de tergiversarea semnării documentului.

Subiectul a fost reflectat prioritar de Vocea Basarabiei, care și-a informat auditoriul atât despre evenimentele descrise mai sus, cât și despre poziția autorităților în acest sens, și de PRO TV, care a oferit publicului diverse opinii cu privire la subiectul respectiv.

Materialele difuzate de EU TV și NIT au avut o tonalitate preponderent favorabilă autorităților. Posturile publice au evitat să reflecte evenimentele respective. Radio Moldova s-a rezumat la o singură știre scurtă, iar Moldova 1 a ignorat acest subiect de interes public.

Prin modalitatea de abordare a subiectului, Timpul și Moldavskie vedomosti au prezentat cititorilor informații din perspectiva partidelor de opoziție, în timp ce Moldova suverană și Komsomolskaya pravda au omis să reflecte acest subiect de mare interes, în special pentru locuitorii din localitățile adiacente frontierei cu România.

Radio Moldova nu a dat prea mare importanță acestui subiect, punând pe post o singură știre, pe 14 mai. În material a fost reflectată poziția liderului Partidului Social Democrat, Dumitru Braghiș, care a pledat pentru eliminarea vizelor cu România și semnarea Convenției. Postul public de radio a mai menționat declarația din 13 mai a Ministerului de Externe prin care a fost solicitată extinderea prevederilor Convenției pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Postul nu a plasat știrea în context și nu a prezentat alte aspecte ale problemei. Astfel, numărul limitat al surselor folosite pentru reflectarea unui subiect atât de complex nu a fost suficient pentru o informare obiectivă a cetățenilor.

---

³ <http://www.mfa.gov.md/noutati/2669/>

Vocea Basarabiei a difuzat mai multe materiale pe 13 mai. Astfel, postul a difuzat declarația liderului PLDM despre campania de colectare a semnăturilor în favoarea semnării Convenției, dar nu a prezentat și părerea autorităților. Tonalitatea a fost negativă în raport cu unul dintre subiecții știrii – guvernul. O altă știre l-a avut drept sursă tot pe Vlad Filat, care a afirmat că poliția a încercat să împiedice acțiunile organizate de partidul său în sprijinul semnării Convenției, menționând că, ulterior, forțele de ordine și-au cerut scuze. Din nou, a lipsit al doilea punct de vedere, știrea fiind negativă în raport cu autoritățile și pozitivă pentru PLDM. Vocea Basarabiei a prezentat, în final, prevederile Convenției privind micul trafic la frontieră, fără a prezenta sursa.

Pe 14 mai, postul de radio a difuzat pe larg și neutru Declarația MAEIE și comunicatul de presă al PLDM referitor la poziția ministerului. După aceasta, Vocea Basarabiei a prezentat opinia liderului PSD, Dumitru Braghiș, care a solicitat eliminarea vizelor cu România. De asemenea, postul a mai prezentat opinia critică a liderului partidului Alianța „Moldova Noastră”, Serafim Urechean, echilibrată cu opinia ministrului de Externe, Andrei Stratan. Astfel, postul respectiv a încercat să fie corect la informarea publicului (prin prezentarea opiniilor diferite), reflectarea, totuși, a fost dezechilibrată, predominând opiniile antiguvernamentale.

EU TV a prezentat pe 14 mai poziția MAEIE față de semnarea în pachet a Tratatului privind frontiera de stat și Convenția privind micul trafic de frontieră, precum și solicitarea guvernului de a extinde prevederile Convenției pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Dumitru Braghiș a fost singura voce din opoziție dată pe post, cu un insert privind eliminarea regimului de vize. Tonalitatea a fost preponderent favorabilă autorităților.

NIT a difuzat aproape integral Declarația MAEIE din 13 mai a doua zi, fără a oferi informații de context și punctul de vedere al partidelor din opoziție vizate în comunicatul ministerului. Tonalitatea a fost pozitivă în raport cu autoritățile. Postul de televiziune nu a respectat dreptul la replică și a favorizat o singură parte. Astfel, auditoriul acestui post cu acoperire națională a avut acces doar la informații ce susțineau poziția autorităților, fără a fi informați despre acțiunile partidelor de opoziție și a cetățenilor.

PRO TV a pus pe post pe 13 mai secvențe de la conferința de presă a PLDM privind colectarea a șase mii de semnături întru susținerea semnării Convenției. A fost prezentată opinia guvernului că documentul trebuie semnat în pachet cu Tratatul privind frontiera de stat. Abordarea a fost neutră. Subiectul a fost continuat și a doua zi, când PRO TV a prezentat câteva extrase din declarația MAEIE, după care ministrul Andrei Stratan a comentat poziția MAEIE pe marginea dialogului cu diplomația de la București. Au fost amintite opiniile critice exprimate anterior de PLDM și AMN. Ca durată, poziția ministrului Stratan a depășit-o pe cea a opoziției. În altă știre însă au fost prezentate replicile critice ale PLDM, AMN și PSD la comunicatul MAEIE. Astfel, PRO TV a prezentat mai multe puncte de vedere și a acoperit în mod echilibrat subiectul, oferind suficient spațiu autorităților, atunci când acestea s-au arătat dispuse să comenteze evenimentul.

Moldova 1 nu a reflectat subiectul dat.

Presa scrisă a fost mai reticentă în abordarea subiectului dat. Astfel, **doar Moldavskie Vedomosti** și **Timpul de dimineață** au publicat în edițiile din 14 mai câte un material de la conferința de presă a liderului PLDM, Vlad Filat, privind colectarea semnăturilor pentru susținerea semnării Convenției. În ambele ziare material a lipsit punctul de vedere al guvernării. Astfel, reflectarea a fost dezechilibrată, în favoarea liberal-democrațiilor.

Komsomolskaya pravda și Moldova suverană nu au reflectat subiectul pe 13 și 14 mai.

Evenimentul nr. 5: Demiterea lui Mihai Ghimpu din funcția de președinte al Consiliului Municipal Chișinău, 6 iunie 2008

Context general. Pe 6 iunie 2008, liderul Partidului Liberal, președinte al Consiliului Municipal Chișinău, Mihai Ghimpu, a fost demis din funcție cu votul a 27 de consilieri din partea PCRM, PPCD, PSD și PU, din totalul de 51. Solicitarea a fost făcută de PSD care l-a acuzat pe Mihai Ghimpu de ineficiență în gestionarea lucrurilor în capitală și că „nu a reușit să asigure relațiile corecte între Primărie și Consiliu”. Mihai Ghimpu a spus că demisia sa este rezultatul unor înțelegeri din umbră. PL, PLDM și AMN au contestat acțiunea, susținând că președintele CMC poate fi demis doar cu votul a cel puțin 34 de consilieri. În aceeași zi, într-o ședință alternativă, secretarul general al PSD, Eduard Mușuc, a fost ales președinte al Consiliului cu votul aceluiași consilieri care l-au debarcat pe Mihai Ghimpu.

Potrivit unor experți, demiterea lui Mihai Ghimpu a fost vehiculată cu succes de Partidul Liberal care a câștigat capital politic din victimizarea sa și postarea sa ca principalul partid „anticomunist” – o nișă considerată tradițională pentru PPCD până în 2005, pentru care s-au „bătut” pe parcursul anului 2008 PL, PLDM, AMN, MAE și PNL. Pe de altă parte, lipsa de stabilitate în CMC a fost exploatată la maximum de PCRM, PPCD și PSD care au arătat astfel incapacitatea partidelor de dreapta de a se înțelege și, implicit, a administra problemele municipiului Chișinău.

Modul în care a fost reflectat acest subiect de cele 10 mass-media analizate denotă clar simpatiile sau antipatiile presei față de PL, PCRM și PSD. Astfel, ambele posturi publice Moldova 1 și Radio Moldova, dar și cele private NIT și EU TV, precum și ziarul Moldova suverană au reflectat cu lux de amănunte evenimentul respectiv, prezentând preponderent reacții foarte critice la adresa lui Mihai Ghimpu, neechilibrate cu opinii de alternativă. Pro TV și Timpul de dimineață au tratat subiectul de pe poziții neutre, dar și pozitive în raport cu reprezentanții „coalitiei democratice”, iar publicația Moldavskie vedomosti și postul de radio Vocea Basarabiei au reflectat preponderent negativ acțiunile consilierilor care au votat pentru demiterea președintelui CMC.

La 6 iunie, **Moldova 1** a anunțat că Mihai Ghimpu a fost demis și că a fost ales un nou președinte al Consiliului, Eduard Mușuc. După această informație, au fost prezentate pe larg opiniile reprezentanților PSD, PCRM și PPCD – formațiuni care au votat împotriva liderului PL. Cei trei au criticat acerb modul în care Mihai Ghimpu, a condus activitatea CMC. Dreptul la replică nu a fost respectat, Mihai Ghimpu nefiind solicitat să-și prezinte opinia, ceea ce înseamnă că postul public Moldova 1 a reflectat în mod părtinitor subiectul. A doua zi, postul public a prezentat o scurtă declarație a lui Mihai Ghimpu (este folosit un insert în care acesta citește cu reținere de pe foaie), care-i acuză pe cei care l-au demis de „sabotare” și o declarație a consilierului AMN, Oleg Cernei. După care au fost reflectate pe larg, din nou, pozițiile PSD, PCRM, PPCD și PU. Reflectarea a fost neechilibrată, deoarece în prima zi opinia lui Ghimpu nu a fost dată deloc, iar a doua zi timpul rezervat acestuia a fost mai scurt decât cel acordat oponentilor săi. Mai mult, știrea a conținut elemente de atac la persoană: Eduard Mușuc l-a atacat pe Dorin Chirtoacă, căruia nu i-a fost oferit dreptul la replică. Tonalitatea știrii a fost negativă în raport cu liderii PL, la fel – și imaginile folosite atunci când era vorba despre aceștia.

Radio Moldova a difuzat o știre la 6 iunie, în care a informat publicul despre faptul că Mihai Ghimpu a fost demis cu „votul majoritar al consilierilor” și înlocuit cu Eduard Mușuc. Au urmat opiniile extrem de critice ale consilierilor din partea PCRM, Svetlana Popa, și PPCD, Alexandru

Corduneanu. Știrea nu a fost echilibrată cu opinia celeilalte părți în conflict, prin urmare tonalitatea a fost negativă pentru liderul PL.

NIT a pus pe post la 6 iunie o relatare despre demiterea lui Mihai Ghimpu și alegerea lui Eduard Mușuc. Postul a dat inserturi care arătau certurile din sală, în special schimbul de replici dintre primarul Dorin Chirtoacă și consiliera PCRМ, Svetlana Popa. De asemenea, au fost difuzate declarațiile critice ale consilierilor PSD și PCRМ, Eduard Mușuc și Valentin Pavlov, față de conducerea PL, fără a-i fi oferit dreptul la replică. Relatarea despre modul în care a fost demis Ghimpu a fost, la fel, împresurată cu scene de ceartă din sala de ședințe. Știrea a fost tendențioasă și negativă față de PL. Au lipsit opiniile consilierilor AMN și PLDM, în timp ce pozițiile PSD și PCRМ au fost expuse pe îndelete. În plus, jurnalistul a calificat vorbele lui Ghimpu ca „iritante”, ceea ce arată subiectivism în abordarea subiectului.

A doua zi, NIT a difuzat secvențe de la ședința la care a fost demis Ghimpu cu acuzațiile consilierilor Mușuc și Popa, care a calificat PCRМ ca singura forță capabilă să rezolve problemele în stat. Știrea a avut efecte de manipulare prin selectarea imaginilor în care consilierii PSD și PCRМ vorbeau de la tribună ferm, iar cele ale consilierilor PLDM și PL au fost, mai degrabă, niște frânturi din declarații, defavorabile coaliției „democrate”.

PRO TV a dedicat demiterii lui Ghimpu primele două știri în jurnalul de la ora 20:00 din 6 iunie. Postul a afirmat că nu e clar dacă procedura de demitere a fost legală, în sensul că ar fi suficiente 27 de voturi pentru a schimba conducerea CMC. În știre s-a mai arătat că fiecare parte are câte un președinte. PRO TV a folosit cel mai mare număr de surse pentru realizarea materialului acestea reprezentând ambele părți în conflict: PL (2 surse), PCRМ (2 surse), PSD, PD, PU. A doua știre s-a axat pe declarațiile reprezentanților coaliției democratice (PL, PLDM, AMN) și ale primarului Chirtoacă, și a prezentat succint poziția PSD și PPCD. Tonalitatea acestei știri a fost pozitivă pentru coaliția democratică.

Pe 7 iunie, PRO TV a difuzat secvențe de la conferința de presă a lui Mihai Ghimpu, Alexandru Tănase și Oleg Cernei în care a fost atacat vehement Eduard Mușuc. Inserturile cu opinia lui Mușuc au fost, pe alocuri, irelevante și l-au defavorizat. De exemplu, Mușuc a fost numit de consilieri „om mic pentru funcție așa de mare” sau „micul Napoleon”, iar replica acestuia nu a vizat anume calificativele ce i-au fost aduse. După aceasta, postul a mai difuzat un schimb de replici de la ședința în care Mihai Ghimpu a fost demis. Secvența a fost neutră față de părți.

Vocea Basarabiei și-a început buletinul de știri din 7 iunie cu o știre preluată de pe agenția Info-Prim Neo despre „lovitura de uzurpare a puterii” din CMC, după care a difuzat integral conferința de presă comună a lui Mihai Ghimpu, PL, Alexandru Tănase, PLDM și Oleg Cernei, AMN. Tonalitatea a fost pozitivă pentru conducerea PL.

Moldova Suverană nu a publicat știri despre înlocuirea lui Ghimpu cu Mușuc la conducerea CMC, ci a inserat un amplu editorial în numărul din 10 iunie. Editoriștul a criticat coaliția democratică, numind-o „alianță ocultă”, iar pe Mihai Ghimpu l-a numit „gropar politic”, „păcălici” sau „Tândală”. Atacurile la persoană nu au fost secondate de vreo expunere de poziție de către liderul PL sau vreun consilier reprezentant al coaliției democratice. Ziarul a mai publicat o poezie semnată de Tudor Tătaru care conținea elemente de defăimare la adresa lui M. Ghimpu și îl lăuda pe E. Mușuc. Elemente de manipulare s-au conținut și în fotografia editorialului, în care Ghimpu figura cu gura căscată, iar Mușuc îl arăta cu degetul.

Moldavskie Vedomosti a publicat un material pe 11 iunie despre demisia lui Ghimpu, dualitatea puterii în consiliu, prevederile regulamentului și ședințele ținute de președintele demis și cel ales. Declarațiile lui Ghimpu au fost dominante ca spațiu față de cele ale lui Mușuc. De asemenea, fotografiile lui Ghimpu cu Dorin Chirtoacă sunt plasate pe prima pagină, iar cea cu Mușuc – pe a treia. Tonalitatea știrii a fost favorabilă conducerii PL.

Timpul a publicat două reportaje și un editorial în ediția din 9 iunie. În primul reportaj intitulat „Lovitură de teatru în CMC” s-a vorbit despre modalitatea în care M. Ghimpu a fost demis, prevederile regulamentului, discuțiile dintre cele două tabere și criticile dure reciproce. Ziarul a publicat lista consilierilor care au votat pentru demitere. Materialul a fost neutru și echidistant. Al doilea reportaj a prezentat opiniile lui Ghimpu, Tănase și Cernei expuse la conferința de presă comună, după o știre a agenției Info-Prim Neo. În material au lipsit opiniile celeilalte părți, care a votat pentru Mușuc. Tonalitatea celei de-a doua știri a fost favorabilă coaliției democratice.

Komsomolskaya pravda nu a reflectat evenimentele din CMC pe 6 și 7 iunie, privând astfel cititorii de informație de un real interes public, iar știrile EU TV nu au fost analizate.⁴

Evenimentul nr. 6: Întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și ministrul Afacerilor Externe al României, Lazăr Comănescu, 7 iulie 2008

Context general. Pe 7 iulie 2008, președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, s-a întâlnit cu ministrul Afacerilor Externe al României, Lazăr Comănescu, aflat într-o vizită oficială la Chișinău. Potrivit unui comunicat al președinției, oficialii au discutat despre relațiile bilaterale, cooperarea pe dimensiunea europeană și pe plan regional. Președintele Voronin s-a referit la importanța semnării tratatului de frontieră și a celui de bază dintre Republica Moldova și România, se mai arată în comunicat. După o întrevedere cu șeful diplomației moldovenești, Andrei Stratan, ministrul Comănescu a spus că, în ce privește cadrul relațiilor bilaterale juridice, „nu se fac progrese”, dar s-a arătat convins că „în timp rezonabil, cu eforturi comune” vor fi obținute rezultate.

De notat că relațiile dintre cele două țări s-au deteriorat odată cu reluarea de către Chișinău în anul 2007 (după aderarea României la UE) a unor acuzații mai vechi de „amestec în treburile interne” ale Moldovei. Relațiile diplomatice au văzut și expulzarea a doi diplomați români pentru „depășirea atribuțiilor diplomatice”. În timpul vizitei, aceste subiecte, dar și tema Convenției privind micul trafic la frontieră, nu au fost atinse.

Interesul presei față de subiectul vizitei și întâlnirea bilaterală a fost modest. O parte din mass-media monitorizate (Moldova 1, Radio Moldova, NIT, EU TV) au prezentat masiv poziția autorităților RM față de dezvoltarea relațiilor bilaterale moldo-române, inserând imagini de protocol și informații de la întâlnire, în timp ce celelalte instituții media (Moldova suverana, Timpul de dimineață și Pro TV) au prezentat informații sumare sau în general au exclus subiectul dat de pe agenda din zilele respective (Komsomolskaya pravda, Moldavskie vedomosti, Vocea Basarabiei).

În materialele difuzate de postul de televiziune **Moldova 1** au fost reflectate pe larg declarațiile făcute de președintele Voronin, în special la tema Tratatului de bază dintre cele două state. Imaginile în care figura partea moldovenească au depășit de aproape trei ori ca durată imaginile în care era arătată partea română. Poziția părții române a fost menționată în treacăt, imaginile în care apărea ministrul Comănescu prezentând mai mult planuri din spate.

---

⁴ EU TV – din motive tehnice nu a fost posibilă monitorizarea știrilor din 6 și 7 iunie.

NIT a acoperit evenimentul de o manieră similară celei de la Moldova 1. Pe 7 iulie, postul a difuzat o știre despre întrevederea Voronin-Comănescu, precum și detalii despre întâlnirea dintre cei doi miniștri de Externe, Andrei Stratan și Lazăr Comănescu. Poziția părții române a fost prezentată la modul general, în timp ce declarațiile șefului statului au fost reflectate pe larg.

Moldova Suverană a publicat un articol despre întrevederea celor doi demnitari și detalii despre întrevederea Stratan – Comănescu. Deopotrivă cu Moldova 1 și NIT, a fost citată doar declarația șefului statului, iar cea a părții române – doar menționată la modul general. Tonalitatea a fost pozitivă și favorabilă conducerii.

Radio Moldova a pus pe post o știre scurtă despre discuțiile dintre cele două persoane oficiale privind dezvoltarea relațiilor bilaterale și a cooperării regionale, și susținerea aspirațiilor de integrare europeană a Republicii Moldova. Postul nu a menționat sursa, dar cel mai probabil s-a ghidat de comunicatul oficial al președinției. Reflectarea subiectului a fost sumară.

În reportajul de la **EU TV**, pe lângă informația de bază privind întâlnirea Voronin-Comănescu au fost incluse și detalii despre ultima vizită a fostului ministru de Externe al României, Adrian Cioroianu, la Chișinău și problemele ce au urmat în relațiile bilaterale. De asemenea, au fost mediatizate declarațiile lui Voronin că Lazăr Comănescu ar fi o persoană interesantă. EU TV i-a arătat pe cei doi veseli și bine dispuși. Materialul nu a atins problemele serioase dintre cele două state și a fost conceput astfel încât să arate că ambele părți sunt mulțumite.

Pro TV a difuzat un reportaj neutru de la întâlnirea Stratan – Comănescu, menționând totodată că echipa PRO TV că nu a avut acces la întrevederea Voronin – Comănescu.

Timpul de dimineață a publicat la 7 iulie o informație despre relațiile bilaterale moldo-române ce anticipează vizita lui Comănescu la Chișinău. A doua zi, publicația a mediatizat comunicatul președinției privind „importanța semnării Tratatului de frontieră și al celui de bază” ca modalitate de a „eficientiza dialogul bilateral”.

Vocea Basarabiei, Komsomolskaya pravda și Moldavskie vedomosti nu au reflectat subiectul pe 7 iulie și în ziua/numărul următor.

Evenimentul nr. 7: Întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și președintele Federației Ruse, Dmitri Medvedev, 25 august 2008

Context general. Pe 25 august 2008, în cadrul unei reuniuni informale a Comunității Statelor Independent în orașul Soci, președintele Vladimir Voronin s-a întâlnit cu președintele Federației Ruse, Dmitri Medvedev. Cei doi au discutat situația din Osetia de Sud și, în acest context, președintele Medvedev a vorbit despre „șanse și posibilități foarte bune pentru soluționarea problemei transnistrene”. Vladimir Voronin a remarcat că „în toți anii de existență a conflictului transnistrean autoritățile Republicii Moldova au manifestat suficientă înțelepciune pentru a nu admite o eventuală escaladare a situației”. Președintele Voronin a mai spus că trebuie identificată, pe cale pașnică, o soluție durabilă pentru problema transnistreană. Demnitarii au mai discutat despre „dinamica pozitivă” în schimburile comerciale și economice care au depășit „nivelul de un miliard de dolari”, potrivit unui comunicat al președinției.

Evenimentul a fost reflectat de posturile de radio și știri preponderent în știri, în ziua în care s-a produs, acestea prezentând imagini și declarații din startul discuțiilor, apoi comentariile președintelui Voronin despre eveniment. Ziarele monitorizate au avut un comportament similar.

Astfel, reportajele puse pe post de **Moldova 1 și NIT** la 25 august au avut un caracter pozitiv datorită prezentării doar a opiniei șefului statului, potrivit căruia autoritățile de la Chișinău „au fost înțelese de Kremlin”, fapt ce nu va permite escaladarea conflictului în regiunea nistreană. Nu au fost oferite și alte opinii care ar fi oferit telespectatorilor un tablou mai complex cu privire la diferendul transnistrean, tonalitatea fiind pozitivă pentru autorități.

Vocea Basarabiei a mediatizat declarațiile celor doi șefi de state, preluate de pe agenții de presă internaționale și rusești (Reuters, Itar-tass, Ager-press). Postul a informat despre avertizarea dată de Moscova Chișinăului să nu recurgă la forță în soluționarea problemei transnistrene, precum și despre asigurările președintelui Voronin că acest lucru nu se va întâmpla. Vocea Basarabiei a prezentat și opiniile mai multor comentatori politici culese de agențiile de știri locale și internaționale despre presupusa ofertă a Federației Ruse ca Transnistria să aibă o autonomie mai largă, decât cea propusă de Chișinău, în componența Moldovei, și despre temerile Moscovei că Moldova ar putea adera la NATO ca să-și asigure securitatea, în cazul în care nu va fi rezolvată chestiunea nistreană. Părerile diverse și informația de context au contribuit la o reflectare complexă a subiectului, publicul fiind informat corect și multilateral.

EU TV a abordat subiectul sumar și neutru, punând pe post imagini și declarații făcute de Voronin și Medvedev despre relațiile bilaterale și problema transnistreană.

PRO TV a citat din declarațiile ambilor demnitari, menționând că președintele Voronin a făcut declarații de presă doar pentru unele mass-medii, că PRO TV nu a avut acces la aceste declarații și că a trebuit să se informeze doar din comunicatul președinției. A doua zi, postul a difuzat opiniile unor lideri din opoziție despre întâlnirea Voronin-Medvedev. Mai mulți deputați din PD, AMN, PLDM, și primarul general al Chișinăului, liberalul Dorin Chirtoacă, l-au criticat pe Vladimir Voronin și au vorbit despre urmările negative ale acestei întâlniri asupra Moldovei. Alți deputați, reprezentând PPCD, PSD și PD, au completat știrea cu declarații cu conținut pozitiv despre eveniment. Astfel, telespectatorilor PRO TV le-a fost oferită posibilitatea de a se informa din diverse surse, care au venit cu perspective diferite asupra acestei întâlniri, postul lăsând la discreția auditoriului crearea unei păreri în problema dată.

Komsomolskaya pravda s-a limitat la publicarea sub formă de articol a comunicatului de presă al președinției, în care au fost incluse și citate din mass-media rusească. Tonalitatea știrii a fost pozitivă, iar imaginile folosite – neutre.

La rândul său, **Moldova Suverană** a menționat în numărul din 2 septembrie aspectele comercial-economice ale relațiilor bilaterale, problema Transnistriei și sprijinul Federației Ruse în rezolvarea acesteia. Ca surse au figurat cei doi președinți. Tonalitatea articolului a fost pozitivă, iar imaginile - favorabile celor doi subiecți.

Timpul de dimineață a publicat două articole despre întâlnirea Voronin-Medvedev în numărul din 26 august. Primul articol a plasat întrebarea în contextul recunoașterii Abhaziei și Osetiei de Sud de către Duma de Stat a Federației Ruse. În al doilea material, ziarul a inclus citate din comunicatul președinției și din presa rusă despre problema transnistreană. Ambele materiale au fost neutre.

Știrile de la **Radio Moldova** nu au fost analizate⁵. Redacția ziarului **Moldavskie Vedomosti** s-a aflat în vacanță în această perioadă.

---

⁵ Din considerente tehnice, nu a fost posibilă monitorizarea știrilor din 25 august 2008

Evenimentul nr. 8: Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului privind restricțiile impuse persoanelor cu cetățenie dublă, 18 noiembrie 2008

Context general. Pe 18 noiembrie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a făcut publică o decizie prin care califică Republica Moldova drept singurul stat al Consiliului Europei care, deși permite prin Constituție dubla cetățenie, interzice persoanelor care o au să dețină un șir de funcții electiv. Potrivit deciziei CEDO, legea ce impune restricții (nr. 273-XVI din 07.12.2007) este discriminatorie și contrară normelor europene, motiv pentru care guvernului de la Chișinău i-a fost recomandată eliminarea restricțiilor din legislația națională. Președintele comisiei parlamentare juridice, pentru numiri și imunități, Vladimir Țurcan, a anunțat că guvernul va contesta decizia CEDO (în Marea Cameră – n.a). Anterior, autoritățile au spus că restricțiile vor asigura loialitatea față de stat a funcționarilor publici și a deputaților. Curtea de la Strasbourg a arătat însă că, într-o democrație, loialitatea față de un stat nu înseamnă neapărat loialitate față de guvernare sau față de un anumit partid politic și că depunerea jurământului ar fi una dintre căile de asigurare a loialității.

De notat că CEDO a fost sesizată de primarul general al municipiului Chișinău, vicepreședintele Partidului Liberal, Dorin Chirtoacă, și prim-vicepreședintele Partidului Liberal Democrat, consilier municipal, Alexandru Tănase, ambii deținători ai cetățeniei României. Majoritatea observatorilor cad de acord asupra faptului că restricțiile sunt îndreptate către partidele de opoziție de pe dreapta eșichierului politic, ai căror membri dețin în număr considerabil cetățenia românească. Deoarece Federația Rusă nu publică numele cetățenilor moldoveni care au obținut cetățenia rusă, în contrast cu România, care face publice listele celor care și-au redobândit cetățenia, restricțiile votate de PCRM și PPCD nu vor afecta partidele de pe segmentul centru-stânga, ai căror membri sunt mult mai integrați în realitățile rusești.

Chiar dacă subiectul prezintă interes public, majoritatea mass-media monitorizate - **Moldova 1, Radio Moldova, Moldova Suverană, Komsomolskaya pravda** și **EU TV** - nu l-au reflectat nici pe 18, nici pe 19 noiembrie. Așa cum informarea corectă și echidistantă cu privire la decizia Curții Europene ar fi pus în lumină proastă PCRM și PPCD, care au promovat restricțiile pentru persoanele cu cetățenie dublă, se poate de afirmat că ignorarea subiectului indică asupra unei politici editoriale părtinitoare. Celelalte mass-media au publicat/difuzat opinii care fie au combătut decizia CEDO (NIT), fie au sprijinit-o (Vocea Basarabiei, Timpul de dimineață, Moldavskie vedomosti, PRO TV).

NIT a difuzat pe 19 noiembrie o știre bazată doar pe declarațiile președintelui comisiei parlamentare juridice, pentru numiri și imunități, deputatul PCRM, Vladimir Țurcan. Totodată, NIT a pus pe post un vox-pop în care toate persoanele intervievate susțin că toți funcționarii trebuie să dețină doar cetățenie moldovenească – din nou, o abordare tendențioasă, de vreme ce nu a fost prezentată cel puțin o opinie diferită. Tonalitatea a fost negativă și peiorativă în raport cu decizia CEDO, iar imaginile folosite au fost defavorabile celor doi reclamanți.

Vocea Basarabiei a informat la 18 noiembrie că, potrivit deciziei CEDO, deputații pot avea mai multe cetățenii și că legislația va trebui modificată, deoarece încalcă drepturile omului. Sursele folosite – consilierul municipal Alexandru Tănase și avocatul Janeta Hanganu – au dat o tonalitate pozitivă, de vreme ce ambele sunt direct implicate în caz. Au lipsit alte puncte de vedere care ar fi asigurat echilibrul și neutralitatea editorială.

Moldavskie Vedomosti a publicat două știri pe tema deciziei CEDO: prima se bazează pe declarațiile avocatei Janeta Hanganu, iar a doua – pe opinia primarului general de Chișinău,

vicepreședintele PL, Dorin Chirtoacă, exprimată la o întâlnire cu studenții. Ambele știri sunt pozitive în raport cu decizia CEDO și nu prezintă un spectru larg de opinii.

În ziua evenimentului, **PRO TV** și-a început jurnalul de la ora 20:00 cu o știre despre decizia Curții de la Strasbourg. A fost prezentată opinia reclamantului Alexandru Tănase, a avocatei Janeta Hanganu și a agentului guvernamental la CEDO, care nu a exclus probabilitatea atacării deciziei în Marea Cameră a CEDO. Reflectarea a fost în mare parte neutră. A doua zi, în contextul unei declarații făcute de europarlamentarul român, secretarul general al PSD, Titus Corlățean, s-a făcut referire la decizia CEDO și la faptul că legislația moldovenească este discriminatorie și antieuropeană în ce privește dubla cetățenie. Știrea nu a fost echilibrată cu un comentariu sau o altă opinie, prin urmare, a fost pozitivă față de reclamanți.

La 19 noiembrie, **Timpul de dimineață** a descris decizia CEDO, a venit cu informații de context, a prezentat opinia avocatei, dar și reclamantului Dorin Chirtoacă. Drept surse au mai servit informațiile portalului unimedia.md. Tonalitatea a fost pozitivă, iar fotografiile – favorabile reclamanților, deoarece informațiile nu au fost echilibrate cu opinia părții oficiale, vizate în decizie.

Evenimentul nr. 9: Declarația comună a douăsprezece misiuni diplomatice ale Uniunii Europene cu privire la perioada preelectorală, 25 noiembrie 2008

Context general. Pe 25 noiembrie 2008, zece misiuni diplomatice ale UE acreditate la Chișinău, Delegația Comisiei Europene și Reprezentantul Special al Uniunii Europene au difuzat o declarație comună prin care au cerut autorităților să „se asigure că viitoarele alegeri parlamentare se vor desfășura în conformitate cu standardele internaționale pentru alegeri democratice”. Diplomații europeni s-au arătat îngrijorați de „numărul în creștere al investigațiilor penale care au fost recent inițiate împotriva politicienilor din opoziție” și au calificat drept importantă „garantarea accesului la mijloacele de informare a tuturor partidelor participante la alegeri, precum și asigurarea unei acoperiri media echilibrate a procesului alegerilor”. În declarație se mai spune că „o relevanță deosebită vor avea și reînnoirile licențelor de emisie” și se face apel către autorități să ia în considerație recenta recomandare a Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei cu privire la amendamentele aduse Codului Electoral moldovenesc, cât și jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Deși pe parcursul anului 2008 au fost făcute publice doar două declarații comune din partea misiunilor diplomatice ale Uniunii Europene acreditate în Republica Moldova (17 iulie și 25 noiembrie), acestea reprezentând evenimente importante în viața politică, mass-media a reflectat într-o măsură limitată cea de-a doua declarație a diplomaților europeni. În principal, e vorba de segmentul de presă care are o atitudine tolerantă și pozitivă față de partidul de guvernământ, pentru care publicarea declarației ar fi însemnat dificultăți în relația cu cei care decid politica editorială.

În ziua lansării declarației, **Radio Moldova** nu a reflectat subiectul. Nici postul public de televiziune **Moldova 1** nu a reflectat subiectul pe 25 noiembrie. A doua zi, deși au avut timp ca să pregătească o relatare, eventual să solicite opinia vreunui membru al Guvernului sau al partidului de guvernământ, posturile publice nu a menționat nimic despre declarația ambasadorilor. Din același grup care a ignorat declarația mai fac parte postul de televiziune **NIT** și ziarele **Komsomolskaya pravda**, **Moldova suverană** și **Moldavskie vedomosti**. Astfel, publicul din afara Chișinăului, care are acces la surse media limitate (doar cele cu acoperire națională), nu a fost informat despre acest subiect.

EU TV a reflectat selectiv declarația dată, relatând doar despre aspecte legate de alegeri și garantarea accesului la informație tuturor subiecților electorali. Alte subiecte importante ce țin de dosarele penale intentate mai multor lideri din opoziție, importanța reînnoirii licențelor de emisie – aluzie la licența postului Pro TV, înregistrarea partidelor politice în conformitate cu noua lege a partidelor politice sunt trecute cu vederea.

PRO TV, post cu acoperire regională, a abordat neutru și echilibrat subiectul. În prima zi, acesta a citat masiv din declarația șefilor misiunilor diplomatice în buletinul de știri de la ora 20:00. A doua zi, informația a fost echilibrată cu prezentarea opiniei ministrului Justiției, Vitalie Pîrlog, referitor la Declarația Ambasadorilor.

Timpul de dimineață, de asemenea, a citat masiv din declarația ambasadorilor, alocând spațiu pe paginile 1 și 3, dar nu suplimentat materialul cu opinia autorităților față de problemele ridicate în comunicat.

La 25 și 26 noiembrie **Vocea Basarabiei** nu a difuzat buletine de știri.

Evenimentul nr. 10: Întâlnirea dintre președintele Vladimir Voronin și liderul administrației transnistrene, Igor Smirnov, 24 decembrie 2008

Context general. În 2008, după o pauză de șapte ani, președintele Voronin a reluat consultările directe cu liderul de la Tiraspol, Igor Smirnov. Pe 24 decembrie 2008, președintele Vladimir Voronin s-a întâlnit pentru a doua oară cu Igor Smirnov, căruia i-a prezentat un pachet de propuneri privind soluționarea problemei transnistrene – proiectul declarației privind principiile și garanțiile reglementării transnistrene și proiectul de lege cu privire la statutul Transnistriei. Voronin i-a mai transmis lui Smirnov opt proiecte privind dezvoltarea măsurilor de încredere dintre cele două părți, orientate în special spre rezolvarea de comun acord a problemelor din economie, infrastructură și sănătate. Cei doi însă nu s-au înțeles în privința reluării negocierilor în formatul 5+2. Partidele din opoziție l-au acuzat pe președinte de „trădarea intereselor naționale”, adică a formatului 5+2 de negocieri vs. 2+1, au calificat întâlnirea drept o „farsă preelectorală”, „inutilă” și o pregătire a mesajului electoral al PCR. Reluarea discuțiilor a fost apreciată de comentatorii politici ca o cedare a Chișinăului și un gest de disperare chiar al partidului de guvernământ care a promis rezolvarea conflictului în mod repetat, în alegerile parlamentare din 2001 și 2005.

Întrevederea de la sfârșitul anului, cu mai puțin de două luni înainte de începerea campaniei electorale în Republica Moldova, a fost reflectată preponderent pozitiv de un grup de instituții media care au vorbit despre „rezultatele pozitive” ale întâlnirii. Astfel, auditoriul Moldova 1, NIT, Moldova suverană a fost informat că părțile au căzut de acord să continue consultările în formatul 2+1, că Transnistria va anula taxa de intrare pe teritoriul său începând cu 2009, iar autoritățile moldovene vor repara grădinițele și școlile din Transnistria. După vizionarea unor astfel de materiale, auditoriul posturilor respective poate rămâne cu impresia că vizita a fost una de succes. Pe de altă parte, materialele de la posturile Eu TV, Pro TV, ziarul Komsomolskaya pravda, prezintă o altă realitate, și anume că vizita nu a fost una productivă.

În materialul pus pe post de **Moldova 1**, textul și inserturile au arătat că ambele părți au calificat întâlnirea drept „rezultativă”, că tonalitatea evenimentului a fost dată de președintele Voronin care a transmis un pachet de documente privind soluționarea problemei transnistrene, etc. Sursele folosite au fost corespondentul Moldova 1, președintele Voronin și Igor Smirnov. În știre nu s-a menționat că cei doi nu au ajuns la un numitor comun privind reluarea negocierilor în formatul internațional

5+2. De asemenea, jurnaliști nu au pus pe post schimbul dur de replici dintre Voronin și Smirnov, cu privire la cui revine vina pentru tergiversarea procesului de negocieri, făcut în timpul discuțiilor.

Moldova Suverană s-a axat pe conținutul propunerilor transmise de președintele Voronin lui Igor Smirnov pentru soluționarea conflictului. Ca surse sunt folosite declarațiile lui Voronin și Smirnov (după cum au fost prezentate în comunicatul președinției). Limbajul este flatant, iar tonalitatea textului e pozitivă.

NIT, de asemenea, a folosit un limbaj flatant în știrea cu care a început buletinul de la ora 22:00, numind „îndrăznețe” propunerile președintelui Voronin. Astfel, jurnaliștii și-au prezentat părerea subiectivă despre cele relatate, în timp ce etica jurnaliștilor interzice imixtiunea opiniei personale/subiective în relatarea obiectivă a ceea ce s-a întâmplat. Sursele utilizate în știre au inclus corespondentul NIT, președintele Voronin și Igor Smirnov. Tonalitatea știrii a fost exclusiv pozitivă.

Komsomolskaya pravda a publicat mai multe declarații fixate în stenograma întâlnirii, în special replicile făcute de președintele Voronin și Igor Smirnov pe parcursul discuțiilor, și a prezentat concluziile părților. Sursele s-au limitat la cei doi lideri. Tonalitatea materialului, inclusiv fotografia, a fost neutră față de cele două părți.

La 24 decembrie, **EU TV** a difuzat o știre în care s-a menționat că părțile au avut poziții diametral opuse, că „unul a vrut una, altul - alta”, că Vladimir Voronin a transmis un pachet de documente privind soluționarea problemei transnistrene și a fost de acord să continue discuțiile în formatul 2+1. Ca surse pentru știre au fost folosiți președintele Voronin și Igor Smirnov. A doua zi, postul a informat că Voronin a comentat pentru presă întrevederea cu Smirnov. În material s-a arătat că Smirnov n-a fost pregătit pentru discuții și că a făcut un show. Știrea l-a avut drept subiect, dar și sursă pe președintele Voronin, nefiind echilibrată cu un insert relevant pentru poziția lui Smirnov, sau cu părerea vreunui specialist în materie de conflicte, relații internaționale sau securitate internațională. Tonalitatea și imaginile din știre au fost pozitive conducerii Republicii Moldova.

PRO TV a pus pe post o știre în care se afirmă că cei doi „s-au întâlnit, dar nu s-a înțeles”, și că s-au acuzat reciproc. Postul a menționat că nu a avut acces din partea autorităților Republicii Moldova și că a cerut permisiunea administrației de la Tiraspol să filmeze întrevederea. Corespondentul PRO TV, președintele Voronin și Igor Smirnov au fost surse pentru realizarea materialului. Tonalitatea a fost neutră față de ambele părți, dar aprecierea generală dată evenimentului – ușor negativă.

Moldavskie Vedomosti a publicat pe o jumătate de pagină fotografii cu Vladimir Voronin și Igor Smirnov, precum și replicile dintre cei doi pe parcursul întrevederii. Ziarul a reflectat afirmații ale lui Smirnov defavorabile lui Voronin și a calificat evenimentul „un spectacol în care Voronin este pus la punct de Smirnov”. Tonalitatea materialului a fost negativă, limbajul utilizat – peiorativ, iar fotografiile – defavorabile președintelui Voronin.

Timpul de dimineață a inserat în paginile 1 și 3, deopotrivă cu relatarea evenimentului, și opinia a doi comentatori politici care vorbesc despre „o bifare de acțiuni la sfârșit de ani” sau despre o „apropiere de Rusia și o ignorare a poziției UE”. Sursele folosite pentru scrierea articolului au fost: președintele Voronin, autoproclamatul lider Igor Smirnov, directorul IDIS Viitorul, Igor Munteanu, și comentatorul Vlad Lupan. Fotografiile folosite au fost neutre, iar tonalitatea materialului – negativă.

La 24 și 25 decembrie, **Vocea Basarabiei** a difuzat trei știri la tema dată. Primul material a avut o tonalitate neutră, menționând pachetul de documente prezentat de președintele Voronin, faptul că discuțiile vor continua în formatul 2+1 și că autoritățile vor repara școlile și grădinițele. Al doilea material a relatat despre solicitarea liderului PLDM, Vlad Filat, ca ministrul Reintegrării, Vasile Șova, să-i informeze pe deputați despre rezultatele întrevederii Voronin-Smirnov, dar că deputații PCRM au fost împotriva. Vocea Basarabiei a mai prezentat opinia critică a liderului AMN, Serafim Urechean, față de incapacitatea șefului statului de a rezolva probleme serioase și necesitatea unei schimbări în țară la nivel politic. Știrea nu a fost echilibrată cu opinia vreunui dintre deputații comuniști sau cu opinia unui observator. Tonalitatea primei știri a fost neutră, în timp ce ultimele două au fost negative în raport cu autoritățile.⁶

CONCLUZII GENERALE:

Datele monitorizării celor zece instituții media indică asupra unor carențe evidente la capitolele echidistanță și pluralism/diversitate de opinii în mass-media.

Ü Dintre cele 10 evenimente politice ale anului 2008, doar două s-au bucurat de o reflectare amplă – demisia guvernului și a președintelui Consiliului Municipal Chișinău. Restul subiectelor de interes public au fost abordate de majoritatea mass-media selectiv, superficial, neechidistant și prudent chiar. Subiectele care au fost defavorabile guvernării, cum ar fi declarația misiunilor diplomatice ale UE din 25 noiembrie sau decizia CEDO publicată la 18 noiembrie, nu au fost reflectate de Moldova 1, Radio Moldova, NIT, Moldova Suverană și Komsomolskaia Pravda. Aceasta reflectare selectivă a evenimentelor a privat publicul de informații de alternativă care l-ar fi ajutat să evalueze informația oferită și să-și creeze o părere vizavi de evenimentele descrise.

Ü Politicile editoriale cu privire la subiectele de interes public diferă radical, majoritatea mass-media (Moldova 1, NIT, Radio Moldova, Moldova Suverană, Komsomolskaya Pravda și EU TV) prezentând evenimentele mai mult prin prisma partidului de guvernământ și a partenerilor acestuia. În anul 2008, aceste mass-media au oferit consumatorilor de presă informații în mare măsură favorabile guvernării și critice partidelor de opoziție, perpetuând imaginea pozitivă a autorităților centrale și a partidului de guvernământ, și cea negativă a forțelor de opoziție. Timpul, Moldavskie Vedomosti și Vocea Basarabiei au avut o atitudine evident negativă față de autorități, oferind mult spațiu părerilor critice la adresa acestora și a PCRM. PRO TV este singurul post care a încercat să reflecte detaliat și neutru evenimentele de interes public, chiar dacă deseori postul a semnalat cazuri de tratament discriminatoriu din partea autorităților, jurnaliștilor fiindu-le îngăduit accesul la o serie de evenimente cu participarea președintelui Voronin.

Ü În ce privește accesului politicienilor în mass-media, cel mai pluralist a fost postul cu acoperire regională PRO TV, care a oferit cuvânt în egală măsură și reprezentanților partidului de guvernământ, și celor de opoziție. Posturile naționale Moldova 1, NIT și Radio Moldova, precum și ziarul Moldova Suverana au dat preferință reprezentanților puterii și partidului aflat la guvernare. De regulă, politicienii de opoziție au avut acces la aceste mass-media, ca surse, doar în cazurile în care au exprimat păreri neutre sau favorabile puterii. În contrast, Timpul, Moldavskie Vedomosti și Vocea Basarabiei au limitat accesul PCRM, oferind mai mult spațiu partidelor de opoziție. La EU TV, ca surse au predominat reprezentanții PPCD și PCRM, fiind, de asemenea, citați sporadic și reprezentanții partidelor de opoziție. Komsomolskaya Pravda a reflectat doar câteva din subiectele monitorizate, oferind acces redus tuturor politicienilor.

---

⁶ Din considerente tehnice, nu a fost posibilă monitorizarea buletinelor de știri ale Radio Moldova din 24 și 25 decembrie.

Ü În consecință, publicul larg, care are acces doar la informația oferită de posturile cu acoperire națională (Moldova 1, Radio Moldova, NIT) și regională (EU TV), dar și de ziarele naționale Moldova suverană și Komsomolskaya Pravda nu a fost informat pe deplin, corect și echidistant asupra principalelor subiecte de interes public. Opiniile de alternativă s-au regăsit mai mult în materialele de la Vocea Basarabiei și PRO TV, și ziarele Timpul de dimineață și Moldavskie Vedomosti.

Ü Compania „Teleradio-Moldova” finanțată din bani publici a demonstrat o abordare tendențioasă și părtinitoare în favoarea partidului de guvernământ. Moldova 1 și Radio Moldova nu au respectat pe parcursul anului 2008 astfel de norme etice ca dreptul la replică și prezentarea pozițiilor ambelor părți implicate într-o dispută. Aparentul pluralism de opinie a fost artificial, deoarece sursele cel mai des folosite au fost afiliate PCRM și guvernului. Astfel, diversitatea de opinii a lipsit la posturile publice de radio și tv, care au reflectat unele evenimentele în același mod – lucru care ridică întrebări asupra politicii editoriale a acestora.

Ü În baza rezultatelor monitorizării putem concluziona că principalele canale media din Republica Moldova sunt de departe incapabile să reflecte în mod profesionist campania electorală din 2009 în buletinele de știri, să asigure dreptul cetățenilor de a fi informați, precum și dreptul politicienilor de a-și face cunoscute pozițiile. Presa din Republica Moldova încă nu se percepe ca aflându-se în serviciul public și, prin urmare, contribuția acesteia la informarea cetățenilor cu drept de vot și la educația civică este limitată și insignifiantă.

CAPITOLUL III. Actuala guvernare – principalul proprietar „din umbră” al mass-media din R. Moldova

În timp ce desconcentrarea proprietății de media este o preocupare la nivel european (Parlamentul European a adoptat documente antitrust și există anumite prevederi în acest sens și la nivelul Comisiei Europene), în R. Moldova se observa tendința de concentrare media. În ultimul timp, au apărut mai multe „trusturi” media, chiar dacă noțiunea de „trust” păleşte mult în fața a ceea ce se întâmplă în alte țări în acest domeniu. La noi acestea au ajuns să manipuleze opinia publică, „slujind”, de obicei, unui sau altui partid. Acest lucru îl conchidem mai mult din politica editorială a instituțiilor, fiindcă transparența proprietății mass-media rămâne o lecție încă neînvățată în R. Moldova.

Cele mai importante dintre aceste „holdinguri” media au fost create pe principii de inegalitate și netransparență. Acestea continuă să se „întărească” datorită sprijinului politic pe care îl au și în R. Moldova nici nu se pune problema adoptării unei legislații antitrust, cum se discută acum în România, bunăoară, și în alte țări din Europa.

1. Aspecte legale ale concentrării mass-media în R. Moldova

Legislația din R. Moldova, nu numai cea care reglementează activitatea mass-media, dar și cea economică, nu conține restricții în ce privește crearea de „trusturi” sau „holdinguri”. În Codul Audiovizualului, de exemplu, există o reglementare conform căreia partidele politice nu pot fi proprietari de media⁷, dar, în același timp, transparența proprietății mass-media nu este o prioritate a legislației moldovenești. În R. Moldova, cetățeanul nu are acces direct la informații despre proprietarii unor ziare, posturi de televiziune sau de radio, decât dacă face o adresare la Camera Înregistrării de Stat contra plată. Unele instituții de media au printre fondatorii majoritari firme off-shore sau persoane interpuse care nu indică legăturile cu adevărații proprietari. În acest caz, politica editorială a postului ce intră în vizorul opiniei publice duce spre anumite piste care, într-o țară cu democrație stabilă, ar fi la vedere.

Potrivit lui Alexandru Dorogan, președintele Asociației Presei Electronice (APEL), deși Codul Audiovizualului stipulează clar că în R. Moldova partidele politice nu pot fonda posturi de radio și TV, această prevedere legală nu este acoperită de mecanisme legislative care ar exclude asemenea posibilități. „În special, dacă mă întrebați despre formarea unor „trusturi” media, țin să precizez că nici până astăzi nu avem prevederi clare despre transparența proprietății, inclusiv în ceea ce privește fondatorii adevărați ai posturilor de radio și TV, lucru obligator în statele civilizate. Ca să nu mergem departe după exemple, în România veți găsi pe site-ul Consiliului Național al Audiovizualului structura detaliată a cotelor fondatorilor în cazul fiecărui post de radio sau TV. În R. Moldova, de multe ori identificarea grupărilor care stau în spatele mai multor posturi de radio și TV o poți face doar deductiv, bazându-te pe politica lor editorială”.

Petru Macovei, director executiv al Asociației Presei Independente (API), confirmă faptul că legislația din R. Moldova nu împiedică concentrarea mass-media în mâinile unor grupări, fiindcă nu prevede nimic în acest sens, dar consideră că, odată ce este membră a Consiliului European, R. Moldova ar trebui să ia în calcul recomandările CE cu privire la restricționarea concentrării proprietății de media în unele și aceleași mâini. „Mi-e teamă pentru R. Moldova să nu fie prea târziu, fiindcă la noi au avut deja loc concentrări masive”, își exprimă temerile directorul executiv al API.

---

⁷ Pe de altă parte Legea privind partidele politice permite acestora să fondeze și să dispună de mijloace de informare în masă proprii. Aceasta reprezintă o inconsecvență legislativă admisă de legiuitor.

Potrivit expertului media Liliana Vițu, o concentrare nerestricționată a presei în mâinile câtorva oameni ar putea pune capăt pluralismului media, dar și liberei competiții pe piață.

Vitalie Zamă, jurist la Asociația „Juriștii pentru Drepturile Omului”, este de părere, la rândul său, că legislația R. Moldova creează premise pentru formarea unor „trusturi” media concentrate în mâinile unui număr limitat de grupuri și prin imperfecțiunea și lacunele existente. „Aceste deficiențe lasă loc pentru interpretări controversate, care pot fi utilizate cu brio de persoane interesate. Iar o eventuală adresare în justiție nu înlătură deficiențele respective, or, este arhicunoscut faptul că instanțele judiciare moldave, prin hotărârile lor, produc deseori interpretări contradictorii”.

Dacă în R. Moldova încă nu se pune problema adoptării unei legi antitrust, în România au avut loc deja mai multe dezbateri la acest subiect. Alina Mungiu, directorul Societății Academice Române, a precizat că susține adoptarea unei legi care să interzică deținerea concomitentă a mai multor tipuri de media. Altfel spus, cine are radio să nu poată avea și TV, iar cine are televiziune să nu poată avea ziare. Potrivit Alinei Mungiu, această inițiativă ar urma să limiteze puterea de influență a unor trusturi media, astfel încât un grup de presă nu ar deveni atât de puternic, încât să influențeze unele decizii ale autorităților și nici să manipuleze societatea. În cazul în care legea antitrust ar fi propusă și implementată, marile trusturi românești actuale (Mediapro, Intact, Realitatea-Cațavencu, Național) vor trebui să renunțe la unele posturi sau să facă o redistribuire a acestora. Ioana Avădani, directorul executiv al Centrului pentru Jurnalism Independent de la București, consideră, la rândul ei, cu referire la necesitatea unei legi antitrust în România, că, „în presă, problema este agravată de faptul că o concentrare a proprietății atrage după sine o putere prea mare de a influența publicul”.

2. „Trusturile” de presă

Până în anul 2001, când la guvernare în R. Moldova a venit Partidul Comuniștilor, piața mass-media număra mai puține instituții, iar unele dintre cele existente atunci nu erau atât de importante cum au devenit mai apoi (postul TV „NIT”, de exemplu). În mare, cel mai important impact asupra publicului îl aveau atunci televiziunea și radioul de stat, astăzi numite publice, ziarele guvernamentale „Moldova Suverană” și „Nezavisimaia Moldova”, ziarele „Flux”, „Săptămâna”, „Jurnal de Chișinău”, postul rusesc de televiziune „ORT” care avea acoperire națională și cel românesc „TVR 1”. Și postul de radio al mun. Chișinău „Antena C” era unul dintre cele mai ascultate pe atunci. Până în 2001, nici nu se punea problema reunirii unor instituții de media în jurul unor grupuri de interese, fiecare făcându-și meseria așa cum găsea de cuviință. Bineînțeles, și atunci presa se împărțea în progubernamentală și de opoziție. Numai că cea progubernamentală era de stat.

Concentrarea instituțiilor de media a început imediat ce în R. Moldova s-a instalat la guvernare un singur partid și s-a făcut simțită mai ales începând cu anul 2005, când același partid – al Comuniștilor, a câștigat al doilea mandat, dar cu mai puține fotolii de deputat în Parlament. Atunci opoziția a pus problema existenței unor instituții media de stat întreținute din bani publici, dar care făceau jocul guvernării. Radioul și televiziunea de stat au devenit publice pe hârtie, ziarele guvernamentale au fost scoase la privatizare, dar toate acestea continuă astăzi să aibă aceeași politică progubernamentală. Totodată, după 2005, au început să apară noi posturi radio și TV. Timpul arată, însă, că rezistă aproape numai cele care au o politică editorială ce coincide cu „părerile” actualei guvernări (postul TV „DTV” nu a rezistat), iar celelalte care rămân pe piață abia de reușesc să supraviețuiască. Alte instituții media și-au schimbat patronii și au început să semene leit cu fostele guvernamentale.

Faptul că unele instituții media care s-au grupat favorizează anumite formațiuni politice reiese mai mult din politica editorială a instituțiilor, fiindcă transparența proprietății mass-media rămâne, așa cum spuneam mai sus, o lecție încă neînvățată în R. Moldova. Deși nu figurează ca proprietari, patronii din umbră ai instituțiilor de media nici nu se îngrijesc să ascundă faptul că dețin controlul efectiv asupra acestora (președintele Vladimir Voronin preferă să meargă numai la anumite posturi TV unde sunt zăriști „cuminți”, iar liderul creștin-democrat Iurie Roșca este nelipsit de la fosta televiziune municipală), astfel încât inițiativa pot face lesne unele deducții despre adevărații proprietari ai unor instituții media.

Mass-media comunistă

Cel mai important „trust”, cu cele mai multe mijloace de informare promovează și sprijină politica partidului de guvernământ din R. Moldova. Acesta a devenit și mai important în ultimul timp, datorită facilităților de care a beneficiat de la instituțiile de stat și la care ne vom referi mai jos. Convingându-se de forța internetului, responsabilii de “trustul” de presă progubernamental s-au extins și on-line. Președintele Vladimir Voronin a mințit atunci când a declarat public la ultimul congres al Partidului Comuniștilor din 15 martie 2008 că „dintre cele 30 de ziare existente în R. Moldova, comuniștii au patru, iar din cele șapte televiziuni – una”. Oficial, PCRM și Uniunea Tineretului Comunist apar printre fondatorii a doar două ziare - „Comunistul” și „Puls”. Neconcordanța dintre declarația șeful statului și înregistrările oficiale confirmă faptul că „trustul” comunist este mai mare, iar patronii posturilor de televiziune sau ai ziarelor procomuniste sunt alții, niște interpuși.

Vom încerca în cele ce urmează să stabilim instituțiile media care sunt conduse din umbră de Partidul Comuniștilor. Printre instituțiile la care am găsit legături „progubernamentale” se numără posturile de televiziune „NIT” (cu sediul pe șos. Hâncești 59/1, emite pe 14 canale care acoperă circa 80 la sută din teritoriul R. Moldova, conform datelor Consiliului Coordonator al Audiovizualului) și „N4” (str. Miorița nr. 3/5, emite pe șase canale din Chișinău, Bălți, Cahul, Ungheni, Soroca și Edineț), cele de radio „Antena C” (str. Veronica Micle nr. 10), „Noroc” (bd. Negruzzi nr. 6) și „Serebreanii Dojdi” (șos. Hâncești 59/1), ziarele „Moldova Suverană”, „Nezavisimaia Moldova”, „Comunistul”, „Puls”, agențiile de presă „Novosti Moldova”, „Basa-press”, posturile de televiziune cu acoperire națională „Prime” (str. Bănulescu Bodoni 57/1, emite pe rețeaua a treia de stat) și „2Plus” (str. Petricani nr. 56, emite pe a doua rețea de stat), site-ul www.omg.md care conține știri, inclusiv în format video, agenție care emite în fiecare seară, de la ora 22.00 pe postul de televiziune „Ren TV” un buletin de știri. Nu am greși dacă am enumera în continuarea acestei liste posturile publice de radio și televiziune „Radio Moldova”, „Moldova 1”, care continuă să facă aceeași politică ca și atunci când erau de stat, și agenția guvernamentală de presă „Moldpres”. Toate aceste media, cu excepția postului TV „2 Plus” care încă nu a început să emită deși a trecut un an și jumătate de când a intrat în posesia rețelei a doua de stat, după ce a fost retrasă licența „TVR 1”⁸, lustruiesc imaginea actualului partid de guvernământ și atacă constant

---

⁸ Retransmiterea postului public de la București TVR 1 a fost sistată pe 27 septembrie 2007, când CCA a acordat, prin concurs, licența pentru a doua rețea de stat companiei “Telefeme International” (postul TV “2Plus”), fondată cu doar o lună înainte de anunțarea concursului. Motivul invocat de CCA pentru scoaterea rețelei a doua de stat la concurs, deși Societatea Română de Televiziune (SRTv) avea licență de retransmitere a TVR 1 în R. Moldova valabilă până în 2011, este faptul că partea română nu mai plătea de la 13 iunie 2007 pentru cheltuielile de retransmitere a postului public de la București și ÎS “Radiocomunicații” suporta zilnic pierderi de 25 000 de lei. SRTv anunța atunci că a informat responsabilii din R. Moldova încă în cursul lunii iunie 2007 despre faptul că partea română găsisese surse financiare pentru plata serviciilor și că negocierile cu partea moldovenească erau în curs. După ce licența pentru cea de-a doua rețea de stat a fost acordată “Telefeme International”, SRTv a atacat decizia CCA în judecată și a pierdut cauza în toate instanțele moldovenești. Acum, cazul se află pe rol la CEDO. Transmisia TVR1 a mai fost sistată pe teritoriul R. Moldova în august 2002, pentru o perioadă de șapte luni. Atunci, autoritățile moldovenești au invocat motive de ordin tehnic și juridic, iar sistarea transmisiei postului românesc a provocat reacții dure și acțiuni de protest din partea opoziției și a societății civile.

opozitia. De remarcat că majoritatea posturilor TV care fac parte din acest „trust” retransmite posturi de televiziune rusești.

Postul de televiziune pe care l-a avut în vedere Vladimir Voronin că ar aparține comuniștilor este, fără îndoială, „NIT”. Fondat în 1997, acest post era unul de duzină, aproape necunoscut până a trecut în slujba actualei puteri. Aici obișnuiește să meargă des președintele Vladimir Voronin să dea interviuri la emisiunea „Discuții cu președintele”, deși în mod normal ar fi trebuit s-o facă postul public de televiziune, aici sunt trimiși în emisiuni miniștrii, deși „Pro TV”, de exemplu, considerat în societatea moldovenească un post profesionist, nu s-a bucurat niciodată de acest privilegiu, funcționarii invocând diverse motive pentru a nu veni în studiouri „necontrolate” etc. Această televiziune care și-a lărgit semnificativ din 2004 încoace aria de acoperire până la 80 la sută din teritoriul republicii aparține firmei ÎM „Noile Idei Televizate” SRL. Potrivit Camerei Înregistrării de Stat, fondatorul principal al acestei firme este S.A. „Advac Associates Ltd”, o firmă off-shore din Insulele Virgine Britanice care deține 94,15 % din acțiuni. Acționarii acestei societăți nu pot fi „descoperiți”, or, accesul la orice fel de informații despre firme off-shore este aproape imposibil. Ceilalți acționari ai „NIT” sunt Serghei Drobot (5,83 la sută), fost redactor-șef al ziarului „Kișinevskie Novosti”, ex-membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) în perioada când „NIT” a obținut cele mai multe dintre frecvențele pe care le deține acum și candidat din partea Partidului Comuniștilor la ultimele alegeri locale pentru funcția de consilier municipal în Chișinău. Drobot a devenit acționar al Î.M. „Noile Idei Televizate” în 2002, la un an după ce comuniștii au obținut majoritatea mandatelor în Parlament, și a ocupat funcția de membru CCA în timp ce era acționar la acest post TV, fără ca instituțiile de stat să „remarce” incompatibilitatea de funcții. Cel de-al treilea acționar al „NIT” este Compania „Novost” SRL (0,02 % din acțiuni) al cărui singur acționar este Alina Russu, fostă șefă a Direcției generale a Aparatului Președintelui R. Moldova și membră a Comitetului Central al Partidului Comuniștilor. Russu a figurat în 2005 în lista candidaților pentru funcția de deputat la alegerile parlamentare din partea PCRM. În funcții executive la Î.M. „Noile Idei Televizate” au fost puși, pe rând, mai mulți foști șefi de la posturile publice de radio și TV, avansați de comuniști. Până la mijlocul anului 2008, director al întreprinderii a fost Sergiu Batog, fost angajat al serviciului de presă prezidențial și ex-director al postului public „Radio Moldova”. Acesta a fost ajutat și de Ilie Teleșcu, fost președinte al „Teleradio Moldova”, care a trecut pe la „NIT” și a ajuns consilier al președintelui Voronin. Un alt fost director al „Noilor Idei Televizate” este Alexandru Barbov, fost șef al serviciului de presă al Parlamentului.

Aceeași firmă deține pachetul majoritar la ziarle deetizate în toamna anului 2005 „Moldova Suverană” și „Nezavisimaia Moldova”.

Din „armata” de instituții media procomuniste face parte și Agenția de presă on-line „Novosti Moldova”, apărută în 2003. Chiar dacă nu a reușit să devină o sursă importantă de știri, această instituție are un sediu luxos (în clădirea Kentford) și organizează tot felul de conferințe de presă cu participarea miniștrilor și chiar a șefului statului (care se știe că merge numai „unde vrea”). Un jurnalist din R. Moldova cunoaște foarte bine cât de greu de abordat este guvernatorul Băncii Naționale Leonid Talmaci, nemaivorbind de invitarea acestuia la anumite emisiuni. Curios, dar celor de la „Novosti Moldova” le-a reușit acest lucru fără probleme – l-au adus într-o conferință de presă să explice astă-toamnă de ce dolarul și euro se devalorizau în raport cu moneda națională, deși alți jurnaliști nu reușeau să-i solicite măcar o opinie. Aici pot fi adăugate și exemplele altor miniștri greu de abordat (Igor Dodon, ministrul Economiei și Comerțului). Recent, și președintele Voronin a susținut o conferință de presă la această agenție nesemnificativă în peisajul presei moldovenești. „Novosti Moldova”, pe lângă faptul că reflectă în știri teme asemănătoare celor urmărite de agenția de stat „Moldpres” și este permanent cu ochii pe „viața în CSI”, mai publică anunțuri ale UTCM

(„La Centrul Internațional de Presă al reprezentanței RIA Novosti la Chișinău (bd. Ștefan cel Mare nr. 202, etajul 4) la 6 mai, ora 14.00, va avea loc o conferință de presă a Uniunii Tineretului Comunist din Moldova cu ocazia inițierii în R. Moldova a acțiunii Panglica „Sf. Gheorghe Biruitorul”, prilejuită de aniversarea a 63-a a Zilei Victoriei. Ideea acțiunii Panglica „Sf. Gheorghe Biruitorul” aparține RIA Novosti și a demarat pentru prima dată în anul 2005”, a fost știrea publicată pe 6 mai 2008 pe www.newsmoldova.md. Directorul acestei agenții este Margareta Țvic, cea care a condus anterior și „NIT”-ul. Iar la 29 aprilie 2008, președintele Vladimir Voronin i-a înmănat acesteia „Ordinul de Onoare”, a doua distincție a republicii, ca importanță, pentru persoane civile. „De fapt, Margareta Țvic este unica reprezentantă a genului frumos, care a reușit în țara noastră să ajungă în niște posturi înalte și de mare prestigiu - conducător al postului de televiziune NIT și al agenției de știri NOVOSTI-MOLDOVA, proiecte cunoscute și importante pentru piața mass-media a republicii”, scria această agenție în aprilie 2008.

Și fostul post de radio „Antena C”, care a aparținut până în ianuarie 2007 Consiliului Municipal Chișinău (CMC) și care a jucat un rol foarte important în alegerile locale din 2003 alături de televiziunea municipală „Euro TV”, când a pierdut candidatul comunist funcția de edil al capitalei, a fost atras în acest „trust” procomunist cu ajutorul consilierilor municipali comuniști și pepecediști, majoritari în CMC la acea vreme. Coaliția majoritară formată din consilierii comuniști și cei ai PPCD din fostul Consiliul Municipal Chișinău au înstrăinat posturile municipale de televiziune și radio și le-au împărțit. Radioul le-a revenit comuniștilor, iar șef a fost pus Veaceslav Sâtnic, fost angajat al „Radio Moldova”, avansat de Batog atunci când acesta se afla la cârma radioului public. „Antena C” a fost cumpărată la 27 ianuarie 2007 de către o persoană fizică - Dumitru Liuticov, cu un milion 50 de mii de lei. Despre Liuticov nu se știe nimic. Acesta a preferat să delegheze prin procură o altă persoană ce s-a prezentat la comisia de concurs care a decis înstrăinarea fostelor posturi municipale.

Drept dovadă a faptului că „Antena C” s-a transformat din „antena Chișinăului” în „antena comunistă” este și faptul că acest post de radio și „N4”, postul de televiziune condus de fostul purtător de cuvânt al PCRМ în alegerile parlamentare din 2005, Alexandru Petcov (locul 82 în lista electorală a PCRМ din 2005), și acolo unde a ajuns Batog după ce a fost plecat de la „NIT”, au emisiuni comune.

Vsevolod Ciornei (care lucrează și la ziarul „Săptămîna”) și Gheorghe Gonța, fiul lui Ion Gonța, care a fost tot pe timpul comuniștilor președinte la „Teleradio Moldova”, prezintă „Revista presei” pentru „Antena C” care este transmisă și la „N4”. De remarcat că Ciornei și Gonța erau invitați permanenți la o emisiune de la „NIT” unde ridicau în slăvi actuala putere și atacau opoziția, așa cum continuă să o facă și acum. Întreprinderea fondatoare a postului „N4” este „Selectcanal”, condusă de Andrei Borșevici.

Și agenția de presă „Basa-press”, considerată până în 2004 una dintre cele mai profesioniste din R. Moldova, a ajuns la comuniști în 2007. Aceasta a fost cumpărată de o firmă „oarecare”, iar fostului acționar majoritar, Valeriu Reniță, actualul director al Agenției Informaționale de Stat „Moldpres” și fost purtător de cuvânt al președintelui Voronin, i-a rămas un procent simbolic. Noul director al agenției a fost numit Serghei Reazanțev. Acesta este un jurnalist care a activat anterior la agenția „Novosti Moldova”, iar după ce Cornel Mihalache a plecat la Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) din funcția de redactor-șef al ziarului „Puls”, Reazanțev a trecut în locul acestuia la ziarul Uniunii Tineretului Comunist din R. Moldova.

Postul de radio „Serebreanî Dojdi” aparține Companiei „Ploaia de argint” SRL, director Ion Mardeasov. Sediul postului de radio este indicat pe șos. Hâncești 59/1. Adică, exact pe aceeași

adresă ca și postul de televiziune „NIT”. Clădirea de la acea adresă aparține Guvernului care a dat afară de acolo toți chiriașii și a scos sediul la privatizare. Pe șoseaua Hâncești 59/1 au rămas, însă, acest post de radio și „NIT”-ul care a reușit între timp să privatizeze aproape 2000 de metri pătrați la un preț de trei ori mai mic decât cel de piață. La acest caz ne vom referi detaliat mai jos, la capitolul „Favoruri pentru instituțiile media ale puterii”.

Judecând după modul în care patronii posturilor TV cu acoperire națională „Prime” și „2 Plus” au fost „ajutați” de actuala guvernare, prin intermediul CCA, să intre în posesia licențelor de emisie, putem afirma că și acestea fac parte din „holdingul” media care servește puterea. Postul de televiziune „Prime” care retransmite postul rusesc „ORT” în R. Moldova aparține SC „Prime” SRL al cărui director este Petru Jelihovschi.

Dreptul exclusiv de a retransmite în R. Moldova postul rusesc „ORT” prin rețeaua de stat nr. 3 a aparținut anterior Societății „AnaliticMedia-Grup”, creată în septembrie 1998, proprietate a lui Chiril Lucinschi, fiul șefului statului de atunci. La 18 octombrie 2005, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a acordat licența de emisie pentru cea de-a treia rețea publică de televiziune, cu acoperire de 90 la sută din teritoriul R. Moldova, SRL-ului „Media Satelit”. Având în vedere lupta care s-a dus atunci pentru această rețea de stat cu acoperire națională, putem deduce că fostul deținător al licenței a fost înlăturat în favoarea unor interpuși ai actualei puteri. Acest post TV a început de curând să emită știri și este curios faptul că reporterii de aici pot face stand-up-uri chiar în Președinție, o instituție securizată în R. Moldova, unde nu îi este permis oricui să facă acest lucru.

Și postul „2 Plus” care a intrat în posesia licenței pentru rețeaua de stat nr. II prin care era retransmis postul public de la București „TVR1” face parte din aceeași categorie. Asta pentru că autoritatea națională care reglementează audiovizualul a făcut tot posibilul în 2007 ca „TVR1” să dispară de pe teritoriul R. Moldova și a încredințat licența unui SRL - „Telefe M International”, fondat doar cu o lună înainte de a fi anunțat concursul. Interpusul – Teodor Guțu, e un fost angajat de la „Moldova 1”. Curios este faptul că, deși acest post era obligat să lanseze emisiuni proprii conform grilei de emisie pe care a prezentat-o la Consiliul Coordonator al Audiovizualului, a trecut aproape un an și jumătate, dar „2 Plus” continuă să paraziteze, retransmițând „Antenele” de la București sau prezentând filme sau emisiuni în limba rusă de la „Discovery” ori videoclipuri vechi. CCA însă nu se autosizează să-i retragă licența acestui post care nu se conformează legislației R. Moldova.

Și mai curios este că Show-ul „Fabrica de staruri” este retransmis atât la „Prime”, cât și la „2 Plus”. Concurența nu este un principiu pentru aceste televiziuni? Sau pentru patronul comun din umbră acest lucru nu contează?

Postul de radio „Noroc”, chiar dacă este un post comercial, poate fi atribuit celui mai numeros „trust”, întrucât este condus de Nichifor Bânzaru, fost subaltern al lui Vladimir Molojen, fostul ministru al Dezvoltării Informaționale și apropiat președintelui Voronin.

www.omg.md este un site informațional apărut la 1 septembrie 2008 pe care îl trădează același stil de a scrie informațiile în favoarea PCRМ și defavoarea opoziției. Acesta aparține SRL „Obiectiv Media Grup” și a început din luna februarie curent să producă buletine de știri la un post rusesc de televiziune retransmis în R. Moldova - „Ren TV”. Aceste buletine seamănă cu cele de la „NIT”, „N4” sau „Moldova 1”.

“Trustul” creat și controlat din umbră de PCRМ are planuri să se extindă. Se încearcă crearea unor filiale ale ziarului de partid „Comunistul” în raioane, cum ar fi ziarul „Ecoul” de la Nisporeni

care aparține comitetului raional al PCR. În plus, publicația „Gazeta.md” de la Bălți care este o afacere privată, dar care aparține unei persoane apropiate actualei puteri, intenționează să formeze o rețea în toată republica.

„Media-holdingul” „opoziției constructive”

După ce liderul Partidului Popular Creștin Democrat (PPCD) Iurie Roșca a început să colaboreze cu guvernarea actuală din varii motive, mai ales după 2005, acesta și-a extins proprietatea asupra mass-media care nu critică guvernarea. Iurie Roșca a declarat la Comisia Centrală de Control al averilor demnitarilor că deține acțiuni la ziarul „Flux”, „Țara”, agenția de presă „Flux” și la tipografia „Prag 3”.

În urma „pactului” roș-oranj din fostul Consiliu municipal, postul de televiziune „Euro TV”, numit acum „EU TV”, i-a revenit lui Roșca. Dacă la început aceste lucruri se țineau ascunse, acum totul este pe față. Postul de televiziune a fost cumpărat de o persoană fizică – Igor Boldureanu, fost coleg de clasă cu Iurie Roșca. Anul trecut, acesta a fost înlăturat din funcția de director (deși, oficial, el a cumpărat televiziunea) și a fost înlocuit cu vărul liderului PPCD, Iacob Roșca. Totodată, angajații ziarului „Flux” (redactorul-șef Sergiu Praporșic și redactorul-șef adjunct Igor Burciu) prezintă emisiuni la această televiziune, iar liderii PPCD sunt practic nelipsiți din programele euteviste. În emisiunile „EU TV” opoziția este criticată dur, singurele partide „fără cusur” fiind PPCD și PCR.

„Trustul” pro PPCD s-a mărit și cu un post de radio. În primăvara lui 2008, CCA a oferit licențe pentru frecvențele disponibile din Cahul, Ungheni Drochia și Ștefan-Vodă postului „Radio 10”. Firma care a intrat în posesia frecvențelor este „Pajura albă”, condusă de Sergiu Răileanu. „Radio 10” a fost lansat pe 1 decembrie 2008, are sigla în formă de inimă și gîngl-ul: „Ascultă-ți inima!”, exact ca și attributele electorale ale PPCD. La lansarea postului a participat și vicepreședintele PPCD Vlad Cubreacov, iar acest post a transmis în direct ultimul congres al creștin-democraților. La Gala Premiilor „Inima de Aur” de la finele anului trecut, eveniment organizat de PPCD prin Fundația pentru Democrație Creștină, Vasile Năstase, ex-directorul de la „EU TV”, a fost prezentat ca director al postului de radio „Radio 10”. Năstase prezintă și acum o emisiune la „EU TV” numită „Media express” unde opoziția este, evident, carne de tun.

Alte „trusturi”

Celelalte „trusturi” media sunt mult mai mici decât cele despre care am scris până acum și sunt în permanență hărțuite de instituțiile de stat.

Unul dintre ele ar fi cel în care apare și numele președintelui Uniunii Jurnaliștilor din R. Moldova, Valeriu Saharneau, care se numără printre fondatorii postului de radio „Vocea Basarabiei” și de televiziune „Euronova” de la Nisporeni. Pe lângă controalele dese la care sunt supuse aceste posturi din partea mai multor instituții de stat (Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Procuratura Generală etc.), CCA respinge constant cererile acestora de a obține frecvențe.

Un alt „trust” este cel în care deține funcții importante jurnalistul Anatol Golea. Acesta este unul dintre fondatorii Agenției de presă „Infotag” și directorul postului de televiziune „TV 7”. Golea a fost purtătorul de cuvânt al administrației prezidențiale pe timpul când șef al statului era Petru Lucinschi. Pe 26 ianuarie 2009, Chiril Lucinschi, fiul celui de-al doilea președinte al R. Moldova, și-a anunțat demisia din funcția de președinte al Consiliului de directori al SA „AnaliticMedia-grup”, societate ce deține și postul de televiziune „TV7”, și s-a implicat în

campania electorală. Pentru că este un post de televiziune neafiliat actualei puteri, „TV7” emite pe un singur canal din Chișinău.

Altul ar fi cel condus de directorul publicației „Jurnal de Chișinău”, Val Butnaru, care pe lângă aceasta deține un post de televiziune pe internet „Jurnal TV” și este și fondator al ziarului economic „Eco”. Ca și celelalte instituții mass-media necontrolate de actuala guvernare, „Jurnal de Chișinău” s-a pomenit în aprilie 2008 cu conturile sechestrate. Deși judecătoria de la Judecătoria sectorului Centru al capitalei își asigură, astfel, acțiunea în care un fost procuror de raion cerea despăgubiri de 300 000 de lei, aceasta a amendat Jurnalul cu numai 7 000 de lei. Procesul continuă.

O televiziune apropiată Alianței „Moldova Noastră”, principala forță de opoziție din actualul Parlament, „DTV”, care împreună cu ziarul de partid „Moldova Noastră” ar fi creat un „media-holding”, a încetat să mai difuzeze emisiuni la câteva luni după ce a început să emită în iunie 2008. Administrația postului a invocat motive financiare, iar CCA a și decis la începutul lunii februarie să-i retragă licența.

Restul instituțiilor mass-media din R. Moldova sunt fondate fie de colective de jurnaliști, fie de ziariști, fie de agenți economici (mai mult la nivel local), fie de primăriile locale, fie sunt posturi locale ale unor instituții din străinătate („Pro TV”, „Europa Liberă” etc.).

Din păcate, toate aceste media luate la un loc nu pot asigura acel echilibru necesar privind formarea opiniei publice, fiindcă sunt mult mai puține ca număr, mult mai restrânse ca arie de difuzare și mult prea nedreptățite de actualele condiții create în R. Moldova.

3. Favoruri pentru instituțiile media ale puterii

CCA contribuie la concentrarea proprietății mass-media

Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) este, oficial, apolitic. Procedura de numire a membrilor Consiliului lasă însă loc de interpretări. Asta pentru că Parlamentul decide în ultimă instanță cine poate sau nu să fie membru al CCA. Orice s-ar spune despre neangajarea politică a CCA, acțiunile acestei instituții vorbesc de la sine. Din 2004 și până în prezent, postul TV „NIT” a obținut 10 frecvențe de la CCA, lucru care nu s-a mai întâmplat cu niciun post privat din R. Moldova (PRO TV, TVC 21 etc.). Până în noiembrie 2004, „NIT” era un post privat de televiziune care difuza doar în raza municipiului Chișinău. „NIT” și-a extins aria de difuzare pe mai mult de jumătate din teritoriul republicii pe 16 noiembrie 2004, la doar patru luni înainte de alegerile parlamentare în care Partidul Comuniștilor a obținut din nou majoritatea mandatelor în Legislativ. Atunci, CCA i-a oferit acestui post de televiziune toate cele șase frecvențe pe care le solicitase.

Totodată, în ședința sa din 8 mai 2008, CCA a jucat cu cărțile pe masă. Consiliul a eliberat atunci cele mai multe licențe pentru canale de televiziune posturilor „NIT” și „Euro TV”. În același timp, posturile „PRO TV” și „TV Dixi” nu au obținut nicio licență pentru canalele solicitate. „NIT” a solicitat 12 – a primit 12, iar „Euro TV Chișinău” a primit nouă licențe pentru a emite în Briceni, Cantemir, Comrat, Drochia, Fălești, Glodeni, Sângerei, Ștefan-Vodă și Taraclia. „Antena C” a solicitat șapte frecvențe – a primit șase. „PRO TV” a depus dosarul pentru șapte canale scoase în concurs, dar toate solicitările i-au fost respinse.

Totodată, postul de radio „Vocea Basarabiei” a fost tot timpul nedreptățit de CCA, hărțuit de controalele instituțiilor de stat, iar la finele anului 2008 postul de televiziune „PRO TV Chișinău” a riscat să rămână fără licență. Este important să remarcăm faptul că, în 2004, în ajunul alegerilor

parlamentare, progubernamentalul „NIT” a obținut mai multe frecvențe importante care i-au extins considerabil aria de acoperire, iar în 2008, în ajunul altui scrutin, „PRO TV” risca să nu-i fie prelungită licența. Oricum, CCA ține să organizeze un concurs pentru frecvențele deținute de „PRO TV” și urmează să vedem cu ce o să se termine acest lucru după alegerile din 5 aprilie 2009.

„Cadouri” de la stat pentru mass-media puterii

Un lucru devenit obișnuit din 2001 încoace este faptul că zariștii de la mass-media loială guvernării sunt luați în deplasări prin republică, însoțind demnitarii cu mașinile guvernamentale întreținute din bani publici. Și asta chiar dacă unele instituții sunt, conform formei de proprietate, private.

Totodată, posturile de televiziune, radio și ziare care fac parte din cel mai numeros „trust” au beneficiat în ultimii ani de mai multe „cadouri” care au prejudiciat bugetul de stat, cazuri care nu sunt examinate de instituțiile de drept din R. Moldova. Cel mai elocvent exemplu este cel al postului de televiziune „NIT”, care s-a ales cu mai multe favoruri de la stat. Pe lângă frecvențele importante care i-au fost acordate, „NIT” a intrat în posesia unui sediu bun cu efort financiar mic care a aparținut Guvernului și mai multor stații TV noi cumpărate tot de la stat la un preț diminuat. Astfel, în 2004, Î.S. „Radiocomunicații” i-a vândut acestui post TV, la indicații venite de sus, șase stații tv noi. „NIT” a plătit pentru toate acele stații 5,2 milioane de lei, cu aproximativ 800 mii lei (echivalentul a 53 de mii de euro la rata de schimb din acea perioadă) mai puțin decât prețul lor real. O investigație jurnalistică despre această tranzacție dubioasă între „NIT” și stat a publicat „Jurnal de Chișinău” în ediția sa din 19 decembrie 2008. Același ziar scria în ediția sa din 26 decembrie 2008 că în proprietatea privată a postului procomunist de televiziune „NIT” au intrat 1732 din cei 4445,9 metri pătrați de spațiu pe care îl închiriază în clădirea de pe șos. Hâncești 59 cu numai șase milioane de lei. Potrivit oficialilor, tranzacția de la finele anului trecut a fost legală, chiar dacă nu a fost organizată o licitație, „NIT” având dreptul de a privatiza o parte din spațiile care i-au fost transmise în locație cu ani în urmă.

Alte două cazuri care denotă faptul că puterea sprijină mass-media care o servește s-au întâmplat în 2006. În presa de la Chișinău au fost publicate de mai multe ori documente emise de miniștri care obligau subalternii să se aboneze la publicațiile „Moldova Suverană”, „Nezavisimaia Moldova”, revista „Moldova” și la „Monitorul Oficial”. Printre ministerele care „aveau grijă” de aceste publicații era și Ministerul Culturii și Turismului. De remarcat că „Moldova Suverană” și „Nezavisimaia Moldova” fuseseră deetatzate în toamna anului 2005. Dar, deși deetatzate, fostele ziare guvernamentale au continuat să fie susținute de Guvern. În decembrie 2006, Guvernul a alocat redacției ziarului „Moldova Suverană” peste 376 de mii de lei pentru achitarea serviciilor tipografice, cu titlu de „ajutor financiar unic”, iar ziarului „Nezavisimaia Moldova” - un ajutor financiar unic în valoare de 81,3 mii de lei în scopul stingerii datoriilor acesteia față de Editura „Universul”. Asta deși noii patroni ai acestor ziare erau obligați să cumpere ziarele cu tot cu datorii.

Deplasări peste hotare

Pentru deplasările pe care le efectuează peste hotare reprezentanții conducerii de vârf a țării, bugetul de stat suportă cheltuieli mari. E vorba de călătoriile cu avionul, cazarea, masa, diurnele membrilor delegațiilor etc. De aceste beneficii profită și zariștii unor instituții media loiale guvernării, unele dintre care private. Și asta în condițiile în care în deplasările de peste hotare ale primelor persoane în stat merg neapărat și angajații de la serviciul de presă al instituțiilor respective – un om care scrie, altul care filmează și al treilea care fotografiază. Toți primesc inclusiv diurne

când pleacă în deplasări. Serviciile acestora ar putea lesne fi puse la dispoziția celor interesați, fără eforturi financiare din bugetul public.

Dacă numele ziariștilor diferă de la o deplasare la alta, instituțiile „profitoare” rămân aceleași. Neapărat, pe lângă reprezentanții de la „Moldova 1” și „Moldpres”, peste hotare călătorește și „NIT”.

Potrivit „Monitorului Oficial” din 20 iunie 2008, în lista delegației care l-a însoțit pe președintele Vladimir Voronin la Summitul președinților din statele Europei Centrale, care s-a desfășurat la Ohrid, Macedonia, în perioada 2-3 mai 2008, pe lângă angajații serviciului prezidențial de presă a fost inclusă și Svetlana Ceban de la „NIT”, Aurelia Leorda-Paniș de la „Moldova 1”. În total, pentru această deplasare au fost cheltuiți vreo 600 000 de lei.

Voronin a fost însoțit la cel de-al XI-lea Summit al șefilor de state și de guverne al Procesului de cooperare în Europa de Sud-Est de la 21 mai 2008 din Pomorie, Bulgaria, de Valeriu Rusu de la „Moldpres”, Sergiu Strungaru de la „NIT” și Ludmila Vasilache de la „Moldova 1”.

În „Monitorul Oficial” din 18 iulie 2008 se arată că președintele Voronin i-a luat la Forumul Economic Internațional și la reuniunea informală a șefilor de state CSI din 7 iunie 2008 de la Sankt-Petersburg pe Aurelia Leorda-Paniș de la „Moldova 1”, Svetlana Ceban de la „NIT” și Constantin Starâș care are emisiuni și la „Moldova 1”, și la „NIT”, fiind reprezentantul companiei „MIR” în R. Moldova, care își are sediul la Moscova.

Aproape 700 000 de lei au fost cheltuiți pentru deplasarea lui Vladimir Voronin la Bișkek în perioada 9-10 octombrie 2008 care a fost însoțit de același Starâș și Ludmila Vasilache de la „Moldova 1”, atestă „Monitorul Oficial” din 7 noiembrie 2008. Exemplele de felul acesta pot continua.

Acces selectiv la informație

Actuala guvernare preferă să-și prezinte un fel de dări de seamă în fața unor ziariști de la instituțiile media controlate care n-o să spună mai mult decât se dorește.

Un asemenea caz s-a întâmplat la 11 aprilie 2008, când președintele Vladimir Voronin s-a întâlnit cu liderul separatist de la Tiraspol Igor Smirnov după o pauză de șapte ani. Deși era vorba de un eveniment de interes public, Președinția a preferat să cheme la o conferință de presă susținută de șeful statului după întrevvedere avută cu Smirnov numai ziariștii de la „NIT”, „Moldova 1”, „N4” și „EU TV”. Svetlana Rudenco, angajată la serviciul de presă prezidențial, a declarat atunci când a fost întrebată de reporterul de la „Jurnal de Chișinău” de ce nu au fost invitați și alți ziaști la eveniment că n-a fost vorba de o conferință de presă, ci de „un briefing ad-hoc” la care jurnaliștii „nu au fost invitați, ci au venit singuri”. „Se știa despre întâlnirea președintelui Voronin cu Smirnov și ziariștii au venit singuri”, a spus angajata de la Președinție (sursa: <http://www.jurnal.md/article/6443/>).

Un alt caz care demonstrează faptul că actuala guvernare împarte ziariștii între „ai noștri” și „ai lor” este și cel din 8 ianuarie 2009 din plină criză energetică. Atunci Guvernul nu a permis accesul echipei „PRO TV” la ședința Comisiei pentru Situații Excepționale, în condițiile în care R. Moldova risca să rămână fără gaze din cauza neînțelegerilor dintre Federația Rusă și Ucraina. Ajunsă la Guvern, unde se desfășura ședința Comisiei pentru situații excepționale, echipa „PRO TV” a fost informată de polițistul de la pază că nu are acces în sală. Acesta susținea că a fost întocmită în prealabil o listă și că la ședință au putut intra doar „Moldova 1” și „NIT”. Întrebat de ce

„PRO TV” nu are acces, purtătorul de cuvânt al executivului, Vitalie Condrașchi, a spus că numai televiziunea publică a avut acces. De accentuat că atât „NIT”, cât și „PRO TV” sunt două posturi de televiziune private.

4. Rezultatele alegerilor în relație de interdependență cu proprietatea mass-media

Mai mulți experți din R. Moldova consideră că actuala stare de lucruri din mass-media din republică (apartenența instituțiilor de informare în masă la unele grupuri) va influența rezultatele alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009. Mai mult chiar, unii sunt de părere că rezultatele sunt deja influențate.

Arcadie Barbăroșie, director executiv al Institutului de Politici Publice: „Opoziția nu are acces la principalele surse de informare”

„Ultimul Barometru al Opiniei Publice din anul 2008 arată că sursele principale de informație ale populației sunt televizorul, radioul, vecinii și apoi ziarele. Din televiziuni, „Moldova 1” e pe primul loc, urmează „Prime TV”, „PRO TV” și „NIT”. După acestea vin și alte companii care au un impact mai mic, printre care și „EU TV”. „Moldova 1” e controlată totalmente de Guvern și bineînțeles că are impact asupra opiniei publice. „Prime” nu știu cui aparține. „PRO TV” poate fi considerată o televiziune independentă și ea va fi o sursă importantă de informare pentru cele 10 sau 15 la sută din alegători. Și „NIT”, despre care se spune că ar aparține unor cercuri apropiate comunistilor și unde stă mai mult președintele republicii, deși ar fi mult mai îndreptățit s-o facă la „Moldova 1”, de asemenea o să aibă un impact asupra opiniei publice în perspectiva următoarelor alegeri. Sigur că rezultatele alegerilor o să fie influențate, fiindcă opoziția nu are acces la principalele surse de informare în masă, iar ziaristii de la aceste instituții nu sunt obiectivi și nu prezintă informațiile din două sau trei surse independente, așa cum face BBC, bunăoară.”

Igor Munteanu, director IDIS „Viitorul”: „Dezbaterile serioase sunt hăituite și strangulate”

„Nu cunoaștem adevărații proprietari ai majorității „trusturilor” de presă din R. Moldova, electronice ori scrise. Deoarece știm că multe „trusturi” de presă avantajează anumite partide în detrimentul principiilor deontologice, putem presupune că există și o relație patrimonială la mijloc, dar pe care nu o putem valida din lipsa accesului la probe relevante. În al doilea rând, anumite „trusturi” de presă, ca „Teleradio Moldova”, nu pot fi atribuite patrimonial unui anumit partid, potrivit Codului Audiovizualului și modalității de finanțare anuală a companiei, dar în practică, întreaga politică editorială a TVM1 este concepută să servească exclusiv intereselor ideologice și electorale ale partidului de guvernământ. Este o stare de fapt, constatată cu regularitate de membrii Consiliului de Observatori, precum și de rapoartele de monitorizare locale și internaționale, care s-au făcut în ultimii ani. În al treilea rând, niciun fel de reglementări nu pot corecta politica editorială a unui editor privat, care-și scoate banii din urmărirea interesului comercial. Problema în acest caz nu ține atât de proprietate, cât de principiile, valorile și conduita corpului gazetăresc ori jurnalistic, extras oricărui oprobriu din partea uniunilor profesionale de jurnaliști din RM. Se pare că unii jurnaliști se complac în rolul de „killeri” ai spațiului mediatic, iar antreprenorii acestora îi răsplatesc pentru „riscuri de meserie”. Dar, ca și în cazul „corupției”, culpabilitatea este și a celui care ia și a celui care oferă. Mi-aș dori mult ca RM să avanseze în ameliorarea libertății de expresie, calității informării publicului și transparenței proprietăților mediatică. Situația de fapt a RM este că nu avem, în acest moment, un spațiu public responsabil. Dezbaterile serioase sunt hăituite și strangulate. Audiovizualul public produce numai deziluzii și motive de critică. În ciuda cruciadelor inițiate de anumite asociații profesionale, CIJ, API, APEL, s-au realizat puține progrese pe direcția

coeziunii democratice și alinierii individuale a angajaților din presă la standarde europene și internaționale de calitate. Această situație este defavorabilă opțiunilor pro-europene și democratice. Probabil că și scrutinul din primavara anului 2009 este periclitat, în acest moment, de inabilitatea noastră de a decela interesele de moment, clientelare, de interesul național. Calomnia și manipularea au înlocuit analiza critică și grija pentru interesul public, iar cei care se fac vinovați de acest regres dramatic în R. Moldova vor răspunde, la timpul potrivit, pentru acțiunile lor.”

**Igor Boțan, director executiv ADEPT:
„Alegerile sunt deja compromise”**

„Da, situația pe care ați descris-o va influența cu certitudine rezultatele alegerilor. Oamenii, mai cu seamă cei preocupați de politică, sunt foarte inventivi. După ce lupta pentru votul universal, direct, secret, egal și liber exprimat s-a încununat cu succes în lumea întreagă, în joc a intrat asul din mânecă - manipularea opiniei publice. Pentru manipulare eficientă e nevoie de câteva lucruri – ceva cunoștințe sociologice și psihologice și, cel mai important, instrumente speciale de spălare pe creier. Este evident că nu pot avea șanse egale de acces la alegători partidele care au la dispoziție instrumentele menționate, adică „media-holdinguri” și cele care nu dispun de așa ceva. În cazul accesului relativ echilibrat la mass-media a partidelor, efectele manipulării sunt anihilate, ba chiar cei care recurg la manipulare pot suporta pierderi de imagine incompatibile cu funcțiile reprezentative. Să va aduc un singur exemplu. Partidul de guvernământ demonstrează la toate unitățile „media-holdingului” său Centrul Republican pentru Copii și Tineret, reconstruit la inițiativa șefului statului din bani publici. E foarte bine, dar dacă la posturile „media-holdingului” s-ar vorbi și despre sediul nou al partidului de guvernământ și s-ar răspunde la un șir de întrebări – cum a fost distribuit terenul pentru construcție, cât a costat, cine a finanțat etc., am vedea că Centrul de Tineret ar intra în conul de umbră al sediului partidului.

Revenind la întrebare și văzând ce se întâmplă acum, în ajunul campaniei electorale, putem spune că alegerile din primăvara anului curent sunt deja compromise. Chiar dacă în cele două luni de campanie lucrurile, de ochii observatorilor OSCE, vor reveni, oarecum, la normalitate, totuși „creierii spălați” până la începerea oficială a campaniei electorale vor rămâne purtători ai imaginilor imprimare anterior. De aceea, știm de pe acum că alegerile vor fi declarate libere, dar nu tocmai corecte. Adică, în ziua alegerilor nimeni nu va sili cetățenii să voteze într-un fel sau altul, ei vor vota așa cum le vor sugera „imaginile imprimare” cu mult înainte de alegeri.”

**Alexandru Dorogan, președinte APEL:
„Rezultatele sunt deja în mare măsură influențate”**

„Spre regretul meu, în ultimii ani, guvernarea a avansat mult în ceea ce privește controlul asupra mass-media. După mine, mass-media reprezintă, în formula clasică, controlul public asupra guvernării. În acest caz, ea trebuie să fie corectă, echidistantă, dar și incisivă. Incisivă în sensul de a fi câinele de pază al interesului public. Or, la noi, în R. Moldova, avem un fenomen greu de explicat, când mass-media corporativă, în majoritatea ei, mușcă cu putere din oricine, demonstrându-și mușchii și irosindu-și capacitățile intelectuale, numai nu din guvernare. Această anomalie poate avea și are consecințe mult mai grave decât s-ar părea la prima vedere. Pentru că această spălare de creieri deformează societatea, inversează valorile, pervertește idealurile și distruge morala. Și atunci țin să-i avertizez pe unii politicieni că nu orice mijloace, dar în special cele mediatice, cu impact larg, pot fi exploatate pentru atingerea intereselor politice.

Rezultatele alegerilor sunt deja în mare măsură influențate, nu în zadar s-au făcut eforturi pentru a prelua controlul și a stăpâni cele mai importante mijloace din presa scrisă și audiovizual. Prin evocarea permanentă a guvernării și critica ostentativă a oricăror alte forțe politice și puncte de

vedere, existente în societate, a fost creată o temere a electoratului în fața unei alternative de guvernare, iar aceasta înseamnă frică în fața schimbărilor, transformărilor, a noilor șanse de îmbunătățire a vieții și civilizare a țării.”

Petru Macovei, director API:
„Campanii denigratoare împotriva opoziției”

„Această guvernare a implementat legislația și a împărțit cum a vrut proprietatea de media din R. Moldova. Un exemplu elocvent este așa-zisa privatizare a audiovizualului municipal (posturile de televiziune și radio „Euro TV” și „Antena C”). Acest lucru demonstrează faptul că în R. Moldova este nevoie de un pluralism de opinii atât la guvernare, cât și în mass-media. Fiindcă, atunci când țara este guvernată mult timp de unele și aceleași persoane, puterea face tot posibilul să-și subjuge mass-media.

Actuala stare de lucruri din mass-media autohtonă va influența și influențează deja alegerile. Împotriva partidelor de opoziție care nu coalizează cu guvernarea au fost demarate campanii denigratoare la instituțiile de media care aparțin puterii și care sunt majoritare. Ceea ce fac acestea este non-jurnalism, sunt niște portavoce ale patronilor lor din umbră. Exemplul „EU TV” este la suprafață. Teamă mi-i că acestea o să reușească să-și atingă scopul.”